

YARGITAY ETİK, ŞEFFAFLIK VE GÜVEN PROJESİ
KARŞILAŞTIRMALI HUKUKTA
YARGI ETİĞİ İLKELERİ

Ankara 2017

“YARGITAY ETİK, ŞEFFAFLIK VE GÜVEN PROJESİ”

Bu kitap, Yargıtay Başkanlığı tarafından finanse edilen ve Yargıtay Başkanlığı ile UNDP tarafından yürütülen **“Yargıtay Etik, Şeffaflık ve Güven Projesi”** kapsamında hazırlanmış ve basılmıştır.

Editör

Dr. Mustafa SALDIRIM, *Yargıtay Genel Sekreter Yardımcısı*

Yayına hazırlayanlar

Gülşah Sibel AKBULUT, *Yargıtay Birinci Başkanlık Tetkik Hâkimi*

Gözde HÜLAGÜ, *Programcı, Yargıtay Yargı Reformu Birimi*

Emine Güner, *Yargıtay Yargı Reformu Birimi*

Nazlı ERSOY, *Proje Asistanı, Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı*

İÇİNDEKİLER

İngiltere Yüksek Mahkemesi Yargı Etiği Rehberi	5
İskoçya Yargı Etiği İlkeleri Beyannamesi.....	17
İtalya Yargı Etiği İlkeleri	33
Norveçli Hâkimler İçin Etik İlkeler.....	39
Filipinler Yüksek Mahkemesi Yeni Yargı Etiği Kuralları	43
Nijerya Federal Cumhuriyeti Hâkimleri İçin Etik Kuralları	57
(Kanada) Hâkimler İçin Etik İlkeler.....	63

İNGİLTERE YÜKSEK MAHKEMESİ YARGI ETİĞİ REHBERİ (2009)

İNGİLTERE YÜKSEK MAHKEMESİ BAŞKANI RT HON LORD NEUBERGER'İN ÖNSÖZÜ

Her mahkemenin, mahkemeden beklenen etik ilkelerin standartlarını belirlediği yargı etiği kuralları olmalıdır. Bu kurallar bütününe çeşitli amaçları vardır. Mahkeme üyelerine rehberlik sağlar. Mahkemeyi kullanan kişilere, hâkimlerden makul beklentilerine ilişkin bilgi verir. Halka hâkimlerin nasıl davrandığını açıklar ve halkın yargıya duyduğu saygıyı korumasına ve destek vermesine yardımcı olur. Bu rehber, yüksek mahkeme hâkimleri tarafından yine bu hâkimler için hazırlanmış olup, her birimizin onayını ve desteğini almıştır.

YARGI ETİĞİ REHBERİ

1. GİRİŞ

- 1.1.** İngiltere Yüksek Mahkemesi Başkanı, Başkan Yardımcısı ve hâkimleri (işbu belgede toplu olarak ‘Hâkimler’ adıyla anılacaktır) işbu yargı etiği rehberini kabul etmeyi kararlaştırmıştır. Bu tür rehberler son yıllarda yaygınlaşmıştır¹. Hâkimler, Mart 2008’de yayımlanmış, İngiltere ve Galler’deki “Hâkimler İçin Rehber” yayımının gözden geçirilmiş bir baskısında yer alan ilkeleri temel almıştır.
- 1.2.** Rehber, Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Komisyonu tarafından 2003 yılında onaylanmış ve 2007 yılında bir açıklama ile yayınlanmış *Bangalor Yargı Etiği İlkeleri Rehberi*’ne atıfta bulunmaktadır. Bu ilkelerin amacı, hâkimler için etik davranış ilkelerinin belirlenmesi, hâkimlere ve yargı yetkililerine yargı etiğinin düzenlenmesinde rehberlik sağlanması ve yargıyı daha iyi anlamaları ve desteklemeleri için yürütme ve yasama üyelerine, avukatlara ve halka yardımcı olunmasıdır. İlkeler altı “değer” ile ifade edilir:
- (i) Yargı bağımsızlığı, hukukun üstünlüğünün ön şartı ve adil yargılamanın temel güvencesidir. Dolayısıyla, bir hâkimin yargı bağımsızlığını hem bireysel, hem de kurumsal yönlerden savunması ve buna örnek davranışlar sergilemesi gerekir.
  - (ii) Yargı yetkisinin doğru bir biçimde uygulanmasında tarafsızlık esastır. Tarafsızlık yalnızca kararın kendisi için değil, kararın verilme süreci için de geçerlidir.
  - (iii) Yargı yetkisinin uygun bir biçimde uygulanmasında doğruluk esastır.
  - (iv) Hâkimin tüm faaliyetlerinin yerine getirilmesinde, dürüstlük ve dürüstlüğün ortaya konulması esastır.
  - (v) Yargı yetkisinin doğru bir biçimde yerine getirilmesinde, mahkeme huzurundaki herkese eşit davranılması esastır.
  - (vi) Yargı yetkisinin doğru bir biçimde yerine getirilmesinin ön şartı ehliyet ve liyakattır.
- 1.3.** Hâkimler, bu ilkelerin Birleşik Krallık yasama, yürütme ve yargı organları tarafından iyice anlaşılmakta olduğunu düşünmektedir. Aşağıda yer alan rehber ilkeler, çoğunluğunun söylenmesine gerek dahi olmayan aynı tasarım üzerine kuruludur. Bu ilkeler arasında önemli ölçüde çakışma vardır.

¹Örn. Kanada Yargı Konseyi, Hâkimler İçin Etik İlkeler (1998), Avustralya Mahkeme Başkanları Konseyi, Yargı Etiği Rehberi (2002). Bkz. Queensland Yüksek Mahkemesi’nden Hâkim Thomas’ın son derece önemli çalışması Avustralya’da Yargı Etiği (2. baskı, 1997).

- 1.4. Belirli bir faaliyetin veya davranış biçiminin uygun olup olmadığına karar vermeye ilişkin ana sorumluluk, hâkimin kendisine aittir. Hâkimin kendisinin sorumluluğu, her şeyin üzerinde olan bir etken olmalıdır. Bazı konularda makul ölçüde görüş farklılıkları vardır. Bir hâkim, şüphe durumunda mahkeme başkanı veya başkan yardımcısına danışmalıdır.

2. BAĞIMSIZLIK

- 2.1. Birleşik Krallık yargısı en az 18. yüzyılın başından bu yana hükümetten bağımsızdır. Birleşik Krallık Yüksek Mahkemesi, ülkenin en yüksek mahkemesini fiziksel olarak Lordlar Kamarasından ayırmak ve böylece hâkimlerin hükümet ve Meclisten bağımsızlığını sağlamak için kurulmuştur. Yargı bağımsızlığı, demokratik bir toplumda hükümet sistemimiz için bir dönüm noktası ve yasalar altında vatandaşlarımızın hak ve özgürlüklerinin koruyucusudur. Hâkimler, resmi ve özel davranışlarının kurumsal veya bireysel bağımsızlıklarına ya da bağımsızlığın kamu nezdindeki görünümüne zarar vermemesini sağlayacaktır.

- 2.2. Tüm Hâkimler mahkeme huzurunda şu şekilde yemin eder:

“Yasalara ve bu ülkenin teamüllerine uygun olarak her türlü insana, korku veya kayırma, yakınlık veya kin duymaksızın doğru bir şekilde davranacağımı yemin ederim.”

Bu yemini eden her hâkim, uygulayacağı yasaların birinci dereceden sorumluluğunu kabul eder. Bu da, özel menfaat ve tercihlerin bir kenara bırakılarak, kararları etkileme veya yaltaklanma girişimlerine karşı tetikte olunmasını gerektirir.

- 2.3. Etik konusunda herhangi bir zorluk ortaya çıktığında, hâkimler iş arkadaşlarına danışabilir. Yine de, yargı görevlerini yerine getirirken aldıkları kararlardan tek başlarına sorumlu olurlar.
- 2.4. Hâkimler, olumlu olsun ya da olmasın, kamuoyundan etkilenmemelidir. Yine de bunun anlamı, kararlarının yalnızca mahkemedeki taraflar üzerinde değil, aynı zamanda medyada kaygıları zorlayıcı bir biçimde dile getirilebilecek kamuoyu üzerindeki şiddetli etkisini tümenden göz ardı etmek değildir.
- 2.5. Hâkimler, çalışmalarının ve kararların kamu nezdinde anlaşılabilir olmasını destekleme sorumluluğunu kabul eder. Ancak, davalarda kararlarını halka açık olarak açıklarken veya yorumlarken mümkün olduğunca dikkatli ve ölçülü davranmalıdırlar.
- 2.6. Hâkimin medyada yanlış temsil edilmesi veya sözlerinin yanlış aktarılması durumunda, bu konu mahkemenin iletişim yetkilisi tarafından hâkimle istişare içinde düzeltilecektir. Ayrıca, Adalet Bakanlığı tarafından ilk kez Temmuz 2000’de yayımlanan “*The Media: a Guide for Judges*” adlı çalışmayı inceleyin.

3. TARAFSIZLIK

- 3.1. Her hâkim, mahkeme içinde ve dışında sergilediği davranışlarla, hâkimin ve mahkemenin tarafsızlığıyla ilgili olarak halkın, avukatların ve davacıların, güvenini kazanmasını sağlamaya çalışacaktır.
- 3.2. Her hâkim, adil karar verilemeyeceğine dair şüphe veya çıkar çatışması nedeniyle bir davaya bakmaktan kaçınmasına yol açma olasılığı olan yargı dışı faaliyetlerden sakınmaya çalışacaktır.
- 3.3. Her hâkim, her türlü siyasi faaliyetten veya siyasi toplantılara veya siyasi bağış toplama etkinliklerine katılmaktan ya da belirli bir siyasi partiye dahil olduğu izlenimini verebilecek biçimde bir siyasi partiye katkıda bulunmaktan kaçınacaktır. Hâkimler ayrıca, bir hâkim olarak otoritelerini azaltacak veya sonrasında duruşmalarda yanlılık algısı yaratacak halk eylemlerine katılmaktan kaçınacaktır. Hâkimler, ailesinin yakın bir ferдинin siyasi faaliyetlerinin, hâkimin tarafsızlığı veya siyasi sürecin dışında olduğuna ilişkin kaygılar oluşturabileceğini unutmayacaktır.
- 3.4. Ancak hâkimler, mahkeme üyelerinin konuşma yapmasının, konferans ve seminerlere katılmasının, yazılar yazmasının ve ders vermesinin genel olarak hukuk alanında halkın menfaatine olan konulara katkı sağlamasının önemli olduğunu kabul eder. Buradaki amaç, sorunların ve mahkemenin görevinin mesleki yönden ve halk tarafından anlaşılmasını güçlendirmektir.
- 3.5. Hâkimler bu tür katkılar yaparken, kendilerini belirli bir örgüt, grup veya amaçla, (bazı odalar veya hukuk müşavirliği firmaları dahil olmak üzere) söz konusu örgüt, grup veya amacın tarafını tutma algısı yaratabilecek bir biçimde ilişkilendirmekten kaçınacaktır.
- 3.6. Hâkimler, hukuk alanında bireysel çalışan, özellikle de Yüksek Mahkemede düzenli olarak iş gören kişilerle kişisel ilişkilerinde, kayırma veya taraflılık şüphesi veya algısı ortaya koyabilecek durumlardan kaçınacaktır.

Yanlılık ve yanlı görünme

- 3.7. Yanlı görünme veya olası bir çıkar çatışmasının, bir hâkimin belirli bir davadan alınması için yeterli olup olmadığı sorusu, hâkimlere belirli durumlarda yol gösterecek Birleşik Krallık ve Strasbourg içtihadının konusudur. Bu konuda Birleşik Krallık'ta yakın zamanda görülen davalar, *Porter v Magill* [2002] 2 AC 357, *Locobail (UK) Ltd v Bayfield Properties Ltd* [2002] QB 451, *Re Medicaments and Related Classes of Goods (No.2)* [2001] 1 WLR 700 ve *Helow v Secretary of State for the Home Department* [2008] 1 WLR 2416 davalarını içerir.
- 3.8. Durumlar sonsuz farklılık gösterir ve yol gösterici ilkeler, sahip olunan yetkilerle adil düşünen ve bilgili bir gözlemcinin sahip olacağı algının değerlendirilmesini içeren verilecek karar konusunda hâkime yardımcı

olmaktan başka bir şeyi amaçlamaz. Aşağıda geçen bilgiler, ortaya çıkabilecek sorulara yönlendiren işaretler olarak değerlendirilmelidir.

3.9. Hâkim, şu durumlarda davaya katılamaz:

- (i) *Davanın taraflarından biriyle veya eşi ya da hayat arkadaşıyla yakın bir aile ilişkisinde olması;*
- (ii) *Eşinin veya hayat arkadaşının daha alt bir mahkemede hâkim olması;*
- (iii) *Yüksek Mahkeme huzuruna çıkan bir avukatla yakın aile ilişkilerinin olması.*

3.10. Bir davaya bakmamak için yeterli gerekçeler şunları içerir:

- (i) *Taraflardan biriyle kişisel arkadaşlık veya düşmanlık; arkadaşlığın tanışıklıktan ayrı tutulması gerekli olup, tanışıklık, özellikleri ve kapsamına bağlı olarak yeterli bir neden olmayabilir;*
- (ii) *Taraflardan biriyle mevcut veya yakın zamanda iş ilişkisi; bu durum, hâkimin hukuk müşavirini, muhasebecisini, doktorunu, diş hekimini veya başka bir profesyonel danışmanını içermekte olup, normal koşullarda hâkimin sigorta şirketini, bankasını veya belediye vergisini ödediği yerel kurumu içermez.*

3.11. Duruma bağlı olarak hâkimin bir duruşmaya katılmaması için yeterli olmayabilecek nedenler şunları içerir:

- (i) *Taraflardan birinin danışmanları veya müşavirleriyle arkadaşlık veya geçmişte iş ilişkisi;*
- (ii) *Hâkimin bir akrabasının, bir davaya müdahil olan bir hukuk müşavirliği firmasının veya başka bir profesyonel danışmanın ortağı veya çalışanı olması (ilgili akrabanın söz konusu davaya ne ölçüde müdahil olduğu veya davanın sonucundan ne ölçüde etkileneyeceği önemlidir);*
- (iii) *Taraflardan biriyle müvekkil olarak geçmişte mesleki ilişki (söz konusu ilişkinin ne kadar uzun, yakın veya yeni olduğu önemlidir);*

3.12. Hâkim, kendisinin veya bilgisi dahilinde aile fertlerinden birinin, davanın sonucundan önemli bir maddi çıkarının olduğu davalara katılmayacaktır. Bu maddede “aile” kavramı, eş, hayat arkadaşı veya hâkimle yakın kişisel ilişki içinde olan başka bir kişi; hâkimin oğlu, damadı, kızı, gelini ve hâkimin evinde yaşayan diğer kişileri ve çalışanları içerir. Hâkimin kişisel maddi ve temsil menfaatleri konusunda ve aile fertlerinin menfaatleri konusunda bilgi edinmesi, hâkimin kendi sorumluluğudur.

3.13. Belirli bir davanın sonucuna ilişkin menfaat yerine, yasanın hükmüne ilişkin kararın, hâkimin kendi maddi menfaatleri üzerinde etkisinin olmasından kaynaklanan bir maddi menfaat olabilir. Hâkimin, menfaatinin

özellikleri ve kapsamı ile kararın, gerçek veya öngörülebilir bir ilişkisinin olduğu diğer kişiler üzerindeki etkisini göz önünde bulundurması gereklidir.

- 3.14. Bir davanın konusuyla ilgili olarak daha önce bir kamu görevine veya kamu tartışmasına katılmak, hâkimin mahkemeye sunduğu savlara bakılmaksızın, hâkim, söz konusu görev veya tartışmada belirli bir görüşü desteklemediği sürece, normal koşullarda bir hâkimin davaya katılmasını önlemez. Bu risk, nadiren de olsa, bir hâkimin başka davalarda söylediklerinden veya başka bir davanın tarafına karşı daha önce elde edilmiş bulgulardan kaynaklanabilir.
- 3.15. Yanlılık veya yanlı görünme olasılığı ortaya koyan durumların mevcut olması halinde, bu durumlar duruşmadan önce mümkün olduğu ölçüde taraflara açıklanmalıdır. Aksi halde, taraflar devam edip etmemeye karar verme konusunda zor durumda kalabilir. Bazı durumlarda ise önceden bilgilendirme mümkün olmayabilir.
- 3.16. Bilgilendirme tüm taraflara yapılmalı ve sorunun duruşma öncesinde çözülmemesi durumunda, tartışma açık celsede yapılmalıdır. Tarafların hâkimin duruşmaya katılmasına rıza gösterdiği durumlarda dahi, hâkimin kendi kanaatine göre doğru olduğunu düşünmesi durumunda, bunu reddetmesi gerekir. Buna karşılık, hâkimin durumu tarafların dikkatine sunmayı uygun gördüğü, ancak yapılan talepleri değerlendirdikten sonra, rıza gösterilmesine karşın davaya devam etmeye karar verme hakkına sahip olduğu durumlar olabilir.

4. DOĞRULUK

- 4.1. Genel bir durum olarak, hâkimler tüm vatandaşların faydalanabildiği hak ve özgürlükleri kullanma hakkına sahiptir. Yetkileri izin verdiği ölçüde, toplumun yaşamına ve işlerine katılmaları halkın yararına. Bunun yanında, hâkimlerin, diğer kişilerle aynı şekilde saygı görmeye hakkı olan özel ve aile hayatları vardır.
- 4.2. Ancak hâkimler, görevlerinin niteliğinin, onları önemli ölçüde denetime maruz bıraktığını ve davranışlarına başka kişilerin deneyimlemeyeceği sınırlamalar getirdiğini kabul eder. Bu yetkiyle topluma hizmet etmenin bir ayrıcalık olduğunun farkındadırlar. Bu bağlamda, yargı yetkilerine saygıyı makul bir şekilde azaltabilecek veya hâkim olarak tarafsızlıklarına şüphe getirecek ya da onları riyakarlık suçlamalarına maruz bırakabilecek durumlardan kaçınmaya çalışacaklardır. Makamlarının itibarına uygun davranışlar sergilemeye çalışacaklardır.
- 4.3. Hâkim mahkemede nazik, sabırlı, hoşgörülü, dakik ve herkesin itibarına saygılı olacaktır. Mahkemede kimsenin ırk, renk, cinsiyet, din, ulusal köken, engellilik, yaş, medeni hal, cinsel yönelim, toplumsal ve ekonomik

durum ve benzeri diğer nedenlerle herhangi bir yanlılık veya önyargıya maruz kalmamasını sağlamak için elinden geleni yapacaktır. Duruşma için ve duruşma sırasında yapılan düzenlemelerin engelliler için dezavantaj teşkil etmemesine özen gösterilecektir.

- 4.4. Hiçbir hâkim veya hâkimin aile fertleri, hâkimin yargı görevleriyle ilişkili olarak yapılan, yapılacak veya yapılmamış bir şey için herhangi bir hibe, bağış, borç veya iyilik istemeyecek ve kabul etmeyecektir.

5. DÜRÜSTLÜK

- 5.1. Hâkimler hiçbir faaliyetlerinde dürüstlükten ve dürüst görünmekten taviz vermeyecektir. Görevlerinin prestijini, kişisel fayda sağlamak için kullanmayacaklardır.
- 5.2. Hâkim, tam zamanlı avukatlık yapamaz: bkz. 1990 Mahkemeler ve Hukuk Hizmetleri Yasası, bölüm 75 ve ek 11. Hâkim, bir hukuk görevlisinin müvekkil veya başka hukuk görevlilerini karşılamak için kendi konutunu kullanmasına izin vermeyecektir.
- 5.3. Hâkimler, makamlarının prestijini, kendilerinin, aile fertlerinin veya başka bir kişinin özel çıkarlarını desteklemek için kullanmayacak, başkasının kullanmasına izin vermeyecek, başkalarının, herhangi bir kişinin, görevleriyle ilgili olarak hâkimi uygunsuz bir şekilde etkileyebilecek bir konumda olduğu izlenimini vermeyecek ve böyle bir izlenimin verilmesine izin vermeyecektir.
- 5.4. Bir hâkimin yargı yetkisiyle ilgili olarak edindiği gizli bilgiler, hâkim tarafından hâkimin yargı görevleriyle ilişkili olmayan bir amaçla kullanılmayacak ve açıklanmayacaktır.

Dış faaliyetler

- 5.5. Hâkimler, hâkim dernekleri oluşturabilir veya bu derneklere katılabilir ya da hâkimlerin menfaatlerini temsil eden diğer kuruluşlara üye olabilir.
- 5.6. Hâkimler, Meclis komitesinde yasa, hukuk sistemi, adaletin uygulanması veya bununla ilişkili konularda faaliyet gösteren resmi kurumların huzurunda açık toplantılara katılabilir.
- 5.7. Hâkimler, bir hâkimin adli ve siyasi tarafsızlığı algısına karşıt olmadığı sürece resmi bir kurumun veya başka bir hükümet komisyonu, komitesi veya danışma organının üyesi olabilir.
- 5.8. Hâkimler, yetkilerinin saygınlığına gölge düşürmediği veya yargı görevlerini yerine getirmelerine başka bir biçimde engel teşkil etmediği sürece başka akademik, gönüllü, dini faaliyetlere veya hayır işlerine katılabilir.
- 5.9. Bu sınırlamalara tabi kalmak üzere, hâkimler eğitim, gönüllülük, hayır

veya din kuruluşlarının yönetimine katılabilir. Yargı yetkisi prestijinin kurumu desteklemek için kullanılabilecek veya bağış yapma zorunluluğu hissi oluşturabilecek olması nedeniyle, hayır kurumları için dahi olsa, hâkimin adının bağış çağrısıyla ilişkili olarak kullanılmasına izin verirken dikkatli olması gereklidir.

- 5.10.** Üniversitelerde ve benzeri yerlerde yüksek görevlere sahip hâkimlerin, tartışmalı durumlara katılımını sınırlama gerekliliğini göz önünde bulundurması gereklidir. Bunun yanında, görevi kabul edip etmemeyi ve nasıl bir görevin yapılacağını değerlendirirken, hâkimlerin, bu tür kuruluşların ticari nitelikte olması ve işletmeye benzerlik eğilimi göstermesi konusuna dikkat etmesi gerekir. Bu eğilim ne kadar yüksek olursa, bir yargı görevlisinin katılımı o kadar uygunsuz olacaktır.

Ticari faaliyetler

- 5.11.** Hâkim yetkisi ve hizmet koşullarının gereklilikleri, hâkimlerin herhangi bir ticari işletmeye dahil olma ölçüsü üzerinde ağır sınırlamalar getirir. Yukarıda belirtilen durumlarda rehberlik gerekli olabilir.
- 5.12.** Aile varlıklarının ve ölen yakın aile fertlerinin mirasının tenfiz yetkilisi veya yediemin sıfatıyla yönetilmesine karşı çıkılamaz ve bu varlıkların yönetimi karmaşık, zaman alıcı veya çekişmeli olmadığı sürece başka akrabalar ve arkadaşlar için de kabul edilebilir. Ancak, dava riski dahil olmak üzere, bir aile yediemin hesabı dahi olsa, yediemin görevi üstlenilmesine ilişkin riskler göz ardı edilmemeli ve görev kabul edilmeden önce bununla ilişkili etkenler dikkatlice değerlendirilmelidir.
- 5.13.** Tam zamanlı bir hâkim, yazar veya editör olarak kazandığı ücretler ve telif hakları hariç olmak üzere, yargı görevinden kaynaklanan ücreti dışında herhangi bir ücret almayacak, ancak yatırımlarından veya mülklerinden para alabilecektir.

Hibe ve ikramlar

- 5.14.** Herhangi bir hibe veya ikram kabul edilirken dikkatli olunmalıdır. Hâkimler, yargı yetkileriyle herhangi bir şekilde ilişkili görünen ve hâkimin yargı desteğini kazanma girişimi olarak yorumlanabilecek hibe veya ikramları kabul ederken dikkatli olmalıdır.
- 5.15.** Duruma bağlı olmak üzere, bir takdir işareti olarak makul değerde hibe veya ikram kabul edilebilir. Örneğin, bir konuşma yapan veya özel ya da kamu görevine katılan bir hâkim, bağış da dahil olmak üzere takdir işareti olarak küçük bir miktar kabul edebilir.
- 5.16.** Başka bir örnekle, hukuk çalışanları, başka profesyoneller ve kamu kurumlarının öğle yemeği ve akşam yemeği davetlerinin kabul edilmesi, katılımın

herhangi bir yükümlülük oluşturmamasına karşın bir kamu görevinin veya mesleki görevin yerine getirilmesi olarak görülebilmesi durumunda, tamamen kabul edilebilirdir.

- 5.17.** Hâkim kürsüsü, baro ve hukuk müşavirleri arasındaki ilişkinin uzun bir geçmişi vardır. Bu hem yemekler gibi organizasyonlarda, hem de daha az resmi organizasyonlarda gerçekleşir. Ancak, hâkimlerin, örneğin, baro üyesi odaları veya hukuk müşavirliği şirketleri ya da meslek dernekleri tarafından, yargı amaçlı katılımın müvekkilliği veya potansiyel müvekkilliği etkileme amacı güttüğünün anlaşılacağı durumlarda, yasal bir pazarlama veya promosyon faaliyetine katılırken dikkatli olmaları gerekir. Hâkimler ayrıca mahkeme huzurunda süren veya askıda olan davalarda görevli hukuk görevlileriyle, tarafsızlık izlenimi oluşturabilecek herhangi bir ilişki içerisinde olmamaya özen gösterecektir.

Referanslar ve sosyal faaliyetler

- 5.18.** Hâkimler, iyi tanıdıkları kişiler için mesleki yetkinlik veya karakter konusunda referans olabilir. Bir kişi, kendisine en iyi referans verebilecek kişinin bir hâkim olması nedeniyle referanssız bırakılmamalıdır. Özellikle ilgili kişinin söz konusu karakter delilinin faydasından mahrum bırakılmasının adil olmayacağı durumlarda, mahkemede veya başka bir yerde karakter delili verilmesi bu hükmün dışında tutulmayacaktır. Delil sunma kararının verilmesinden önce mahkeme başkanı veya başkan yardımcısına danışılması önerilir.
- 5.19.** Hâkimler, sosyal ve diğer faaliyetlerini, makamlarının onurunu koruma görevlerini sürdürmek ve bu yeteneklerinin dernekler tarafından olumsuz etkilenmesine izin vermemek bakımından değerlendirecektir.

6. EHLİYET VE LİYAKAT

- 6.1.** Lord Bingham of Cornhill'in Kamu Hukuku Öğretmenleri Topluluğu'na verdiği 1993 tarihli *Judicial Ethics* (Yargı Etiği) başlıklı konferansta ifade ettiği gibi:

“Yargı görevlerini yüksek düzeyde yetkinlikle yerine getirmek için gerekli donanımına sahip olmak amacıyla makul ölçüde elinden geleni yapmak, bir hâkimin mesleki görevidir.”

Bu, basitçe, hâkimin yargı görevlerini uygun bir şekilde yerine getirmek, mesleki faaliyetlerini yargı görevlerine adanmak ve bu görevlerin özenle yerine getirilmesine uygun olmayan herhangi bir davranış sergilememek için gereken bilgi ve becerilerini koruyup geliştirmek için makul düzeyde çalışmasını gerekli kılar.

- 6.2.** Bu genel hükümlerin ifade edilmesinin ötesinde, yargı görevlerini, örneğin, karar yazma ve yargı eğitimine katılım konuları açısından değerlendirmek, bu rehberin bir işlevi olarak görülmemektedir. Bu konuların, Yüksek Mahkemenin kuralları arasında belirtilenler hariç olmak üzere, mahkeme başkanı veya başkan yardımcısının kılavuzluğunda ve hâkimler arasında tartışma yoluyla uygulama talimatları veya içtihat hukuku kapsamında değerlendirilmesi daha yerinde olacaktır.

İSKOÇYA YARGI ETİĞİ İLKELERİ BEYANNAMESİ

©Crowncopyright2010

2010 Yılı Nisan Ayında İskoçya Yargı Makamı Tarafından Yayınlanmıştır.

ÖNSÖZ

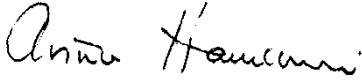
Bu Yargı Etiği İlkeleri Beyannamesi, İskoçya Yargı Konseyi tarafından, danışma sonrasında çerçeveselendirilmiştir. Rt Hon Lord Osborne başkanlığında hâkimlerden oluşan bir çalışma grubu tarafından taslağı oluşturulmuştur. Harcadıkları zaman ve çabaları için Lord Osborne ve meslektaşlarına en içten teşekkürlerimi sunarım.

İskoçya yargı düzeni, yargı idaresine dair yüksek standartların sağlanması açısından onurlu bir geleneğe sahiptir. Bu yüksek standartların sürdürülmesi, toplumun yargı düzenine olan güvenini yitirmemesi açısından çok büyük öneme sahiptir. Yaygın olarak kabul gören bir yargı etiği çerçevesinin benimsenmesi, hem hâkimlerin, hem de toplumun, hâkimlerin kişisel ve profesyonel yaşamlarında izlemeleri gereken ilkelerden haberdar olmalarını sağlayacaktır.

Bu doküman bir hâkimin karşılaşılabileceği her etik soruya bir yanıt sağladığını iddia etmemektedir. Bilakis, belirsizliklerin ortaya çıkmasının daha olası olduğu ve yönlendirmenin yardımcı olacağı belirli hassas konularda kılavuz görevi görmeyi hedeflemektedir. Bir davranış kuralları düzeni oluşturmayı değil, ışığında hâkimlerin kendi kararlarını verdikleri bir kılavuz görevi görmeyi hedeflemektedir.

Bazı durumlarda ise, deneyim ve değişiklik gösteren koşullar ışığında gözden geçirilmesi hedeflenmektedir. Yargıtay, İlkeler Beyannamesi'ni değerlendirmeye tabi tutacak şekilde Lord Osborne'un devam eden başkanlığında yasal işleyişe dair daimi bir komisyon kurulmasının önem sahibi olduğuna karar verdi.

Umarım bu kılavuzda belirtilen ilkeler İskoçya'da faaliyet gösteren tüm hâkimlik makamlarına yardımcı olacaktır. Saygılarımla.

Nisan 2010

A.C. HAMILTON

Baş Hâkim

İSKOÇYA YARGI ETİĞİ İLKELERİ BEYANNAMESİ

1. GİRİŞ

- 1.1. İskoçya yargı düzeninin yargı idaresi sırasında yüksek standartlara erişme geleneği mevcut olsa da bu, yazılı bir kılavuz olmaksızın başarılıdır. Ancak, son yıllarda, dünya çapındaki birçok yargı sistemi kapsamında yazılı kılavuzlar oluşturulmuştur. Ayrıca, 2003 yılı Nisan ayında Cenevre’de toplanan Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Komisyonu’nun 59. oturumunda kabul edilen *Bangalor Yargı Etiği İlkeleri*’nin geliştirilmesi ile uluslararası bağlamda yargı idaresine ilişkin böyle bir kılavuzun oluşturulması ihtiyacı ortaya çıkmıştır. Bu arka plana bakıldığında, artık İskoçya’da böyle bir kılavuzun mevcut olması uygun görülmüştür. Bu nedenle, İskoçya Yargıtayının tavsiyesi ile bu doküman oluşturulmuştur. Zaman zaman, deneyim ve değişiklik gösteren koşullar ışığında faydalanılması hedeflenmektedir.
- 1.2. Hâkimlerin etik standartları gözden geçirmeleri gereken çeşitli kaynaklar mevcuttur. İlk olarak, atanmaları sırasında İskoçya’daki hâkimler tarafından edilen yeminin şartları, hâkimin “korku veya taraf tutma, etki altında kalma veya kötü niyet olmaksızın bu ülkenin yasalarını uygularken herkese eşit şekilde davranmasını” gerektirir. İkinci olarak, hukuk veya hukuku uygulayan hâkimlere olan saygının sürdürülmesi konusunda şüphe götürmez bir kamu yararı mevcuttur. Üçüncü olarak, İnsan Hakları ve Temel Özgürlüklerin Korunmasına Dair Avrupa Sözleşmesi’nin 6. maddesi, yasalar hükmünde kurulmuş bağımsız ve tarafsız bir mahkeme tarafından makul bir süre içerisinde adilce ve kamu önünde yargılanma hakkını sunmaktadır. Buna ek olarak, Queensland Yüce Mahkemesi’nde hâkim olarak görev yapan Sayın Thomas’ın yargı yetkisinin ötesinde imalarda bulunduğu *Avustralya’da Yargı Etiği*, 2. baskı (1997), sayfa 9’daki kolay anlaşılır gözlemlerini de akılda tutmak gerekir. Belirtilen kısımda, hâkimler hakkında şunları söylemiştir:

“Toplum içerisindeki özel bir grubu oluşturmaktayız. Onurlu bir meslek için seçilmiş kişilerden oluşuyoruz. Her gün önemli miktarda diyebileceğimiz bir güç uygulanmak için bize emanet ediliyor. Uygulanmasının ise huzurumuza gelenlerin hayatları ve gelecekleri üzerinde inanılmaz etkileri mevcut. Vatandaşlar kendilerinin ve geleceklerinin bir gün bizim hükmümüze bağlı olacağından emin olamazlar. Böyle bir gücün dürüstlüğü, kabiliyeti veya kişisel standartları şüpheli olan kişilere verilmesini istemeyeceklerdir. Bu beklentiler dahilindeki güveni sürdürmek için tasarlanan, mahkeme içinde ve dışında mevcut olan idare standartlarının mevcut olması, bildiğimiz hukuk sisteminin devamlılığı açısından gereklidir.”

- 1.3. Bu dokümanın oluşturulmasında, *Bangalor* İlkeleri bileşenlerine önem verilmiştir ve dolayısıyla oluşturulmasında katkıda bulunan kişilere teşekkürü bir borç biliriz. Aynı zamanda İngiltere ve Galler Hâkim Konseyi tarafından yayımlanan *Yargı Etiği Kılavuzu*'nu bir araya getiren kişilere de teşekkür etmek isteriz. Bu dokümanda sağlanan talimatlar özellikle bu kaynakların ve ilgili İskoçya unsurlarının ışığında formüle edilmiştir.
- 1.4. Bunu izleyen kısmın karakterine gelince, amacının bir yasa içeriği gibi kural koymak değil, aksine yönlendirici olduğu ve öyle görülmesi gerektiği vurgulanmalıdır. Aynı zamanda hâkimlerin hassas olduğu noktalara da dikkat çekmesi umulmaktadır. Dolayısıyla bir hâkimin karşılaşabileceği etikle ilişkili her soruya cevabın burada bulunabileceği varsayılmamalıdır. Bunu başarmak imkansızdır. İngiltere ve Galler Hâkim Konseyleri tarafından yayımlanan *Yargı Etiği Kılavuzu*, paragraf 1.6.2'de belirtildiği üzere:

“Belirli bir eylemin veya idare şeklinin uygun olup olmadığına karar vermenin temel sorumluluğu hâkimin kendisine aittir ve metnin ilerleyen bölümündeki kodlar, aksi belirtilmedikçe kural koyucu nitelikte değildir. Adaletin genel çıkarlarının kılavuzda belirtildiği üzere önerilerden ayrıldığı durumlar oluşabilir. Aynı zamanda hâkimlik makamının kabulüyle gelen sınırlandırmaların bazı unsurları üzerine de belirtilmiş çeşitli fikirler bulunmaktadır.”

2. BU İLKELER BEYANNAMESİNİN UYGULAMA KAPSAMI

- 2.1. Bu kılavuzda belirtilen ilkelerin İskoçya yasalarını uygulayan tüm hâkimlik makamlarına destek olması umulmaktadır. Bu destek şu unsurları içermektedir:
- Sulh mahkemesi, yüksek mahkeme ya da diğer mahkemelerde üyelik şeklinde görev ayrımı olmaksızın tüm sulh mahkemesi hâkimleri.
  - Şerif mahkemesinde görev yapan veya diğer bağlamlar kapsamında herhangi bir yargı yetkisine sahip baş şerif;
  - Şerifler;
  - İskoçya Mülkiyet Mahkemesi Başkanı ve diğer üyeleri;
  - Sulh mahkemesi nöbetçi hâkimleri veya emekli hâkimleri;
  - Baş şerif vekilleri;
  - Yarı zamanlı şerifler;
  - Sulh hâkimleri;
  - Sulh hâkimi yetkilerine sahip hâkimler;
  - Yetkilerini tamamen veya genellikle İskoçya'da kullanan mahkeme hâkimleri ve üyeleri

Tam zamanlı hâkimlik makamları tarafından kabul edilmesi gereken sınırlandırmaların yarı zamanlı görev sahipleri açısından geçerli olmayacağı düşünülmektedir. Bu nedenle, verilen dokümanda, tam zamanlı ve yarı zamanlı görev sahibi hâkimler arasında bir ayırım yapılmıştır. Duruma göre tam zamanlı veya yarı zamanlı hâkimler açısından geçerlilik bağlamında sınırlılık özellikle belirtilmedikçe, tüm kılavuzlar, tüm hâkimlik makamı sahipleri için aynı şekilde geçerlidir. Bu bağlamda, “tam zamanlı görevler” ile tüm maaşlı görevler kastedilmektedir. Kolaylık için, tüm hâkimlik makamı sahipleri burada “hâkimler” olarak anılmaktadırlar. Metinde, “bir hâkimin ailesi”ne de gönderme yapılmaktadır. Bu ifade; hâkimin eşini veya partnerini, kan bağı veya evlat edinme yoluyla aile bağı sağlanmış çocuğunu, hâkim ile aynı hane halkını oluşturan, yakın akraba veya çalışanı olan kişileri kapsamaktadır. Hâkimin “eşi veya partneri”, evlilik veya sözleşmeli partnerlik ilişkisinin mevcut olmamasına rağmen iki kişi arasında evlilik veya partnerlik özelliklerine sahip ilişki olması halinde hâkimin birlikteliğinin olduğu kişiyi kapsar. “Başhâkim” referansı ile Sulh Mahkemesi Başkanı’na gönderme yapılmaktadır.

- 2.2. Sulh hâkimleri ve yarı zamanlı ödeme alan hâkimlerin veya bazı mahkemelerin üyelerinin üyelik şeklinde veya bir siyasi partiye aktif destek sağlama şeklinde siyasete dahil olmalarının serbest olması şeklinde daha önceden bir gelenek olmasına ve bu Beyanname’nin bu geleneği değiştirmeye çalışmamasına rağmen, aşağıdaki paragraf 4.5’teki beyanının bu kişiler için geçerli olmadığı anlaşılmalıdır. Ancak, herhangi bir siyasi parti kapsamındaki faaliyetlerin hukuki üstünlüklerin kullanımını etkilemediğinden paragraf 4.2 kapsamında emin olunması gerekir.

3. ALTI BANGALOR İLKESİ

- 3.1. Belirtilen altı ilke şu şekildedir;

- (1) Yargı bağımsızlığı, hukukun üstünlüğünün ön koşulu ve adil yargılanmanın temel garantisidir. Bu nedenle hâkim, hem bireysel hem de kurumsal yönleriyle yargı bağımsızlığını korumalı ve bu konuda örnek teşkil etmelidir.
- (2) Tarafsızlık, yargı görevinin doğru bir şekilde yerine getirilmesine esas teşkil eder. Bu ilke sadece kararlar için değil, kararların oluşturulduğu süreç açısından da geçerlidir.
- (3) Doğruluk, yargı görevinin düzgün bir şekilde yerine getirilmesinde esastır.
- (4) Dürüstlük ve dürüstlük görüntüsü, bir hâkimin tüm faaliyetlerinin icrasında esaslı bir unsurdur.
- (5) Mahkemeler önünde herkese eşit muamele gösterilmesi, hâkimlik görevinin gereğince yerine getirilmesi için elzem bir unsurdur.
- (6) Ehliyet ve liyakat, yargı görevinin gereğince yerine getirilmesinin ön koşullarıdır.

- 3.2. Bu ilkelerden ve diğer ilkelerden çıkan kılavuz kurallar arasında belirli seviyede çakışmaların olması doğaldır. Ancak bu, ilkelerin kapsamının doğasından kaynaklanmaktadır. Buna rağmen uygun yönlendirme için açık bir odak noktası oluşturdukları düşünülmektedir.

4. YARGI BAĞIMSIZLIĞI

- 4.1. Yargı bağımsızlığı demokratik toplum içerisindeki hükümet sistemimizin temel taşı ve hukukun üstünlüğü bağlamında vatandaş özgürlük ve haklarının teminatıdır. Bu bağımsızlık bir hâkimin kişisel ayrıcalığının değil, bir demokrasideki anayasal hakkın ve her vatandaşın beklentisinin bir yansımasıdır. Bir bütün olarak veya bireysel üyeleri olarak görülen yargı sistemi, hükümetin yasama ve yürütme kuvvetlerinden ayrı görünmelidir. Ancak, yargı ile hükümetin diğer kuvvetleri arasındaki ilişki, her biri diğerinin rolünü tanıyacak şekilde eşit olmalıdır. Buna uygun olarak, hâkimler de yasal veya özel idarelerinin kurumsal veya bireysel bağımsızlıklarını veya o bağımsızlığın kamu huzurundaki imajını olumsuz yönde etkilemediğinden emin olmalıdırlar. Hâkimler bu bağımsızlığa kim tarafından ve ne yollarla olursa olsun yapılan saldırıları belirleme ve bunlara karşı direnme konusunda tetikte olmalıdırlar.
- 4.2. Yargı bağımsızlığı, tüm hâkimlerin vicdani hukuk anlayışına uygun olarak ve rüşvet, baskı, tehdit veya doğrudan veya dolaylı diğer müdahaleler veya herhangi bir nedenle arasında ayırım yapılmaksızın dış etkilere maruz kalmadan davanın gerçeklerini kendi değerlendirmesi temelinde hukuki yargılamayı icra etmesidir. Dolayısıyla, bir hâkim iyi veya kötü şöhrete karşı bağışık olmalıdır. Ancak, yalnızca mahkeme huzurundaki kişilerin hayatları üzerinde değil, aynı zamanda bazı durumlarda genel olarak kamuoyunda endişe yaratan konular üzerinde de yargı kararlarının büyük etkisinin farkındalığına bağışık olmak anlamına gelmez.
- 4.3. Tüm hâkimler için, zorlu durumlar ortaya çıktığında meslektaşlara danışılması, standartların sürdürülmesi açısından yardımcı olur ve önemlidir. Ancak, yargılama yetkisinin aslen kullanımında, hâkim meslektaşlarının etkisinden tamamen bağımsız olmalıdır ve diğer hâkim veya hâkimlerle birlikte görev aldığı mahkemelerde bağımsız olarak almak zorunda olduğu kararlardan münferit olarak sorumludur. İkinci durumda, hâkim davaya bağılı olarak mahkemenin ortak kararına katkıda bulunabilir, buna karşı çikabilir veya kendi fikrini belirtebilir.
- 4.4. Yargı bağımsızlığı ilkesi, hâkimin başka çıkarlar bağlamında alakasının olduğu seviye üzerinde belirli sınırlandırmaların kabulünü gerektirir. Genellikle bir hâkimin ticari şirketlerde hisse sahibi olmasına, diğer yatırımlardan fayda elde etmesine veya kendisinin sahibi olduğu mülklerden fayda veya kar elde etmesine karşı çikılmaz. Ancak, tam zamanlı göreve sahip hiçbir hâkim, herhangi bir ticari idarecilik statüsüne sahip olamaz.

Bu sınırlandırma temel amacı kar etmek olan bir kurumun yöneticiliği açısından geçerlidir. Halka açık veya özel bir şirket ya da ödemeli olup olmadığına bakılmaksızın tüm yöneticilik pozisyonları için geçerlidir. Böyle bir yöneticilik konumuna sahip herkesten, dolayısıyla tam zamanlı hâkimlik makamına atanma sırasında yöneticilik pozisyonundan istifaları beklenir. Bu kuralla ilgili tek istisna, böyle bir hâkimin arazi veya aile işleri dahil olmak üzere aile servetinin idaresinde yer alabilir ve bu amaçla özel bir şirkette veya payının bulunduğu bir mülkün yönetimi için kurulan bir şirkette yöneticilik konumunda bulunabilir. Ancak, özel şirketlerin sahibi yalnızca hâkim ve ailesi olduğunda dikkatli olunması gerekmektedir. Temel hedefleri kar elde etmek olmayan ve faaliyetleri tartışmasız olan kurumlarda, tam zamanlı göreve sahip bir hâkim yöneticilik pozisyonunu sürdürebilir. Ancak, herhangi bir hâkimin bir hayır kurumunun yöneticiliği dahil olmak üzere hayır faaliyetlerinde bulunması halinde, hâkim bağımsızlığını etkileyecek durumlara karşı tetikte olmalıdır. Yasanın gerektirdiği veya yetkilendirdiği durumlarda, hâkimin kanuni veya kamu kuruluşunda delege, mütevellî veya benzeri bir pozisyonda bulunmasında herhangi bir sakınca yoktur.

- 4.5. Bir hâkimin oy kullanma hakkı haricinde herhangi bir siyasi faaliyetinin olmaması, yargının bağımsızlığı açısından çok önemlidir. Atandığı sırada hâkimin herhangi bir siyasi parti veya organizasyonun üyesi olması halinde, bu bağ sona erdirilmelidir. Siyasi toplantılar, siyasi bağış toplama etkinliklerine katılım veya bir siyasi partiye maddi yardımda bulunma gibi devam eden bağlardan kaçınılmalıdır. Buna ek olarak, bir hâkim, bir partinin siyasi mücadelesine dahil olmak gibi siyasi partizanlık oluşturabilecek hiçbir şey yapmamalıdır. Ayrıca hâkim, bir siyasi görüş veya nedenle ilişkilendirerek hâkimin otoritesini azaltabilecek ve sonraki davalarda bir yanlılık algısı oluşturabilecek eylem ve protestolara katılmamalıdır. Hâkimin ailesindeki bir üyenin siyasi katılım göstermesi, hâkimin dahil olması şartıyla kabul edilebilir.
- 4.6. Yargının yönetimi ve yargının işleyişine dair birçok unsur, belirli bağlamlar yelpazesinde halk etmenine ve tartışmasına tabidir. Bu etmen ve tartışma kapsamında uygun hukuki katkı beklenmektedir. Bu da, halkın yargı yönetimi algısına ve halkın yargıya olan güvenine katkıda bulunabilir. Ancak, bu katkının belirli sınırlar içerisinde kalmasına özen gösterilmelidir. Bu bağlamda, ihtilaf mahkemelerin işleyişini, yargının bağımsızlığını veya hâkimin yönetimini olumsuz etkilemedikçe, hâkimin siyasi ihtilafa dahil olmaması gerektiği unutulmamalıdır. Ayrıca, hâkimin konuştuğu yer ve üzerine konuştuğu konu, halkın hâkimi belirli bir kurum, çıkar grubu veya nedenle ilişkilendirmesine neden olabilir ve bu durumdan kaçınılmalıdır. Buna ek olarak, bu tür konularda hâkimlerin karşı görüşü bulunabilir; bu gibi durumlarda, hâkimler arasında açık ihtilafın etkilerini önlemek için ortak bir yargı kararının açıklanması tercih edilebilir. Bu karar normalde

başhâkim veya tanınmış bir hâkimler birliğinin herhangi bir görevli üyesi tarafından açıklanır.

- 4.7.** Bir hüküm adil olmayan, yanlış veya eksik bilgi dahilindeki yorumlara veya eleştiriye neden olabilir ve bu da hâkimin veya yargı sisteminin ehliyeti, doğruluğu veya bağımsızlığı ile ilişkilendirilebilir. Ancak, bir hâkim hiçbir zaman kararı sonrasında karar hakkında muğlaklığı açıklığa kavuşturmak için bile olsa yetkili olduğu noktalar haricinde halka açık bir şekilde yorumda bulunmamalıdır. Halka yanıt verilmesi gerektiği durumlarda, bu başhâkim tarafından veya yetkili mahkeme hâkimi tarafından yapılmalıdır. Ancak, burada belirtilen hiçbir şey, eleştirel olup olmamasına bakılmaksızın, temyiz süreci bağlamındaki bir hüküm hakkında engelleyici ve uygunsuz bir yorum olarak anlaşılmamalıdır. Yine de, o bağlamda bile, bir temyiz mahkemesi hâkimi, meslektaşlarının fikirleri hakkında yorumda bulunurken her zaman nezaket ve ihtiyat sahibi olmalıdır. Bu ilkenin görmezden gelinmesi, halkın güvenini ve hukuk mesleğinin icrasını zedeleyebilir.
- 4.8.** Tam zamanlı bir hâkimlik makamı sahibi bir hâkim, normal şartlar altında hukukun, hukuk sisteminin veya yargı yönetiminin iyileştirilmesi haricindeki konulara ilişkin konu veya politikalarla alakalı bir hükümet komitesi, komisyonu görevlerini veya diğer pozisyonları kabul etmemelidir. Ancak, karakteristik olarak kanıtı inceleme ve analiz etme, görgü tanıklarının değerlendirme, adil ve dengeli bir karar verme ve açık ve tutarlı bir rapor yazma gibi hâkimlerin sahip olduğu yetenekleri sözkonusu görevde kullanma ihtiyacı görevlendirmenin nedeni olduğunda, hâkimlerin bu pozisyonlarda bulunması hukuka aykırı değildir. Ancak bu hâkim, görevlendirmenin amacının siyasi maksatla kamuoyu açısından kabul edilmeyecek şekilde bir hâkimin makamını veya konumunu zedeleyeceği durumlarda pozisyonu kabul etmemelidir.
- 4.9.** Bu yargı sisteminde yargıyı yozlaştırma çabaları bilinmese de, bir hâkim dış kaynaklardan herhangi bir hediye, misafirperverlik veya iyiliğin kabulünde dikkatli olmalıdır. Sunulan faydaların hâkim ve faydayı sağlayan kişi arasındaki mevcut bir aile veya sosyal ilişki kapsamında olmaması halinde, bu iyilik reddedilmelidir. Ancak, bir hâkimin zaman zaman hukuki, profesyonel kurumlar veya kamu kurumları tarafından kendileri ve yargı sistemi veya temsilcileri ile aralarındaki ilişkileri iyileştirmek adına yapılan iyilikleri kabul edebileceği düşünülmektedir. Buna ek olarak, burada belirtilen hiçbir unsur hâkimlerin yemeklerde, diğer organizasyonlarda ders verme, konuşma yapma veya hukuki kapsam dışında konuşma yapma davetlerini kabul etmelerini veya bu gibi organizasyonlar kapsamında misafirperverlik, ödül veya seyahat ve konaklama masraflarının ödenmesini kabul etmelerini engelleyecek nitelikte değildir.

5. TARAFSIZLIK İLKESİ

5.1. Hâkim, mahkeme içerisinde ve dışında, halkın, hukukçuların ve dava taraflarının yargı ve hâkim tarafsızlığına duyduğu güveni koruduğundan ve artıracak davranışlar içerisinde olduğundan emin olmalıdır. Bir hâkimin temel görevi ve sorumluluğu makamının görevlerini yerine getirmek olduğundan, hâkim makul oranda tarafsızlık veya faaliyetten doğacak çıkar çatışması nedeniyle hâkimin bir dava üzerinde çalışmasını engelleyecek hukuk dışı faaliyetlerden uzak kalmalıdır. Dolayısıyla, örneğin, bir hâkim, halkın hâkimi belirli bir organizasyon, grup veya dava ile ilişkilendirmesine veya taraflı olarak algılanmasına neden olmamak için, hâkim kamuya açık bir şekilde açıklamada bulunduğu yer veya durumlar konusunda dikkatli olmalıdır. Bir hâkimin belirli bir hukuk dışı faaliyete dahil olmanın uygunluğu konusunda şüpheleri olması halinde, ilk olarak Başhâkime danışması daha uygun olabilir.

5.2. Bir hâkimin, aile üyelerinden birinin maddi çıkarının olduğu konularda hüküm vermesi kabul edilemez. Buna ek olarak, hâkim, kendisine bağlı bir hukuk davasının farklı bir bağlamda kendi çıkarını veya ailesinin bir üyesinin ya da hâkimin yarı zamanlı olarak bir pozisyonunun bulunduğu bir iş faaliyetine dair çıkarlarını etkileyebilecek bir hukuk davasını dikkatle değerlendirmelidir. Bir hâkim veya ailesinin bir üyesinin belirli bir davanın sonucuna bağlı olarak sınırlı da olsa maddi bir çıkarı olabilir ve davacıların davaya bakan hâkime itirazı olamayabilir. Buna örnek olarak herhangi bir davaya dahil olan bir halka açık şirkette hisse sahibi olunması verilebilir. Böyle bir davada, çıkarın belirtilmesi ve böylelikle davacılar davaya bakan hâkime itiraz etme fırsatı tanınması makul olabilir. Davacıların böyle bir çıkara itirazının olmadığı durumlarda, bu noktadan itibaren normalde çıkarın görmezden gelinilebileceği düşünülebilir. Ancak, diğer yandan, davacıların itiraz etmedikleri belirtilen bir çıkarın bu tür durumlar nadir olmasına rağmen hâkimin davayı sürdürmeyi reddetmesine neden olacağı istisnai durumlar oluşturduğu da görülebilir.

5.3. Maddi çıkar haricinde hâkimin tarafsızlığı nedeniyle herhangi bir davaya bakmayacağı veya makul bir şekilde davaya bakabilecek durumda olmadığı durumlardaki nedenler var olduğunda, hâkim davadan çekilmelidir. Dolayısıyla, örneğin bir davada önemli bir görgü tanığı olduğu düşünülen bir davacı veya kişiyle tanıdıklık böyle bir reddetme durumu oluşturabilir. Bu gibi nedenlere diğer örnekler, *Locabail (U.K.) Ltdv Bayfield Properties Ltd (C.A.)* [2000] Q.B.451, sayfa 480'deki davanın kararında belirtilmektedir.

Buna ek olarak, iyi bilgilendirilmiş ve adil bir gözlemcinin taraf tutma olabileceğini düşündüğü redd-i hâkimin gerekli olduğu durumlar, *Porterv-Magill*[2002]2A.C.357'de belirtilmektedir. Bu ilkenin işleyişinin telakkisi, *Helow'a karşı Dış İşleri Bakanı*, 2008SC(HL)1 davasında görülebilir. Dolayısıyla, dava başlamadan önce, hâkimin, kendisinin veya aile üyesinin hukuk davasının hükmü üzerinde herhangi bir çıkarının olup olmadığını

veya böyle bir çıkar haricinde tarafsızlığını etkileyebilecek bir nedenin olup olmadığını veya davayı yönetebileceğini veya yönetemeyeceğini dikkatli şekilde gözden geçirmesi gerekir. Bu durumda, redd-i hâkim uygun görülebilir. Hâkim veya aile üyesinin böyle bir çıkarının olduğunun anlaşılması, fakat redd-i hâkimin kaçınılmaz olmadığı durumlarda, bu hal ilk fırsatta çıkarı olan taraflara bildirilmelidir. Bir duruşma başlamadan önce hâkimin gerçeklere dayanarak bir davaya bakması konusunda şüphe oluşturabilecek bir durumun farkına varması durumunda, hâkim durumu netleştirmek için mümkün olduğu kadarıyla tüm unsurları inceler ve tavsiye edilmesi halinde davadan çekilir veya bunların ışığında bir açıklamada bulunur. Bir hâkimin duruşma sırasında ortaya çıkan alakalı bir unsuru ihmal ederek davaya bakması durumunda, o hâkim, olası en erken aşamada taraflarla görüşmeli, böylece yargılamanın ertelenmesi, masraflar ve aksamalara ilişkin sorunlar çözülebilmelidir.

- 5.4.** Yargı tarafsızlığı için, bir hâkimin mevcut durumda huzurunda bulunan veya düzenli olarak huzuruna çıkan hukukçular ile irtibat kurma konusunda tedbirli olması gerekir. Özellikle, hâkimin belirli bir hukukçunun arzularını yerine getirebileceği gibi bir algı oluşturmayacak şekilde davranması gerekir. Ancak, hukukçular ile sıradan sosyal ilişkilerden kaçınmak için genellikle bir sebep bulunmayacaktır. Hâkimler, baro ve avukatlar arasındaki sosyal ilişkilerin sürdürülmesi, faydalı mutabakatın oluşmasında tabii ki yardımcı olabilir.
- 5.5.** Bu alanda oluşabilecek koşullar ve durumlar çeşitlidir ve önemli olan her bir hâkimin kendi verdiği karardır. Hâkim, mümkün ve uygun olduğunda, herhangi bir konu hakkında meslektaşısı ile fayda sağlayacak görüşmelerde bulunabilir.
- 5.6.** Aile ilişkileri haricinde, bir davadaki tarafla kişisel dostluklar ve düşmanlık da hâkimin reddi için mücbir sebeptir. Arkadaşlıklar, doğasına ve kapsamına bağlı olarak, hâkim reddi için yeterli bir sebep olabilecek ya da olamayacak tanışıklıktan ayrı tutulabilir. Bir taraf ile mevcut veya son zamanlarda gelişen bir iş ilişkisi genellikle hâkimin o davaya bakmaması gerektiği anlamına gelir. Ancak, bu amaçla, ilgili bir iş ilişkisi sigortalayan veya sigortalı, banka ve müşteri veya belediye vergisi ödeyen ve belediye-yi kapsamaz. Hâkimler kendi avukatlarının, muhasebecilerinin, doktorlarının, dişçilerinin veya diğer profesyonel danışmanlarının taraf olduğu davalardan çekilmelidirler. Bir tarafı temsil eden hukuki danışman veya avukat ile arkadaşlık veya profesyonel ilişki genellikle redd-i hâkim için yeterli bir neden olarak kabul edilmez. Hâkimin ailesinden bir bireyin, hâkim huzurundaki bir davaya dahil olan avukatlık bürosunun bir ortağı veya çalışanı olması gerçeği her zaman redd-i hâkim durumunu gerektirmez. Böyle bir durumda, bahsi geçen kişinin dava ile ilgisinin kapsamı dahil olmak üzere tüm koşullar gözden geçirilmelidir. Bir taraf ile müşteri olarak geçmişte sahip olunan iş ilişkisinin redd-i hâkim gerekçesi olması beklenmezken,

hâkimin belirli koşulların bir taraflılık görünümü yaratıp yaratmayacağını irdelemesi gerekir. Kanıt içeren bir duruşma öncesinde bilirkişi dahil olmak üzere bir tanığın hâkim tarafından iyi bilindiği bilgisi hâkime ulaştığında, bahsi geçen tanığın güvenilirliği, hakkında hükme varılacak konunun doğası ve arkadaşlık seviyesi dahil olmak üzere tüm koşullar göz önünde bulundurulmalıdır. Bir hâkim, ailesinden bir kişinin avukat olarak dahil olduğu bir davayı kabul etmemelidir.

- 5.7. Ancak hâkimler, bir tarafın hâkimin reddi prosedürünü gayri meşru bir şekilde kullanma girişimlerine teşvik sağlamaktan kaçınmaya dikkat etmelidir. Esaslı olmayan itirazlar bir hâkimin herhangi bir davaya bakmayı reddetmesine neden olsaydı, taraflar Hâkimler Heyeti veya Hâkim Kürsüsü'nün oluşumunu etkilemeye teşvik edilecek veya gereksiz gecikme veya gidere neden olacaktı; buna ek olarak, meslektaşlar üzerindeki yük de artacaktı. Genel bir kural olarak, bir hâkimin herhangi bir taraf aleyhindeki önceki bulgu ve bulguları, hâkimin reddi için nadiren gerekçe sağlar. Daha önceki bir dava sırasında özellikle haksız olan hâkimin yorumlarının kişisel kin olarak algılanması ihtimali görmezden gelinemez, fakat bu durumun ortaya çıkma ihtimali de çok düşüktür.
- 5.8. Taraflılık oluşturabilecek durumlar mevcut ise ve taraflara bildirilmesi gerekiyorsa, bu tercihen duruşmadan önce yapılmalıdır. Hâkim, devam edip etmeme karar verirken, tarafların ve danışmanlarının duruşma gününde bilgilendirilmek suretiyle düşecekleri zor durumu göz önünde bulundurmalıdır. Açıklama tabii ki tüm taraflara yapılmalıdır ve sorunun duruşma öncesinde yazışma ile çözülmesi durumunda, izlenecek diğer prosedürler ile ilgili tartışma, davanın kendisi özel bir odada görülmeyecekse halka açık mahkemede gerçekleştirilir. Tarafların onayı alakalı ve önemli bir faktördür, fakat hâkim, tarafları, onayları hâkim reddi için yeterli bir gerekçe bulmak için alınıyormuş gibi görünen bir konumda bırakmaktan kaçınmalıdır. Tarafların davaya bakan hâkimi onayladıkları durumlarda bile, eğer hâkim davadan çekilmenin doğru hareket olduğunu düşünüyorsa, bunu yapmalıdır. Diğer taraftan, hâkimin durumu taraflara bildirmeyi uygun gördüğü, fakat önermeleri göz önünde bulundurarak, onay olmaksızın devam etmeye karar verme yetkisine ve hakkına sahiptir. Buna ek olarak, hâkim reddi lehine tartışmalı gerekçeler olmasına rağmen tarafların çıkarları açısından duruşmanın acilen görülmesini gerektiren durumlar olabilir.
- 5.9. Yarı zamanlı bir hâkimden bahsediyorsak, hâkim, belirli davalara bakarken dışarıdaki faaliyetlerinin yanlılık algısı oluşturabilme ihtimaline karşı tetikte olmalıdır. Böyle durumlarda dikkatli bir şekilde karar almak gerekir. Yarı zamanlı hâkim mesleki uygulamaya istinaden bir davayı görmeyi uygunsuz hale getirecek şekilde bazı firmalar ve taraflarla bağlantılara sahip olabilir. Bazı durumlarda ortaya çıkan redd-i hâkim ihtiyacı riski daha büyük olabilir.

6. DOĞRULUK İLKESİ

- 6.1. Genelde, hâkimler tüm vatandaşlar için mevcut olan hak ve özgürlükleri uygulamakla yetkilidirler. Hâkimlik makamına atanma, bir hâkimin özelde ve genelde davranışlarına sınırlandırmalar getirirse de, hâkimlerin makamları izin verdikçe halkın yaşamı ve ilişkilerine dahil olması konusunda açık bir istek mevcuttur. Dahası, hâkimlik makamının gereksinimleri ve hâkimin kişisel ve aile hayatının haklı talepleri arasında bir denge sağlamak zorunludur. Fakat hâkimlerin makamlarının doğası gereği onları fazlasıyla incelemeye maruz bıraktığını ve diğer kişilerin deneyimlemeyecekleri şekilde davranışlarını sınırlandıracağını kabul etmeleri gerekir. Dolayısıyla hâkimlerin makamlarına olan saygıyı azaltacak durumlardan kaçınmaları gerekmektedir. Özel hayatlarında yaptıkları şeylerden dolayı takiiye suçlarına maruz kalmalarına neden olacak durumlardan kaçınmaları gerekmektedir. Hâkim olmayan biri tarafından yaşandığında şanssızlık olarak değerlendirilebilecek bir olay, hâkim olan biri tarafından ve makamı nedeniyle diğer kişilerin davranışları hakkında kararlar vermesi gereken kişiler tarafından yaşandığında kabul edilemez bir durum olarak değerlendirilebilir. Buna örnek olarak bir hâkimin yasa gerekliliklerini gözetme konusunda gösterdiği gözle görülür başarısızlık verilebilir.
- 6.2. Herhangi bir hâkimlik makamı sahibine halk tarafından gösterilmesi gereken saygının sürdürülmesi görüşüyle, hâkimlerin her yaklaşımlarında her zaman doğru olmaları gerekir. Görevlerini halkın önünde yerine getirirken, bir hâkimin yetkisi ve duruşuna uygun bir tavırla idareyi sağladıklarından emin olmaları gerekir. Görevlerin layığıyla yerine getirilmesi için hâkimin en azından huzuruna çıkan kişilerle makul bir iş ilişkisi sürdürmesi gerektiğinden dolayı, bu ilişkiyi tehlikeye atacak davranışlardan kaçınmaları gerekir. Mahkemenin itibarı hiçbir zaman tehlikeye atılmamalıdır. Dolayısıyla, avukat veya tanık olarak mahkeme huzuruna çıkan kişilere karşı kabalık veya baskıcı tavırdan kaçınılmalıdır. Hâkim düzeyli, sabırlı, müsamahalı, dakik olmalı ve kişilerin itibarına saygı duymalıdır. Mahkeme huzuruna çıkan kişilerin yanlılık veya önyargıya maruz kalmamasını sağlamaya çalışmalıdır. Bununla birlikte, hâkimlerin hangi konumda olursa olsun huzuruna çıkan kişilerin mahkeme veya duruşmadaki görev ve sorumluluklarını yerine getirmemeleri halinde hoşnutsuzluğunu belirtme yetkisi ve yükümlülüğü de mevcuttur.

7. DÜRÜSTLÜK İLKESİ

- 7.1. Hâkim, tüm faaliyetlerinde uygunsuz davranışlardan ve uygunsuzluk görüntüsü oluşturmaktan kaçınmalıdır. Sürekli kamu gözetiminin öznesi durumunda olan hâkim, sıradan bir vatandaşın özgürce ve kendi iradesiyle yapmalıdır. Hâkim, özellikle yargı vazifesinin onuruyla uyumlu bir tarzda davranmalıdır. Hâkim, kendi mahkemesinde hukuk mesleğini

icra eden kişilerle olan kişisel ilişkilerinde, makul şekilde değerlendirildiğinde taraflılık veya iltimas görüntüsü veya şüphesi doğurması muhtemel olan durumlardan kaçınmalıdır. Tam zamanlı bir görev sahibi hâkim, kendi ikametgâhının, iş amacıyla hukuk mesleğini icra eden birisi tarafından müvekkillerini veya meslektaşlarını kabul yeri olarak kullanılmasına izin vermemelidir. Hâkim, hâkimlik mesleğinin itibarını; kendisine, aile üyelerinden birisine veya herhangi bir kimseye özel çıkar sağlayacak şekilde kullanmamalı ve kullandırtmamalıdır. Bir hâkimin adının ve unvanının hayır kurumu için bile olsa herhangi bir fon istenmesinde ilişkilendirilip ilişkilendirilmemesi gerektiği ve ilişkilendirilecekse ne kadar ilişkilendirileceği göz önünde bulundurulmalıdır. Bu muhtemelen makam itibarının uygun olmayan şekilde kullanımı anlamına gelebilir ve donörler tarafından zorunluluk algısı oluşturduğu düşünülebilir. Hâkim, yargı görevinin yerine getirilmesinde herhangi bir kimsenin kendisini uygunsuz bir şekilde etkileyebileceği izlenimine yol açmamalı ve başkalarının böyle bir izlenime yol açmasına müsaade etmemelidir. Hâkimlik yetkileri dahilinde hâkim tarafından edinilen gizli bilgiler, hâkim tarafından hukuki görevleriyle ilişkili olmayan nedenlerle kullanılmamalı veya ifşa edilmemelidir. Tam zamanlı makam sahibi bir hâkim, bu makamı elinde bulundurduğu sürece avukatlık yapmamalıdır.

- 7.2. Hâkim hukuk, hukuk sistemi, adaletin idaresi veya bunlarla ilintili diğer konularda yazı yazabilir, konferans verebilir, ders verebilir ve diğer etkinliklere katılabilir. Ancak, hâkimlik makamının kişisel çıkarlar için istismar edildiği algısını önlemek için, tam zamanlı bir görev sahibi hâkimin bu faaliyetler için yazarlık ve editörlük için yapılan ödemeler haricinde bir ödemeyi kabul etmemesi gerekir, ancak, hizmetler için verilen sembolik hediyelerin uygun görülmeyen bir yanı mevcut değildir. Yukarıda açıklanan faaliyetler sonucunda hâkime ödeme teklif edilmesi halinde, bu ödeme doğrudan hayır kurumlarına gitmelidir. Tabii ki, hâkimin gitmiş olduğu ders ve seminer gibi faaliyetlere ilişkin seyahat masraflarının geri ödemesini kabul etmesi hususunda bir sorun mevcut değildir. Bir hâkimin herhangi bir edebi, yaratıcı veya sanatsal faaliyetlerde bulunması halinde, hâkimin bu faaliyetlerin sonucunda yapılacak ödemeleri kabul etmesi konusunda bir sorun mevcut değildir.

8. EŞİTLİK İLKESİ

- 8.1. Hâkim; ırk, renk, cinsiyet, din, ulusal köken, sosyal sınıf, engellilik, yaş, evlilik durumu, cinsel yönelim, sosyal ve ekonomik statü ve benzeri diğer hususlar (“davaya mesnet olmayan sebepler”) dâhil olmak üzere, ancak bunlarla sınırlı kalmamak kaydıyla, çeşitli unsurlara dayanan farklılıkların ve toplumdaki çeşitliliğin bilincinde olmalı ve bunları anlamalıdır. Hâkim, yargı görevlerini yerine getirirken davaya mesnet olmayan sebeplere dayanarak herhangi bir kişi ya da gruba karşı sözle veya davranışlarıyla yanlılık

veya önyargı sergilememelidir. Hâkimin böyle gerekçelerle hiçbir farklılık olmaksızın hukuki görevlerini yerine getirmesi gerekir. Hâkim aynı zamanda dava sürecinde ortaya çıkan herhangi bir konuyla yasal olarak ilgili veya meşru müdafâ hali dışında mahkeme önündeki söz ve davranışlarında avukatlardan yanlılık veya önyargıdan uzak durmalarını talep etmelidir.

9. EHLİYET VE LİYAKAT İLKESİ

- 9.1.** Hukuki görevlerini halkın beklediği yüksek ehliyet seviyesi ile yerine getirmek için yeterli donanımına sahip olmak hâkimlerin görevidir. Hâkim, yargının denetimi altında hâkimlere sunulması gereken eğitimlerden ve diğer fırsatlardan yararlanarak yargısal görevlerin düzgün bir şekilde icrası için gerekli olan meslekî bilgisini, becerisini ve bireysel niteliklerini korumak ve artırmak için gerekli adımları atmalıdır. Tam zamanlı bir görev sahibi bir hâkim profesyonel faaliyetlerini hukuki görevlerine vakfetmeli ve bu görevlerin doğru bir şekilde yerine getirilmesine uygun olmayan eylemlerde bulunmamalıdır. Yardımcı hâkimler haricindeki tüm hâkimler, uygulamaları gereken yasa ve kullanımlara ilişkin bilgi birikimini edinmeye ve arttırmaya çabalamalıdır. Hâkim yardımcılarının hukuk hakkında profesyonel bilgi birikimine sahip olmaları beklenmez, bunun nedeni de hukuk hakkında başka kaynaklardan tavsiye almalarıdır. Ancak, diğer sorumluluk alanları hakkında sağlanan eğitimleri almakla yükümlüdürler.
- 9.2.** İskoçya mahkemelerinde görülen çekişmeli yargılamalarda, hakim adaletin tesisi için ağırlıklı olarak mahkeme huzuruna çıkanlar tarafından yapılan başvurulara güvenmelidir. Bununla birlikte, belirli bir davada yaşanan tecrübenin, bu tür bir güvenin yanlış kişilere sarf edildiğini göstermesi halinde, hakim, davada yer alan kişilerin dikkatini, mahkemenin uygulanacak kanunun uygun yorumlanmasıyla yetkili olmadığı hususuna çekmelidir. Bunun gerekmesi halinde, hakim davada yer alan kişilerin başvurularında tespit ettiği eksikliklerin giderilmesi için uygun bir fırsat sunulmalıdır.
- 9.3.** Hâkimlerin hukukun geliştirilmesinde önemli bir rol oynadıkları bilinmesine rağmen, anayasal görevleri, ne kadar tatmin edici olmasa da yasaları oldukları gibi uygulamaktır. Yine de, bir hâkimin yasanın yetersiz olduğunu düşünmesi halinde, hâkim bu gerçeğe halka açık bir şekilde dikkat çekebilir veya konuyu İskoçya Hukuk Komisyonu veya diğer uygun makamlara taşıyabilir.
- 9.4.** Halkın mahkemenin karar vermesi konusunda belirli beklentileri olduğundan dolayı, bunların karşılanması önemlidir. Karmaşık hukuki ve gerçeklere dayalı konularla ilişkili olan yazılı kararlar, halkın anlayacağı şekilde formüle edilmelidir. Hâkimler, kararlarında kritik gözlemler yapabilmek için yeterli gerekçe ve temellerinin olup olmadığı konusunda dikkatli adımlar atmalıdırlar. Bunu yalnızca halkın izlenebilecek diğer yolun aksini işaret eden bir adımı karar aşamasında beklemesi halinde yapmalıdırlar.

9.5. Buna ek olarak, hukuki kararların verilmesinde gereksiz gecikmelerin olmaması beklenmektedir. Bir karar vermek için gerekli makul süre, hâkimin başa çıkması gereken konuların doğası, sayısı, karmaşıklığı ve hâkimin diğer davalara ilişkin olarak maruz kaldığı iş yüküne bağlıdır. Bu doğrultuda, kesin bir süre sınırı belirlenemez. Ancak, hâkimin bulunduğu mahkemede baş hâkim görevinde bulunan hâkimin kararın verilmesine dair belirlediği bir süre olması halinde, bu şart mümkün olduğunca yerine getirilmelidir. İyi bir nedenden dolayı bunun yerine getirilememesi halinde, davaya dahil olan davacıların görüşlerini de içerecek şekilde hukuki idareye durumun açıklanması gerekir.

İTALYA YARGI ETİĞİ İLKELERİ

GİRİŞ

Geçtiğimiz 13 Kasım 2010 günü, Ulusal Hâkimler Merkez Yürütme Kurulu, yeni hukuki etik kanununu onaylamıştır.

Böylece geçtiğimiz ilkbaharda başlatılan faaliyet tamamlanmış olmakla birlikte, ilk olarak, temsil maksadı ile seçilmiş olan bir Komisyon bu yargı organına ilişkin çeşitli hassasiyetleri tayin etmiş ve daha sonra ise, iki özel oturum ile, aynı yürütme Kurulu nihai metni yayınlamış bulunmaktadır.

Yeni etik yasası, artık sürekli bir evrim içerisindeki bir kurum olan hâkimlik kurumunu güncellemiş bulunmaktadır. Giriş kısmında, hâkimlerin, yalnızca kişilere ait hakların tamamen işletilebilirliğini sağlamak maksadı ile hareket ettiği hatırlatılmaktadır. Adalet hizmetinin iyi işleyişi çerçevesindeki sorumluluğa dair eşitliğin altını çizmekte, aynı zamanda da hem dış ilişkilerde hem de öz yönetim doğrultusundaki bağımsızlığı da muhafaza etmektedir. Enformasyon dünyası ile olan ilişkiler ve özellikle de kitle iletişim faaliyetlerindeki dejenerasyonlar bağlamında da önemli bir konumda bulunmaktadır. Temsil organları bünyesinde seçildikten sonra, hâkimin, seçmenleri veya bağlı bulunan gruplara karşı vekâlet bağı olmaksızın görev yapacağını bir kez daha açıkça vurgulamaktadır. Hâkimin, süreçte yer alan diğer öğeler ile olan ilişkilerinde izleyeceği yolu da bu konuda daha net olabilmek adına tespit ve ifade etmektedir.

Bu şekilde tayin edilen hâkim, kendi işlevinin bilincinde, doğrulukla ilgili gereksinimler konusunda dikkatli ve tam şeffaflık ile ilgili talepler konusunda da hassas olacaktır. Başka bir deyişle, kendisine verilen üst düzey ve hassas görevi, ciddiyet ve mesafe ile ve diğer taraftan her zaman kolay olmayan konularda görev almanın zorluklarından kaçmadan en iyi şekilde yerine getirmeye çalışacak olan kimsedir. Yürütülen işin sonucu ülkemizi daha iyi hale getirmeye katkıda bulunabilmektedir. Bu kesinlik ile de vatandaş ve Kurumlara ilgili teklif sunulmaktadır.

I. GENEL KURALLAR

Madde 1 – Temel ilke ve değerler

Sosyal hayatta, hâkim ağırlıklılık, doğruluk ve kamu çıkarlarına karşı hassasiyet ile davranacaktır.

İşlevlerinin yürütülmesinde, öz yönetim faaliyetinin yürütülmesinde ve her türlü mesleki faaliyette, hâkim, kişisel farklılık, iç bağımsızlık ve tarafsızlık değerlerine saygı gösterecektir.

Kişilerin haklarının tam olarak işletilmesini temin etmek adına, hâkim, böyle bir ruh ile faaliyet gösterecektir; doğruluk içerisinde yürütülecek olan hizmet işlevleri açısından, hâkimliğin teminatlarını ve imtiyazlarını gözetecek, hukukun işlemesi maksadı ile farklı durumlarda rekabet eden tarafları dinleyecek ve konu hakkında katkısını değerlendirecektir.

Madde 2 – Kurumlar, vatandaşlar ve adalet kullanıcıları ile olan ilişkiler

Adalet kullanıcıları ve vatandaşlar ile olan ilişkilerde, kişisel anlamda hazır ve saygılı, ağırlıklı bir tavır takınacaktır ve her türlü baskıyı, uyarı veya stresi yani adaletin idare edilmesi yöntemleri ve sürelerini yanlış biçimde etkileyecek her türlü unsuru bertaraf edecektir.

Sosyal ve kurumsal ilişkilerde, hâkim, görevini, kendisine veya başka şahıslara avantaj sağlayacak kişisel çıkar sağlamak maksadı ile kullanmayacaktır. Adaletin idare edilmesine veya kendisinin ya da başkalarının mesleki konumuna yanlış biçimde etki edebilecek her türlü müdahaleden kaçınacaktır.

Madde 3 – Görev ve mesleki güncellemeye ilişkin zorunluluklar

Hâkim, görevlerini, hukuki talebin etkinlik, kalite ve yeterlik ile karşılanması maksadı ile hassasiyetle ve çalışkan bir biçimde yerine getirecektir.

Birim dahilinde ortak karar ve organizasyonel faaliyetlere aktif ve düzenli olarak katılacaktır.

Kendi faaliyetini yürütmekte olduğu branşlar hususundaki bilgilerini güncellemek ve derinleştirmek sureti ile ve hukukun diğer çalışanları ile ortak olanları da dahil olmak üzere, formasyon inisiyatiflerine katılmak sureti ile mesleki bilgisini muhafaza ederek artıracaktır.

Madde 4 – Faaliyet, kaynaklar ve yönetim şekli

Hâkim, mevcut bulunan araçlar, ekipman ve kaynakların, bunların kurumsal amaçlarına uygun olarak kullanılmasını sağlayacaktır, her türden israf veya kötü kullanımdan kaçınacaktır, hukuk hizmetinin etkinlik gayelerini izleyen inisiyatifleri alacaktır.

Madde 5 – Daireye ait bilgiler. Kurumsal olmayan amaçlar için olan kullarımların yasaklanması

Hâkim, daire bünyesinde kullanılan bilgilerden yanlış biçimlerde istifade edemez ve devam etmekte olan süreçler ile ilgili gizli bilgi sağlayamaz veya bunları talep edemez; aynı şekilde bu süreçlerin sonucu veya yürütülmesi üzerinde etki edecek uyarılarda bulunamaz.

Madde 6 – Basın ve diğer kitle iletişim araçları ile olan ilişkiler

Basın ve diğer kitle iletişim araçları ile olan ilişkilerde, hâkim; kendi daire faaliyeti ile ilgili olan bildirimlerin yayınlanması hususunda baskı yapmayacaktır. Vatandaşlar ile ilgili olarak doğru bilgi temin edilmesi veya haberleşme hakkının işletilmesini temin etmek ya da vatandaşların onur ve itibarlarının korunmasını sağlamak maksadı ile, kendi dairesinin faaliyetlerine dair, kendi dairesi bünyesinde kullanılan bilgilerin veya kendisi tarafından bilinen muhafaza etme veya gizlilik hususuna uyulmaması durumunda ve hukuki faaliyete ilişkin bilgi sağlamak zorunluluğu doğması durumunda, özel veya ayrıcalıklı kişisel enformasyon kanallarının bilgilendirilmesinden veya bunlardan yararlanılmasından kaçınacaktır. Tam düşünce ifadesi özgürlüğü ilkesi ile birlikte, hâkim, ilanlarda ve gazete ile diğer kitle iletişim araçlarına verilecek röportajlarda, eşitlik, saygı ve ölçülü olmak kriterlerini, yayımlanacak olan her türden yazı ve ilanda gözetecektir. Devam etmekte olan hukuki süreçler ile ilgili olayların sahne formatında sunumları konu edileceğinin bilindiği yayınlara katılmaktan kaçınacaktır.

Madde 7 – Kurumlara olan bağlılık

Hâkim, sadakat sözü/yemini gerektiren veya katılanların katılımı ile ilgili olarak tam şeffaflık garanti etmeyen kurumlara katılamaz ve iştirak edemez.

II. BAĞIMSIZLIK, TARAFSIZLIK, DOĞRULUK

Madde 8 – Hâkimin bağımsızlığı

Hâkim, hukuki düzenin gerek içinde gerekse dışında, kendi görevlerinin bağımsızlığını temin ve müdafa edecek ve eşitlikçi ve özgürlükçü bir imajı koruyacaktır.

Öz-yönetim, merkezi veya taşra organlarındaki seçim ile ilgili görevlerin yürütülmesinde, seçmenlere veya diğer mesleki gruplara karşı bir bağı olmayacaktır.

Parti veya aracı güç merkezleri ile kendisine ait görevleri veya imajını gölgeleyebilecek olan her türlü bağlantıdan kaçınacaktır. Kendi yakın akraba ilişkilerinin, mesleki faaliyetini uygunsuz biçimde etkilemesine müsaade etmeyecektir.

Hâkim, idari görevlerinde de bağımsızlık ve eşitlik ilkeleri ile faaliyet gösterecektir. Bununla birlikte, sürelerini de zamanla kısıtlayacaktır.

Kendi görevinin tam ve doğru biçimde yerine getirilmesine engel teşkil edecek olan ya da yapısı, kaynağı veya verilmiş yöntemi nedeni ile bağımsızlığını etkileyebilecek olan görevleri kabul etmeyecektir ve bu görevleri yürütmeyecektir. Özellikle de, yürürlükte bulunan düzenlemeler gereğince seçilmezlik ve uyuşmazlık rejimleri sabit olmak kaydı ile hukuki görevin yürütülmekte olduğu bölgede, hâkim, yerel kurumlardaki politik-idari görevler ile ilgili olarak aday olmayı kabul etmekten kaçınacaktır.

Madde 9 – Hâkimin tarafsızlığı

Hâkim, ayırım yapmaksızın ve cinsiyet, kültür, ideoloji, ırk ve din gözetmeksizin, her bir bireyin itibarına saygılı davranacaktır. Görevlerini yürütürken, sadakatle hareket ederek, eşitlik değerlerini etkin kılacaktır, olayların anlaşılması ve değerlendirilmesi üzerinde ve kuralların uygulanma içtihatları üzerinde etki edebilecek kültürel önyargıları bertaraf etmeye gayret gösterecektir.

Ayrıca, görevlerini icra ettiği sırada eşitlikçi imajını her daim tamamen muhafaza edecektir. Bu maksatla, özveri gerektiren ciddi durumları da azami dikkat ve itina ile değerlendirecektir.

Madde 10 – Hâkimin doğruluk yükümlülükleri

Hâkim, sahip olduğu kurumsal kimliğini, kendisine veya başkasına çıkar sağlamak maksadı ile kullanamaz. Merkez atamaları, transferleri, promosyonları maksadı ile veya her türden diğer görevler maksadı ile hâkim; ilgili kararı yanlış biçimde etkileme amacı ile hareket etmeyecek; kendi adına başkalarının da bunu yapmasını kabul etmeyecektir.

Hâkim, merkez atamaları, transfer ve promosyonları ile görevlendirmelere ilişkin olan kararlarda, kurumsal ihtiyaçlara cevap vermeyen her türlü müdahaleden kaçınacaktır. Her zaman doğru ve eğitimli olarak hareket edecek; resmi raporlamaları yapacak; yürütülen her bir rol ile ilgili farklılıklara saygı duyacak; idari personel ve tüm meslektaşları tanıyıp bunlara saygılı davranacaktır.

III. GÖREVLERİN YÜRÜTÜLMESİNDE İZLENECEK YOL

Madde 11 – Süreçte izlenecek yol

Görevleri çerçevesinde, hâkim; doğruluk ilkesi gereği sağlanacak olan hizmetin bilincinde olarak, duruşmalar ve dairesinin diğer aktivitelerinin saatlerine riayet edecektir ve bunların yürütülmesini de vatandaşlar veya müdafiler açısından meydana gelebilecek sorunlardan kaçınmak sureti ile sağlayacak olup, bunlara gerekli her

türlü muhtemel açıklamaları da yapacaktır. Kendisine ait görevi eşit biçimde ve diğerlerine karşı tam bir saygı ile yürütecektir ve süreç içerisinde görev alan diğer tarafların görevleri hususunda da aynı itibarı gözeterek hareket edecek olup, bunlara, görevlerini en iyi şekilde yapabilmeleri için gerekli olan koşulları temin edecektir. Yasalara uyulması, tarafların hepsi için adil sonuçlara ulaşılması için dikkat sarf edecek; özellikle de kişilerin özgürlükleri ve itibarlarının söz konusu olduğu hallerde azami dikkat ile hareket edecektir. Kendi yetkisi dahilinde bulunan herşeyi de, sürecin makul süresini temin etmek adına yapacaktır.

Madde 12 – Hâkimin izleyeceği yol

Hâkim, taraflara, kendi görevlerini tamamıyla yerine getirme imkanını temin edecek ve onların uygulamadaki gereksinimlerini de dikkate alacaktır.

Her zaman gizlilik çerçevesinde hareket edilecektir ve danışmanlar kurulunun gizliliği temin edilecektir; ayrıca hükümlerin düzen çerçevesinde ve açık bir biçimde olması sağlanacaktır. Kendi görevlerinin yürütülmesi kapsamında, kendi gerekçelerini doğrulamayı sağlayacak biçimde ve bu şekilde, mesleki ve kişisel zenginlik edinme fırsatını değerlendirecek şekilde diğerlerinin fikirlerini de dinleyecektir.

Tedbir gerekçelerinde ve duruşmaların yapılışında, taraflarca ortaya konan olay ve konuları inceleyecek; davaya konu olan harici olaylar veya kişiler çerçevesinde beyanda bulunmaktan kaçınacak ve diğer hâkimler veya müdafilerin mesleki kapasiteleri üzerinden ya da sürece dahil olmuş bulunan –ve karar için elzem olan- diğer şahıslar üzerinden değerlendirme veya yargılarda bulunmaktan da aynı şekilde kaçınacaktır. Müşterek hükümlerin gerekçelerinin hazırlanmasında, kararın, danışmanlar kurulunda belirlenen gerekçelerini sadakatle ifade edecektir.

Kendisi tarafından yürütülen süreçler içerisinde gayri resmi bildirimlerde bulunmayacak ve bunları almayacaktır.

Madde 13 – Savcının izleyeceği yol

Savcı, kendisine ait görevinde eşitlikçi bir biçimde hareket edecektir. Soruşturmasını, aynı zamanda soruşturulmakta olan tarafın yararına olacak kanıtları da toplamak sureti ile gerçeğin araştırılması için yapacaktır ve soruşturulmakta olan tarafın veya suçlanmakta olan tarafın lehine olan olayların mevcut olması halinde hâkim karşısında sessiz kalmayacaktır.

Hâkimin kararı doğrultusunda dinlenmeyecek olan taraflar, tanıklar ve üçüncü şahıslardan ibaret kişiler hakkında değerlendirmeler yapmaktan kaçınacak ve hâkim veya müdafilerin mesleki nitelikleri hakkında eleştiri veya takdirde bulunmayacaktır.

Koordinasyon inisiyatiflerine aktif olarak katılacak ve idari destek faaliyetini de usulüne uygun olarak yürütecektir. Hâkime, kararlarını önceden sormayacak, devam etmekte olan bir süreç ile ilgili bilgileri hakkında gayri resmi yollardan irtibat kurmayacaktır.

Madde 14 – İdarecilerin yükümlülükleri

Hukuki büro yönetici hâkimi, dairesinin temin etmekle yükümlü olduğu kamu hizmetinden elde edilebilecek en iyi sonucu almak maksadı ile organizasyon ve mevcut kişisel kaynakların ve materyallerin kullanımını en iyi biçimde sağlayacaktır.

Diğer kamu daireleri ile her bir kurumun özel yetkinlik alanına göre, en iyi biçimde işbirliği sağlanmasını temin edecektir.

Hâkimlerin bağımsızlığını temin edecektir ve daire bünyesindeki tüm görevlilerin iş sükunetini de ofis idaresindeki şeffaflık ve itidal ile ve her türlü harici müdahaleyi bertaraf etmek sureti ile sağlayacaktır. Özellikle, kendilerine eşit bir iş yükü temin edilecek olan genç hâkimlerin alımı ile ilgilenecektir.

Daire bünyesinde kontrolü sağlanan hususlar ile ilgili olarak; sorumluluk alacak şekilde ve gerekçeleri ifade edecek biçimde, vakitlice bilgi sahibi olmaya gayret gösterecek ve genel organizasyonel davalar ile bir tek hâkimin işini ortaya koyan hususlar ile ilgili dava görevlendirmeleri yapacaktır.

Vatandaşlardan, avukatlardan ve diğer hukuki ya da idari dairelerden gelen şikayetleri inceleyerek, bunların geçerliliklerini değerlendirip, gerekli işlemleri yapmak sureti ile hizmetin kesintiye uğratılmasından kaçınacaktır. Bu maksatla aynı şekilde ofisinde de hazır bulunmak zorundadır.

Yanlış davranışların önüne geçmek için, kendi yetkilerinin işletilmesinde, vakitli bir biçimde müdahale etmek sureti ile idari personel ve hâkimlerin davranışlarını takip edecektir.

Tüm hâkimleri idari personel ve mevcut olması halinde avukatlar tarafından ortaya konan davalara ilişkin olarak görüş ve önerileri talep edecektir. Tabii hâkim ilkesinin uygulanmasını sağlayacaktır.

Daire hâkimleri ile ilgili görüş ve raporları sükunet ile tam ve objektif bir biçimde hazırlayacak ve böylece C.S.M (Hâkimler Yüksek Kurulu) ile hukuki Kurul ile hâkimlerin takip edildiği birimler ile sadık biçimde işbirliği sağlayacaktır.

İdareci; sahip olduğu konumu, kendisine veya başkalarına menfaat sağlamak maksadı ile kullanmayacaktır.

NORVEÇLİ HÂKİMLER İÇİN ETİK İLKELER

1 Ekim 2010 tarihinde Norveç Hâkimler Cemiyeti, Arazi Topplulaştırma Mahkemeleri için Tekna Sektör Birliği ve Ulusal Mahkemeler İdaresi tarafından kabul edilmiştir.

Norveç mahkemelerindeki hâkimler için etik ilkeler, mahkemeler ve mahkeme kararlarına karşı halk güveni oluşturan ve bunu arttıran idare şeklini hâkimler arasında yaygınlaştırmayı hedeflemektedir. Bu ilkeler aynı zamanda hâkimler ve mahkemeyi kullananlar için hâkimlerin düzgün idaresi kavramına dair bir bilgi kaynağı olarak işlev görecektir.

Bu etik ilkeler Norveç Hâkimler Cemiyeti, Arazi Topplulaştırma Mahkemeleri için Tekna Sektör Birliği ve Ulusal Mahkemeler İdaresi tarafından kabul edilmiş ve bu kurumlar tarafından ortaklaşa olarak hazırlanmıştır.

Bu ilkeler hem sıradan mahkemelerdeki profesyonel hâkimler, hem de arazi toplulaştırma mahkemelerindeki hâkimler için geçerlidir ve bu kurallar hakimlik rolü içinde ve dışında uygulanabilir.

1. Temel gereksinimler

Hâkimler; yasalar, hukuk sistemi ve hâkimler için dürüst davranış normlarına uygun olarak davranır, bu şekilde halkın mahkemelere olan güvenini artırır.

2. Bağımsızlık

Bir hâkim, hâkimlik görevini bağımsız olarak, kamunun veya özel çıkarların dış etkileri olmaksızın yerine getirmelidir.

3. Tarafsızlık

Bir hâkim, görevini hem gerçekte hem de görünürde tarafsız ve yargıcın tarafsızlığının makul olarak sorgulanamayacağı şekilde yerine getirmelidir.

Hâkimler, hâkime verilen veya verilmesi olası davalarda, davaya ilişkin hukuki görüşlerini açıklamamalıdır.

Hâkimler, görevlerini önyargısız yerine getirmelidir.

Hâkimler, aktif şekilde barışçıl çözümler için uygun koşulları yaratmalıdır. Ancak, bu çözümlerin elde edilmesinde taraflar, hâkimlerin baskısına maruz kalmamalıdır.

4. Doğruluk

Hâkimler, mahkemelerde ve adliyelerde halkın güvenini tehdit etmeyecek şekilde davranmalıdır.

Bir hâkim, kendi çıkarı veya başkalarının çıkarları için görevlerini yerine getirmesi ile ilişkilendirilebilecek hediye veya diğer iyilikleri kabul etmemelidir.

5. Eşitlik

Hâkimler, mahkeme huzurundaki taraflara ve diğer aktörlere eşit muamele ilkesine özen göstermelidir.

Hâkimlerin, mahkeme adına görev veya sözleşme verme sürecinde kararlarını objektif olarak almaları gerekir.

6. Dürüstlük

Hâkimlerin objektif olmaları ve görevlerini yerine getirdikleri sırada ilişki kurdukları her kişiye vakur ve dürüst şekilde yaklaşmaları gerekir.

Hâkimlerin mahkeme işlemlerinde görev alan hâkim yardımcılarını mahkemenin tam üyeleri olarak görmeleri gerekir.

Hâkimler, avukatların ve Cumhuriyet savcılarının görevlerine saygı göstermelidirler. Bir avukat, müvekkiline göre değerlendirilmemelidir.

7. Mahkeme kararlarının yazımı

Hâkimler, mahkeme kararlarını yazarken, yasal gerekçelere uygunluğu sağlamak amacıyla ilgili tüm kişileri gözetirler.

8. Gizlilik

Hâkimler, yasal gizlilik sorumluluğunu yerine getirmeye ek olarak farkına vardıkları hassas konularda tedbirli davranmalıdır. Hâkimler, bu bilgileri resmi görevler haricindeki amaçlar için kullanmamalıdır.

Hâkimler, kapalı kapılar ardında gerçekleşen mahkeme, konferans ve oylamaların içeriğini gizli tutmalıdır.

Hâkimler, bir karar verilmeden önce kararı duyurmamalıdır.

9. Ehliyet

Hâkimler, profesyonel ehliyet ve becerilerini sürdürmeli ve geliştirmelidir.

10. Liyakat

Hâkimler, uygun prosedürler ve profesyonel nitelik gereksinimlerine uyum için görevlerini liyakat ve belirlenen süre içinde yerine getirmelidir. Bir davada önemli ölçüde bir gecikmenin olması halinde, hâkim etkilenen tarafları bilgilendirmelidir.

11. Açıklama ve açıklama benzerleri

Hâkimler, diğer vatandaşlar ile eşit ölçüde ifade özgürlüğü, inanç özgürlüğü ve toplantı ve dernek özgürlüklerinden yararlanırlar. Ancak, hâkimler bu hakları kullanırken, mahkemenin doğruluğu ve tarafsızlığı ile bağımsızlığı ve yansızlığına da dikkat etmelidir.

Hâkimler, karara bağlanmamış davalar ve kendi kararları üzerine yorum yaparken dikkatli olmalıdır.

12. Hâkimlerin medya ile ilişkisi

Hâkimler, medyanın mahkemedeki rolüne saygı göstermeli ve mahkemelerin baktığı davalar hakkında halkın bilgilendirilmesini sağlamalıdır.

13. Hâkimlerin görev dışındaki davranışları

Hâkimlerin, hâkimlik rolü dışındaki davranışları uygunsuz olmamalı ve mahkemeye olan güvene ve saygıya zarar vermemelidir.

Hâkimler, hakimlik unvanını kullanırken kafa karışıklığı/pozisyon karışıklığı yaratmamalı veya haklı bir neden olmadan bu unvanı kullanmamalıdır.

Hâkimler, tavsiye verirken veya diğer davalara bakarken dikkatli olmalıdır.

14. Emekli hâkimler

Emekli hâkimler, unvanını kullanırken uygunsuz veya istismar olarak algılanabilecek davranışlardan kaçınmalıdır.

15. Meslektař müdahalesi

Meslektaşları tarafından yapılan etik ilke ihlallerinin farkına varan hâkimlerin uygun bir Şekilde bu durumu açıklamaları ve ciddi ihlaller olduğunda müdahale etmeleri gerekir.

FİLİPİNLER YENİ YARGI ETİĞİ KURALLARI

FİLİPİNLER YARGITAYI
2004

Filipinler Yargıtayı'nın Başhâkim ve Yardımcı Hâkim **Reynato S. Puno** tarafından temsil edildiği, 25-26 Kasım 2002 tarihlerinde Lahey Barış Sarayı'nda gerçekleştirilen Başhâkimler Yuvarlak Masa Toplantısı'nda Yargıda Dürüstlüğün Güçlendirilmesi Hakkında Yargı Grubu tarafından kabul edilen Hukuki Davranış Kuralları Bangalor Taslağı'nın karara bağlandığı ve belirli değişiklikler yapıldıktan sonra onaylandığı göz önünde bulundurulduğunda;

Değiştirilen Bangalor Taslağı'nın, tüm yargı sistemlerinde geçerli Evrensel Yargı Standartları Beyannamesi'ne dönüştürülme amacının olduğu göz önünde bulundurulduğunda;

Bangalor Taslağı'nın, mahkemelerin meşruiyeti ve hukukun üstünlüğünü koruması konusunda ehil, bağımsız ve tarafsız bir yargının büyük önem taşıdığı, halkın yargı sistemine ve ahlaki otorite ile yargının dürüstlüğüne güveninin modern ve demokratik bir toplumda çok büyük önem taşıdığı ve hâkimlerin bireysel ve kolektif olarak hâkimlik makamına kamunun bir güvencesi olarak saygı duymaları ve onurlandırmaları ile yargı sistemine olan güveni arttırmaya ve muhafaza etmeye çalışmalarının önemli olduğu evrensel görüşü temel alınarak oluşturulduğu göz önünde bulundurulur;

Lahey'de gerçekleştirilen Başhâkimler Yuvarlak Masa Konferansı'nda revize edilen Bangalor Taslağı'nda oluşturulan hâkimlere ilişkin etik davranış standartları evrensel beyannamesinin kabulünün yalnızca Filipinler için kabul edilen yargı davranış kuralları ile yargı etiği kriterlerini güncellemek için değil, aynı zamanda Filipinler'in yargı etik kuralları için evrensel talep ile dayanışmasını vurgulamak için de zorunlu olduğunu göz önünde bulundurarak.

Dolayısıyla, işbu beyanname kapsamında, Mahkeme Filipinler yargı sistemi için yeni yargı etiği kurallarını kabul etmiştir:

1. İLKE

Bağımsızlık

Yargı bağımsızlığı, hukukun üstünlüğünün ön koşulu ve adil bir yargılanmanın temel garantisidir. Bu nedenle hâkim, hem bireysel hem de kurumsal yönleriyle yargı bağımsızlığını korumalı ve bu konuda örnek teşkil etmelidir.

MADDE 1. Hâkim; herhangi bir yerden herhangi bir sebeple doğrudan ya da dolaylı olarak gelebilecek her türlü dış etki, rüşvet, baskı, tehdit ve müdahaleden uzak şekilde, olaylara ilişkin kendi değerlendirmesine dayanarak ve hukuka dair kendi vicdani anlayışı ile uygun biçimde yargı işlevini bağımsız olarak yerine getirmelidir.

MADDE 2. Hâkim, yargısal görevlerini yerine getirirken bağımsız şekilde karar vermekle yükümlü olduğu hususlarda meslektaşlarından bağımsız olmalıdır.

MADDE 3. Hâkimler, diğer mahkeme veya idare kurumlarındaki dava veya ihtilafların sonuçlarını hiçbir şekilde etkilememelidirler.

MADDE 4. Hâkimler; hiçbir aile, sosyal veya diğer ilişkilerinin hukuki davranış veya hükmü etkilemesine izin veremezler. Hâkimlik makamının prestiji, diğer kişi ve kurumların özel çıkarları için veya diğer kişilerin hâkimi etkileyecek özel bir konumda oldukları izlenimi yaratmalarına izin vermek için kullanılamaz.

MADDE 5. Hâkim, yasama ve yürütme organlarıyla uygunsuz bağlantılardan ve bu organların etkisinden bağımsız olmalı ve ayrıca makul bir şekilde gözlemlendiğinde de bunlardan bağımsız görünmelidir.

MADDE 6. Hâkim, genel anlamda toplumdaki, özelde ise karara bağlamak durumunda olduğu ihtilafın taraflarından bağımsız olmalıdır.

MADDE 7. Hâkim, yargının kurumsal ve eylemsel bağımsızlığını sürdürmek ve artırmak için yargısal görevlerinin ifasına yönelik koruma tedbirlerini teşvik etmeli ve korumalıdır.

MADDE 8. Hâkim, yargı bağımsızlığını sürdürmede esas olan yargıya yönelik kamusal güveni güçlendirmek amacıyla yargı etiği ile ilgili yüksek standartlar sergilemeli ve bunları ilerletmelidir.

2. İLKE

Doğruluk

Doğruluk, yalnızca hâkimlik görevinin uygun şekilde ifa edilmesi değil, aynı zamanda hâkimlerin kişisel davranışları açısından da çok önemlidir.

MADDE 1. Hâkimler yalnızca davranışlarının kusursuz olmasını değil, aynı zamanda davranışlarının makul bir kişinin gözünde tasvip edilir nitelikte olmasını sağlamalıdır.

MADDE 2. Hâkimin hâl ve davranış tarzı, insanların yargının doğruluğuna ilişkin inancını kuvvetlendirici nitelikte olmalıdır. Adalet sağlanmakla kalmamalı, sağlandığı görüntüsü de yansıtılmalıdır.

MADDE 3. Hâkimler, farkına varabilecekleri profesyonel olmayan davranışlar için avukatlar veya mahkeme personeline karşı uygun disiplin önlemlerini almalıdırlar.

3. İLKE

Tarafsızlık

Tarafsızlık, yargı görevinin doğru bir şekilde yerine getirilmesine esas teşkil eder. Bu ilke sadece kararlar için değil, kararların oluşturulduğu süreç açısından da geçerlidir.

MADDE 1. Hâkim, yargı görevlerini tarafsız, önyargısız ve iltimassız olarak yerine getirmelidir

MADDE 2. Hâkim, mahkeme içerisinde ve dışında, halkın, hukukçuların ve dava taraflarının yargı ve hâkim tarafsızlığına duyduğu güveni koruyacak ve artıracak davranışlar içerisinde olmalıdır

MADDE 3. Hâkim, makul olduğu ölçüde, duruşma ve karar aşamalarında davadan reddini gerektirecek durumları en aza indirecek şekilde hareket etmelidir.

MADDE 4. Hâkim, önündeki veya önüne gelme ihtimali olan bir dava hakkında, bilerek ve isteyerek, davanın sonucunu etkilemesi veya sürecin aşıkâr adillik vasfını zayıflatması beklenebilecek hiçbir yorumda bulunmamalıdır. Ayrıca hâkim, kamuya açık olsun veya olmasın, herhangi bir şahıs ya da mesele konusunda adil yargılamayı etkileyebilecek herhangi bir yorum da yapmamalıdır.

MADDE 5. Hâkim, tarafsız olarak karar veremeyeceği veya makul bir gözlemcide tarafsız olarak karar veremeyeceği izlenimi doğurabileceği durumlarda yargılamanın herhangi bir aşamasına katılmaktan kaçınılmalıdır. Bu tür davalar aşağıdaki durumlarda söz konusu olup, aşağıdaki bentlerle sınırlı değildir:

- (a) Hâkimin, davanın taraflarından biriyle ilgili gerçek bir önyargı veya tarafgirlik içerisinde olması veya davaya ilişkin delil kabilinden tartışılan olaylarla ilgili kişisel bir bilgiye sahip olması;
- (b) Hâkimin ihtilafı konuda daha önceden avukatlık yapmış olması veya esas tanıklardan biri olarak yer almış olması;
- (c) Hâkimin ya da hâkimin ailesinden birisinin ihtilâf konusu dava sonuçlarıyla ilgili ekonomik bir çıkarının olması;
- (d) Hâkim, davada veya ihtilaf konusunda tenfiz memurluğu, kayyumluk, vekillik veya avukatlık yapmıştır veya hâkimin önceki yardımcılardan biri avukat olarak görev yapmış ya da hâkim veya avukat daha önce tanıklık yapmıştır;
- (e) Hâkimin alt mahkemede önceki bir kararı incelemeye tabidir;
- (f) Hâkim davadaki bir taraf ile altıncı dereceye kadar veya avukat ile dördüncü dereceye kadar akrabalık bağına sahiptir; veya
- (g) Hâkim, eşi veya çocuğunun ihtilaf dahilindeki konu veya davadaki bir taraf üzerinde varis, mirasçı, alacaklı, mutemet veya başka bir konumda olarak mali çıkarı veya davanın sonucundan olumsuz olarak etkilenebilecek başka bir çıkarı olduğunu bilmektedir.

MADDE 6. Yukarıda açıklanan şekilde davaya bakamayacak bir hâkim, davadan çekilmek yerine, hâkimin reddi sebepleri hakkında açıklamada bulunabilir. Böyle bir açıklamaya dayanarak tarafların ve avukatların hâkimin katılımından bağımsız yazılı olarak engelin konu dışı ve önemsiz olduğunu kabul etmeleri halinde, hâkim davaya bakabilir. Taraflar ve avukatlarca imzalanan sözleşme dava dosyasına eklenir.

4. İLKE

Dürüstlük

Dürüstlük ve dürüstlük görüntüsü, bir hâkimin tüm faaliyetlerinin icrasında esaslı bir unsurdur.

MADDE 1. Hâkim, tüm faaliyetlerinde uygunsuz davranışlardan ve uygunsuzluk görüntüsü oluşturmaktan kaçınmalıdır.

MADDE 2. Sürekli kamu gözetiminin öznesi durumunda olan hâkim, sıradan bir vatandaşın ağır olarak nitelendirilebileceği kişisel sınırlamaları kabul etmek durumundadır ve bunu özgürce ve kendi iradesiyle yapmalıdır. Hâkim, özellikle yargı vazifesinin onuruyla uyumlu bir tarzda davranmalıdır.

MADDE 3. Hâkim, kendi mahkemesinde hukuk mesleğini icra eden kişilerle olan kişisel ilişkilerinde, makul şekilde değerlendirildiğinde tarafsızlık veya iltimas görüntüsü veya şüphesi doğurması muhtemel olan durumlardan kaçınmalıdır.

MADDE 4. Hâkim, kendi ailesinden birinin taraf olduğu veya herhangi bir şekilde bağlantılı olduğu bir davanın karara bağlanma sürecine dâhil olmamalıdır.

MADDE 5. Hâkim, kendi ikametgâhının, hukuk mesleğini icra eden birisi tarafından müvekkillerini veya meslektaşlarını kabul yeri olarak kullanılmasına izin vermemelidir.

MADDE 6. Hâkim, diğer vatandaşlar gibi ifade, inanç, dernek kurma ve toplanma özgürlüğüne sahiptir; ancak bu hakların kullanılmasında, yargı mesleğinin onurunu, yargının bağımsızlığını ve tarafsızlığını koruyacak şekilde davranmalıdır.

MADDE 7. Hâkim, kişisel olarak ve emaneten taşıdığı mali menfaatlerinin farkında olmalı ve aile üyelerinin mali menfaatlerinin de farkında olmaya yönelik makul bir çaba sarf etmelidir.

MADDE 8. Hâkim, hâkimlik mesleğinin itibarını; kendisine, aile üyelerinden birisine veya herhangi bir kimseye özel çıkar sağlayacak şekilde kullanmamalı ve kullandırmamalıdır. Ayrıca hâkim, yargı görevinin yerine getirilmesinde herhangi bir kimsenin kendisini uygunsuz bir şekilde etkileyebileceği izlenimine yol açmamalı ve başkalarının böyle bir izlenime yol açmasına müsaade etmemelidir.

MADDE 9. Hâkim, hâkimlik sıfatıyla elde ettiği gizli bilgileri, yargısal görevleriyle ilgili olmayan diğer amaçlar için kullanmamalı ve ifşa etmemelidir.

MADDE 10. Yargısal görevlerini doğru bir şekilde icra etmek kaydıyla hâkim;

- (a) Hukuk, hukuk sistemi, adaletin idaresi veya bunlarla ilintili diğer konularda yazı yazabilir, konferans verebilir, ders verebilir ve diğer etkinliklere katılabilir;
- (b) Hukuk, hukuk sistemi, adaletin idaresi veya bunlarla ilintili diğer konularla ilgili resmi bir organ önündeki kamuya açık bir duruşmaya katılabilir;
- (c) Hâkimlik makamının onurunu zedelememesi ve yargısal görevlerin yerine getirilmesine engel olmaması koşuluyla diğer etkinliklere katılabilir.

MADDE 11. Hâkim, hâkimlik makamında görevli iken avukatlık yapamaz.

MADDE 12. Hâkim, hâkimlerle ilgili derneklere katılabilir, bu tür bir dernek kurabilir ve hâkimlerin çıkarlarını temsil eden diğer örgütlere katılabilir.

MADDE 13. Hâkim ve hâkimin aile üyeleri; hâkimin yargısal görevlerinin yerine getirilmesiyle ilişkili olarak yapılmış, yapılacak veya yapılmamış bir şey ile ilgili herhangi bir hediye, bağış, borç ya da iltimas talebinde bulunmamalı ve bunları kabul etmemelidir.

MADDE 14. Hâkim; mahkeme personelinin veya kendi nüfuzu, idaresi veya yetkisi altında bulunan diğer kişilerin, hâkimin görev ve işlevleriyle ilişkili olarak yapılmış, yapılacak veya yapılmamış bir şey ile ilgili herhangi bir hediye, bağış, borç ya da iltimas talebinde bulunmasına veya bunları kabul etmesine bilerek müsaade etmemelidir.

MADDE 15. Kamunun bilgilendirilmesi konusundaki kanunlar ve yasal gerekler gözetilmek suretiyle hâkim; makul şekilde değerlendirildiğinde yargısal görevlerinin ifasında hâkimi etkilemek amacıyla verildiği izlenimi yaratmayacak olması veya taraflılık görüntüsüne yol açmayacak olması kaydıyla, sunuluş vesilesine uygun olarak sembolik bir hediye, ödül veya avantajı kabul edebilir.

5. İLKE

Eşitlik

Mahkemeler önünde herkese eşit muamele gösterilmesi, hâkimlik görevinin gereğince yerine getirilmesi için elzem bir unsurdur.

MADDE 1. Hâkim; ırk, renk, cinsiyet, din, ulusal köken, sosyal sınıf, engellilik, yaş, evlilik durumu, cinsel yönelim, sosyal ve ekonomik statü ve benzeri diğer hususlar (“davaya mesnet olmayan sebepler”) dâhil olmak üzere, ancak bunlarla sınırlı kalmamak kaydıyla, çeşitli unsurlara dayanan farklılıkların ve toplumdaki çeşitliliğin bilincinde olmalı ve bunları anlamalıdır.

MADDE 2. Hâkim, yargı görevlerini yerine getirirken davaya mesnet olmayan sebeplere dayanarak herhangi bir kişi ya da gruba karşı sözle veya davranışlarıyla yanlılık veya önyargı sergilememelidir.

MADDE 3. Hâkim, yargısal görevlerini; davaya mesnet olmayan ve görevlerin düzgün bir şekilde icra edilmesinde ehemmiyetsiz olan sebeplerle ayrımcılık yapmaksızın davanın tarafları, tanıklar, avukatlar, mahkeme personeli ve yargı görevini icra eden meslektaşları dâhil herkes için gerekli ilgiyi göstererek yerine getirmelidir.

MADDE 4. Hâkim, mahkeme personeline veya kendisinin nüfuzu, idaresi veya denetimi altında bulunan diğer kişilere, kendi önüne gelmiş bir konuda, davaya mesnet olmayan sebeplere dayanarak bireyler arasında ayrımcılık yapmalarına izin vermemelidir.

MADDE 5. Hâkim, mahkeme huzurundaki yargılamalarda avukatlardan, yargılama konusuyla hukuki açıdan ilişkili olan ve meşru savunmanın konusu olabilecek olan hususlar hariç olmak kaydıyla, davaya mesnet olmayan sebeplere dayanarak herhangi bir kişi ya da gruba karşı sözleriyle veya davranışlarıyla yanlışlık veya önyargı sergilemekten kaçınmalarını talep etmelidir.

6. İLKE

Ehliyet ve Liyakat

Ehliyet ve liyakat, yargı görevinin gereğince yerine getirilmesinin ön koşullarıdır.

MADDE 1. Bir hâkimin yargısal görevleri, diğer tüm faaliyetlerden önce gelir.

MADDE 2. Hâkim, meslekî faaliyetini yargısal görevlere adanmalıdır; bu görevler, sadece mahkemedeki yargısal işlev ve sorumlulukların yerine getirilmesini ve karar vermeyi değil, aynı zamanda yargı makamı ve mahkemenin işleriyle ilgili diğer görevleri de içerir.

MADDE 3. Hâkim, yargının denetimi altında hâkimlere sunulması gereken eğitimlerden ve diğer fırsatlardan yararlanarak yargısal görevlerin düzgün bir şekilde icrası için gerekli olan meslekî bilgisini, becerisini ve bireysel niteliklerini korumak ve artırmak için gerekli adımları atmalıdır.

MADDE 4. Hâkim, uluslararası sözleşmeler ve insan hakları normlarını oluşturan diğer belgeler dâhil olmak üzere uluslararası hukuktaki ilgili gelişmeleri takip etmelidir.

MADDE 5. Hâkim, mahkeme kararlarının verilmesi de dâhil tüm yargısal görevlerini etkin ve adil bir şekilde ve makul bir süre içerisinde yerine getirmelidir.

MADDE 6. Hâkim, mahkemedeki tüm yargılama aşamalarında düzeni ve davranış uygunluğunu sağlamalı; davanın tarafları, jüri üyeleri, tanıklar, avukatlar ve hâkimin resmi sıfatıyla muhatap olduğu diğer kişilerle ilişkilerinde sabırlı, vakur ve nazik olmalıdır. Hâkim, aynı davranış tarzını tarafların yasal temsilcilerinden, mahkeme personelinden ve kendi nüfuzu, idaresi ve denetimi altında bulunan diğer kişilerden de talep etmelidir.

MADDE 7. Hâkim, yargısal görevlerini layıkıyla yerine getirmesine uygun düşmeyen davranışlar içerisinde bulunmamalıdır.

TANIMLAR

Bu Yasa'da, bağlam aksine olanak sağlamadıkça veya aksini gerektirmedikçe, kullanılan sözcükler aşağıdaki anlamlara gelir:

“Mahkeme görevlileri”, hâkim yardımcıları dahil olmak üzere hâkimin personeli kapsar.

“Hâkim”, belirlenen şekilde yargı kuvvetini uygulayan kişilerdir.

“Hâkimin ailesi”; hâkimin eşini, çocuklarını, damadını, gelinini ve altıncı dereceye kadar akrabalık bağıyla bağlı diğer kişileri veya hâkimin meskeninde yaşayan refakatçisini ya da çalışanını kapsar.

Bundan böyle Filipinler Yeni Yargı Etiği Kuralları, işbu Yasa kapsamındaki hükümler ve kavramlar ölçüsünde şimdiye kadar uygulanan Yargı Etiği İlkeleri ile Yargı Etiği Kurallarını ilga eder; ancak, belirli hükümlerin işbu Yeni Yasa’da bulunmaması halinde, Yargı Etiği İlkeleri ile Yargı Etiği Kuralları tamamlayıcı şekilde geçerli olur.

İşbu Filipinler Yeni Yargı Etiği Kuralları, mümkün olan en geniş kitleye ulaşmayı garantilemek amacıyla Filipinler’de en yaygın olan iki gazetede en geç 15 Mayıs 2004 tarihinde yayınlanmalarını takiben 2004 yılı Haziran ayının ilk gününde yürürlüğe girer.

27 Nisan 2004 tarihinde yayınlanmıştır.

HILARIO G. DAVIDE, JR.

Başhâkim

REYNATO S. PUNO

Mahkeme Üyesi

JOSE C. VITUG

Mahkeme Üyesi

ARTEMIO V. PANGANIBAN

Mahkeme Üyesi

LEONARDO A. QUISUMBING

Mahkeme Üyesi

CONSUELO YNARES-SANTIAGO

Mahkeme Üyesi

ANGELINA SANDOVAL-GUITERREZ

Mahkeme Üyesi

ANTONIO T. CARPIO

Mahkeme Üyesi

MA. ALICIA AUSTRIA-MARTINEZ

Mahkeme Üyesi

(izinli) **RENATO C. CORONA**

Mahkeme Üyesi

CONCHITA CARPIO-MORALES

Mahkeme Üyesi

ROMEO J. CALLEJO, SR.

Mahkeme Üyesi

ADOLFO S. AZCUNA

Mahkeme Üyesi

DANTE O. TINGA

Mahkeme Üyesi

FİLİPİNLER MAHKEME PERSONELİ İÇİN DAVRANIŞ KURALLARI

Anayasa’da belirtildiği üzere yargı sisteminin temel görev ve sorumluluğunun adaletin dağıtılması olduğu; bunun kutsal bir görev olduğu **GÖZ ÖNÜNDE BULUNDURULARAK,**

Anayasa’ya göre, bir devlet dairesinin kamu güveni oluşturduğu ve tüm kamu görevlileri ve çalışanlarının her zaman halka karşı sorumlu davranmaları, sorumluluk, sadakat ve verimlilik esasında hizmet etmeleri, vatansever ve adil olmaları ve mütevazilik örneği sergilemeleri gerektiği **GÖZ ÖNÜNDE BULUNDURULARAK,**

En düşük konumdaki çalışandan hâkim yardımcısına veya hâkim veya hâkimden daha düşük herhangi bir pozisyona kadar mahkeme personelinin adaletin dağıtımında görev aldıkları ve yanlışlıkların düzeltilmesi için mahkemelerden çözüm bekleyen tarafların mahkeme personelinin yargı sisteminin bir parçası olarak gördükleri **GÖZ ÖNÜNDE BULUNDURULARAK,**

Görevlerini ve sorumluluklarını yerine getirmede, mahkeme personelinin adaletin bekçileri olarak görev yaptıkları ve uygunsuz hareketlerinin yargı sisteminin onur ve itibarı ile insanların yargı sistemine olan inancını fazlasıyla olumsuz etkilediği **GÖZ ÖNÜNDE BULUNDURULARAK,**

Hükümet görevlileri ve çalışanlarının etik davranışlarını düzenleyen yasal hükümler ve devlet memurluğu kuralları olmasına rağmen, görev ve sorumluluklarının özel doğasından dolayı yargı sistemi kapsamındaki personele özel davranış normları benimseme ihtiyacı olduğu **GÖZ ÖNÜNDE BULUNDURULARAK,**

2003 yılı Ocak ayında, Sri Lanka, Colombo’daki üçüncü toplantısında, daha önce Bangalor Yargı Etiği İlkeleri’ni onaylayan Yargı Bütünlüğünü Güçlendirmeye Yönelik Yargı Grubu’nun, Yargı Çalışanları için Davranış Kuralları’nı, Filipinler Baş Hâkimi dahil olmak üzere katılan baş hâkimlerin onayına sunduğu **GÖZ ÖNÜNDE BULUNDURULARAK,**

Yargı çalışanları için davranış kuralları’nın, yargı çalışanları veya mahkeme personeli için örnek davranış kuralları olarak işlev görmesi için Filipinler Baş Hâkimi tarafından sunulanlar dahil olmak üzere çeşitli değişiklikler düzeltildiği **GÖZ ÖNÜNDE BULUNDURULARAK,**

Filipinler Anayasası’nın tüm mahkemeler ve personeli üzerindeki idari denetimi Yargıtay’a devrettiği ve dolayısıyla bunlar üzerinde cezalandırıcı yetkisinin ve onlar için davranış kuralları yayınlama yetkisinin olduğu **GÖZ ÖNÜNDE BULUNDURULARAK,**

YARGITAY, Tam Toplantı Halinde aşağıdaki kuralları **YAYINLAMIS-TIR:**

MAHKEME PERSONELİ İÇİN DAVRANIŞ KURALLARI

KAPSAM

MADDE 1. İşbu Mahkeme Personeli İçin Etik Kuralları, hâkim veya yargıç olmayan ve yargı sistemi kapsamında istihdam edilen tüm personel için geçerlidir. Gizliliğe ilişkin 2. İlke kapsamındaki Madde 1'in ikinci paragrafında tanımlanan, yargı sistemi kapsamında istihdam edilmeyen fakat istihdam edildiğı süre içerisinde gizli bilgiler edinen mahkeme personeli, işbu kuralların 4. maddesine tabidirler.

I. İLKE

Göreve Bağlılık

MADDE 1. Mahkeme personeli, kendileri veya diğerk kişiler için haksız iyilikler, ayrıcalıklar veya muafiyetler elde etmek için resmi unvanını kullanamaz.

MADDE 2. Mahkeme personeli, resmi faaliyetlerini etkileyeceğı düşünölen hediye, iyilik veya çıkar unsurlarını talep veya kabul edemez.

MADDE 3. Mahkeme personeli, kişilere özel iyilikler yaparak ayrımcılık yapmaz. Akrabalık, rütbe, pozisyon veya iyiliklerin resmi faaliyetlerini ve görevlerini etkilemesine izin veremez.

MADDE 4. Mahkeme personeli, resmi görevleri dahilinde ödemesini aldığı ve yetkili olduğı maaş haricinde herhangi bir ödeme veya maaşı kabul edemez.

MADDE 5. Mahkeme personeli, resmi gözetimi altındaki kaynakları, mülkü ve fonları tedbirli bir şekilde, belirlenen kurallar ve düzenleyici kurallar veya prosedürlere uygun olarak kullanır.

II. İLKE

Gizlilik

MADDE 1. Mahkeme personeli, bilginin yetkili veya yetkisiz kaynaklardan gelip gelmediğine bakılmaksızın, yargı tarafından istihdam edildikleri sırada edinilen hiçbir gizli bilgiyi yetkisi olmayan kişilere ifşa edemez.

Gizli bilgi; notlar, taslaklar, araştırma makaleleri, mahkeme içi tartışmalar, mahkeme notları, iç müzakere tutanakları ve benzer belgeler dahil olmak üzere karara bağlanmamış davalara ilişkin olarak kamuya halihazırda açıklanmamış bilgiler ve herhangi bir hâkim veya yargıcın çalışmalarına ilişkin olarak halka açıklanmayan bilgilerdir.

Bir hâkim veya yargıcın kararı, sonucu veya emri hazırlamada kullandığı notlar, taslaklar, araştırma makaleleri, mahkeme içi tartışmalar, mahkeme notları, iç müzakere notları ve benzer belgeler karar, sonuç veya emir halka duyurulduktan sonra bile gizliliğini korur.

MADDE 2. Kanun, mahkeme emri veya idari politika nedeniyle belirli kişilerin erişebileceği gizli bilgiler, yalnızca yetkili kişilerce ifşa edilir.

MADDE 3. Belirlenen yetkili tarafından açıkça yetkilendirilmedikçe, mahkeme personeli; davacılar, tanıklar veya avukatlar tarafından hâkimlere, yargıçlara veya diğer kişilere verilen gizli bilgileri ifşa edemez.

MADDE 4. Halihazırda istihdam edilmeyen mahkeme personeli, çalıştıkları süre içerisinde edindikleri bilgilerin ifşası gizliliğin ihlalini oluşturacağından dolayı bu bilgileri ifşa edemez. Bu hükümleri ihlal edecek şekilde yapılan herhangi bir ifşa, mahkemeye itaatsizlik hali oluşturur.

III. İLKE

Çıkar Çatışması

MADDE 1. Mahkeme personeli, resmi görevlerin yerine getirilmesi sırasında çıkar çatışmasından kaçınır. Her mahkeme personelinin çıkar çatışmaları, çıkar çatışmalarının belirlenen makama bildirimi ve ortaya çıktıklarında sonlandırma farkındalığı konusunda özenli davranması beklenir.

(a) Çıkar çatışması:

- (i) Mahkeme personelinin resmi görevlerin yerine getirilmesi sırasındaki objektif karar alma becerisi veya özgürlüğü uygunsuz ise veya uygunsuz görünüyorsa veya
- (ii) Mahkeme personeli, mahkeme personelinin ailesi veya iş ya da diğer mali çıkarı, personelin resmi faaliyetleri nedeniyle mali kazanç sağlıyorsa ortaya çıkar.

(b) Mahkeme personeli; bir meslek, iş veya grubun bir üyesi olarak fayda sağladığında; yargıda pozisyon sahibi olmayan aynı meslek, iş veya grubun diğer üyeleri aynı oranda çıkar elde etmedikçe çıkar çatışması oluşmaz.

(c) “Birinci derece akrabalar” kavramı; kan bağı, evlilik veya evlat edinme yoluyla bu mertebede bulunan (a) eşi, (b) çocukları, (c) erkek kardeşi, (d) kız kardeşi, (e) ebeveyni, (f) büyük ebeveyni, (g) torunları, (h) kayınpederi, (i) kayınvalideyi, (j) baldızı, (k) kayınbiraderi, (l) damadı, (m) gelini, (n) üvey babayı, (o) üvey anneyi, (p) üvey oğlu, (q) üvey kızı, (r) üvey erkek kardeşi, (s) üvey kız kardeşi, (t) üvey erkek kardeşi, (u) üvey kız kardeşi kapsar.

MADDE 2. Mahkeme personeli:

(a) Personelin pozisyonuna ilişkin işe alma sözleşmesi haricinde adliye ile hizmetler, mülk kira veya satışı için sözleşme yapmaz ya da diğer ilgili

tarafı için mevcut olmayan şekilde birinci derece akrabalarından herhangi birini sözleşme yapma konusunda desteklemek için adliye pozisyonunu kullanmaz.

- (b) Adliyedeki işlemlere dahil olan veya faaliyetlere ya da duruşmalara katılan tarafları desteklemek ve taraflara katılmak için bahşış veya başka ödemeler almaz.
- (c) Mahkeme personeli veya personelin yakın akrabalarından birinin gelecekteki bir istihdam için görüştüğü bir tarafı içeren davalara katılmaz.
- (d) Bilinçli olarak yakın akrabalarını istihdam etmez veya önermez.
- (e) Bağış yapanın temel amacının mahkeme personelini görevini gerçekleştirirken etkilemek olduğunun çıkarılabildiği koşullar altında hiçbir hediye, kredi, armağan, indirim, iyilik, misafirperverlik veya hizmet talep ya da kabul etmez.

MADDE 3. Madde 2 kapsamındaki hiçbir unsur, bağışın değeri ve koşullarının alan kişiyi görevlerini gerçekleştirme sırasında bağışçının ya da tarafın yararına etkileyeceği görüntüsünü oluşturmamak veya bu etkinin bağışçının amacı olmaması şartıyla; mahkeme personelinin (a) kamu hizmetleri için verilen bir ödülü kabul etmekten; (b) veren kişinin işi dahilindeki sıradan işlemlerin parçası olarak verilen ticari açıdan makul krediyi almaktan; (c) bir mahkeme personeli grubu (örn. Adliyedeki bir ofis veya birimdeki tüm personel) yararına adliyeye bağış yapmaktan alıkoymaz.

Son olarak, bağış, belirlenen yetkili tarafından adliye adına alınması şartıyla, yukarıda belirtilen madde 2 kapsamındaki hiçbir unsur, herhangi bir kişi, grup veya kurumun nakit para veya önem veya tarihi değer taşıyan bir mülkü adliye yararına bağışlamaktan alıkoymaz.

MADDE 4. Çıkar çatışması hakkında işbu ilke hükümleri ile dürüstlükten emin olmak için, adliye ile sözleşme yapma ve onaylama yetkisi olan mahkeme personeli, iş başlangıcında ve sonlanmasında ve istihdam sırasında yıllık olarak mal beyanı imzalar. Beyan kapsamında, belirli makam tarafından belirlenen kurallar geçerli olur ve özel mülk ve gayrimenkule yatırımlar ile eşleri veya bakmakla yükümlü olunan çocukların gelirleri dahil olmak üzere tüm kişisel ve iş geliri kaynaklarını kapsar.

MADDE 5. Her mahkeme personelinin adliyedeki tam zamanlı pozisyonu, personelin birincil işidir. Bu kuralların amacına uygun olarak, “birincil iş” kavramı, mahkeme personelinin tüm normal mesai saatlerini kapsayan ve resmi görevlerin yerine getirilmesinde personelin özel ilgisini gerektiren pozisyon anlamına gelir.

Aşağıdaki şartlara uygun olması halinde, baş hâkim tarafından ek işe izin verilebilir:

- (a) Ek iş, mahkeme huzurunda hukuk mesleğini icra eden ya da adliye ile iş ilişkisi bulunan bir kişi veya kurumla değildir.

- (b) Ek iş normal çalışma saatleri dışında yapılabilir ve mahkeme personelinin görev ve sorumluluklarını yerine getirmesine engel olmaz.
- (c) Mahkeme personelinin hukuk fakültelerinde, değerlendirme veya sürekli eğitim merkezlerinde veya benzer enstitülerde profesör, öğretim görevlisi veya kaynak kişi olarak hizmet verebilmesi şartıyla, ek iş hukuka aykırı değildir.
- (d) Ek iş mahkeme personelinin resmi görevler sırasında edindiği gizli bilgileri ifşa etmesini gerektirmez veya buna neden olmaz ve
- (e) Ek iş, Yargıtay tarafından özel olarak yetki verilmedikçe, hükümetin yasa- ma veya yürütme kuvvetleri kapsamında olamaz.

Çıkar çatışmasının bulunması, varmış gibi görünmesi veya ek işin adliyenin doğruluğunu olumsuz yönde etkilemesi halinde, mahkeme personeli ek işi kabul edemez.

IV. İLKE

Görevlerin İfası

MADDE 1. Mahkeme personeli resmi görevlerini her zaman ehliyet ve liyakatla ifa eder. Çalışma saatlerinde kendisini işine ve görev dahilindeki sorumluluklarına adar.

MADDE 2. Mahkeme personeli, sorumluluklarını devlet memuru olarak mümkün olduğunca seviyeli bir şekilde yerine getirir.

MADDE 3. Mahkeme personeli, kontrolü dahilindeki hiçbir kaydı değiştirmez, tahrif etmez, imha etmez veya tahrip etmez.

Bu hüküm, mahkeme emrini takiben kayıtların veya belgelerin değişiklik, düzeltme veya silinmesini yasaklamaz.

MADDE 4. Resmi görevlerin ifasında, mahkeme personeli ayrımcılık yapmaz veya sözcükler veya davranışlar yoluyla ırk, din, uyruk veya etnik köken, cinsiyet veya siyasi eğilime dayanan yanlılık veya önyargıyı desteklemez.

MADDE 5. Mahkeme personeli davacılara, olası davacılara veya adliye ile ilişkisi olan herhangi bir kişiye avukat tavsiyesinde bulunmaz.

MADDE 6. Mahkeme personeli, yetkileri dahilinde mahkeme kurallarını ve emirlerini hızlı bir şekilde uygular.

MADDE 7. Mahkeme personelinden belirlenen iş tanımı kapsamı dışında herhangi bir iş veya görev ifası beklenmez.

DİĞER KURALLARIN BİRLEŐTİRİLMESİ

MADDE 1. Tüm kanun hükümleri, devlet memurluğu kuralları ve adliye için geçerli olan devlet memurları ve çalışanlarına ilişkin davranışları belirleyen ve düzenleyen Yargıtay kararları bu Yasa ile birleştirilmiş sayılır.

GEÇERLİLİK

MADDE 1. İşbu Yasa 1 Haziran 2004 tarihinde yürürlüğe girecek ve en geç 15 Mayıs 2004 tarihinde genel dağıtımı yapılan bir gazetede yayınlanacaktır.

(Sgd.) **HILARIO G. DAVIDE, JR.**

Başhâkim

(Sgd.) **REYNATO S. PUNO**

Mahkeme Üyesi

(Sgd.) **JOCE C. VITUG**

Mahkeme Üyesi

(Sgd.) **ARTEMIO V. PANGANIBAN**

Mahkeme Üyesi

(Sgd.) **LEONARDO A. QUISUMBING**

Mahkeme Üyesi

(Sgd.) **CONSUELO YNARES-**

Mahkeme Üyesi

(Sgd.) **ANGELINA SANDOVAL-**
GUITERREZ

Mahkeme Üyesi

(Sgd.) **ANTONIO T. CARPIO**

Mahkeme Üyesi

(Sgd.) **MA. ALICIA AUSTRIA-**
MARTINEZ

Mahkeme Üyesi

(Sgd.) **RENATO C. CORONA**

Mahkeme Üyesi

(Sgd.) **CONCHITA CARPIO**
MORALES

Mahkeme Üyesi

(Sgd.) **ROMEO J. CALLEJO, SR.**

Mahkeme Üyesi

(Sgd.) **ADOLFO S. AZCUNA**

Mahkeme Üyesi

(Sgd.) **DANTE O. TINGA**

Mahkeme Üyesi

NİJERYA FEDERAL CUMHURİYETİ HÂKİMLERİ İÇİN ETİK KURALLARI

ÖNSÖZ

Demokratik bir devlette adalet sistemi'nin tarafsız idaresi için bağımsız, güçlü, saygı gören ve saygıdeğer bir yargı zorunluluğu ve bir hâkimin, yargının bağımsızlığı için doğruluk ve saygının korunabilmesi için yüksek davranış standartları oluşturma, sürdürme, uygulama ve gözetmeye aktif olarak katılması gerektiği göz önünde bulundurulduğu ve makamının yasalarca belirtilen görevleri dahil olmak üzere bir hâkimin yargısal görevlerinin tüm diğer faaliyetlerinin önüne geçtiği ve işbu önsözde belirtilen hedeflere ulaşılabilmesi için bir hâkimin gözetmesi gereken davranış standardının hâkimin ve genel olarak halkın bilgisi için açıklanması ve yayınlanmasının tercih edildiği göz önünde bulundurulduğu için, burada belirtilen Nijerya Federal Cumhuriyeti Hâkimleri İçin Etik Kuralları kabul edilmiştir.

AÇIKLAMALAR

- (i) Bu Kurallar dahilinde, 'Hâkim' kavramı; Nijerya Başhâkimi, Yargıtay Hâkimi, Sulh Mahkemesi Başkanı veya Hâkimi, Devlet ve Federal Kapital Bölge Federal Üst Mahkeme Başhâkimi veya Hâkimi, Devlet ve Federal Kapital Bölge Temyiz Mahkemesi Abuja'sı, Baş Kadısı ve Kadısı, Devlet ve Federal Kapital Bölge Örfi Temyiz Mahkemesi Abujası, Başkanı veya Hâkimi, Abuja makamı sahibi anlamına gelir ve herhangi bir alt mahkemede benzer bir makam sahibini de kapsar.
- (ii) Kurallar Federasyon'daki tüm hâkimlik kategorileri için geçerlidir.
- (iii) Bu Kurallar dahilinde belirtilen maddelerden herhangi birinin ihlali, hukuksuistimal veya kanunsuz hareket oluşturur ve disiplin suçuna yol açar.

KURALLAR

Görevlerini yerine getirdiği süreçte, bir hâkim aşağıda belirtilen kuralları gözetmelidir;

KURAL 1

Bir hâkim tüm faaliyetlerinde dürüst olmayan ve dürüst görünmeyen davranışlardan kaçınmalıdır.

1. Bir hâkim bulunduğu ülkenin yasalarına saygı duymalı, uymalı ve halkın hukukun doğruluğu ve tarafsızlığına güvenini sağlayacak şekilde davranmalıdır.

2. Sosyal İlişkiler

- (a) Bir hâkim, dürüst olmayan veya dürüst görünmeyen, hâkimin tarafsız olarak davalarda karar alması konusunda şüphe yaratan veya yargının imajını zedeleyen sosyal ilişkilerden kaçınmalıdır.
- (b) Bir hâkim; ırk, cinsiyet, din veya etkin köken temelli bireysel ayrımcılık yapan veya amaç ve hedefleri makamının işlevleri veya onuru ile uygun olmayan bir grup veya organizasyonun üyesi olamaz.

KURAL 2

A - Yargısal Görevler

1. Bir hâkim dürüst olmalı ve Anayasa ve yasalara bağlı olmalı, Anayasa ve yasaların hükümlerine uyarak adaleti sağlamalı ve profesyonel yeterliliği edinmeli ve sürdürmelidir.
2. Bir hâkim tek taraflı ihtiyati tedbir alma gücünü istismar etmekten kaçınmalıdır.
3. Adli işlemlerde, bir hâkim düzeni ve uygun davranışları sağlamalıdır.
4. Bir hâkim, yetkisi dahilinde huzuruna çıkan sanıklara ve davacılara, hâkim yardımcılara, tanıklara, hukukçulara ve mahkeme huzurundaki tüm diğer kişilere karşı sabırlı, ağırbaşlı ve seviyeli davranmalı ve hukukçular, ekibi ve yönetimindeki diğer kişilerden aynı tavrı talep etmeli ve bunu kontrol etmelidir.
5. (i) Bir hâkim, adli işlemlerde hukuksal açıdan ilgili tüm kişilere veya yasal temsilcilerine yasalara göre dinlenme hakkını tanımalı ve yasalar tarafından tanınan yetkileri haricinde süregelen veya bekleyen hukuki işlemler hakkında tek taraflı veya diğer iletişimler başlatmamalı, teşvik etmemelidir.
(ii) Bu alt kural kapsamında “tek taraflı iletişim”; süregelen veya bekleyen bir dava hakkında, davaya bakan hâkim tarafından yapılan veya başlatılan, dava kapsamında yasal bir ilgisi bulunan tüm taraflardan, daha azını kapsayan iletişimdir.
6. Bir hâkim mahkemenin işlerini uygun şekilde sürdürmelidir. Bunu gerçekleştirebilmek için, Hâkim’in görevlerine yeterli zaman ayırması, mahkemeye çıkma konusunda dakik olması ve karar almada ve açılan davaları sonlandırmada hızlı olması gerekir. Hasta veya engeli olmadığı sürece, mahkemeye gelmemek için haklı bir nedeni yoksa hâkimin düzenli olarak işe gelmesi, işe geç kalmaması ve mahkemenin çalışma saatlerinde orada bulunması gerekir.
7. Hâkim, taraflara yedi gün içerisinde üst mahkemenin kararının bir kopyasının verilmesini gerektiren Anayasa hükümleriyle kesin uyumluluğun olmasını sağlar.

8. Hâkim, bu ülkedeki herhangi bir mahkemede süregelen veya bekleyen bir işlem hakkında yorum yapmaktan kaçınmalı, yönetimi ve kontrolü altındaki mahkeme personelinden de aynı davranışı istemelidir.

Bu ilke, yargının doğruluğuna ve adaletin idaresine zarar vermedikçe hâkimin resmi görevi sırasında beyanda bulunmasını veya kamu bilgisi veya özel bilgi için mahkeme prosedürünü açıklamasını yasaklamaz.

9. Hâkim, kamu davaları dışındaki görevi sırasında edinilen fikir ve bilgilere ilişkin profesyonel gizliliğe özen gösterir.
10. Hâkim, mahkeme işlemlerinin kayıt ve reproduksiyon yoluyla bozulmasını veya dramatize edilmesini engellemek için mahkeme oturumlarında veya oturumlar sırasındaki aralarda mahkeme salonunda ve yakınındaki alanlarda yayın yapılmasını, televizyonda görüntüleme, video veya fotoğraf çekmeyi yasaklamalıdır. Hâkim, (a) soruşturma ve diğer işlemlerin yayınlanmasını, televizyonda verilmesini, videosunun veya fotoğrafının çekilmesini; (b) katılımcıların dikkatini dağıtmayacak veya işlemlerin doğruluğunu zedelemeyecek kayıt altına alma şekli ile uygun mahkeme işlemlerinin elektronik kayıt altına alınmasını ve reproduksiyonunu onaylayabilir.

B - İdari Görevler

1. Bir hâkim idari görevlerini özenle yerine getirmeli, adliyenin idaresinde profesyonel ehliyeti sürdürmeli, diğer hâkim ve mahkeme görevlilerinin idari görevlerinin ifasını kolaylaştırmalıdır.
2. Hâkim, ekibi, yönetimi ve kontrolü altındaki diğer mahkeme görevlilerinden kendisi için geçerli olan doğruluk ve liyakat standartlarını gözetmelerini bekler.
3. Başka bir hâkimin veya hukukçunun etik veya profesyonel olmayan davranışlarına dair güvenilir kanıt olması halinde, hâkim konu üzerinde disiplin yetkilerine sahip uygun makama durumu raporlamak için derhal gerekli adımları atar.
4. Bir hâkim, idari görevlerin yerine getirilmesinde akraba kayırma ve taraf tutma davranışlarından kaçınmalıdır.
5. Bir hâkim cinsel taciz suçuna dahil olmaktan kaçınmalıdır.
6. Bir hâkim, herhangi bir ihale kurulunun üyesi olamaz ve ihalelerin verilmesinde görev alamaz.

C - Hâkimin Reddi

1. Hâkim, aşağıdaki durumlarla sınırlı kalmamak üzere tarafsızlığının sorgulanabileceği bir davadan çekilmelidir:
  - (a) Bir tarafa ilişkin taraflılığı veya önyargısı ya da ihtilaf konusu vakıalar hakkında kişisel bilgisi mevcuttur;

- (b) Bir ihtilaf konusunda hukukçu olarak görev almış veya daha önce bu konuda görev almış bir hukukçu ile bu tür bir görevi birlikte yaptıysa veya bu konuda baş tanıklık yapan bir hâkim veya hukukçu olarak görev almıştır;
  - (c) Bireysel olarak, hâkim olarak veya eşi veya çocuğu yoluyla davanın sonucundan olumsuz yönde etkilenebilecek mali veya başka bir çıkarı olduğunu bilmektedir;
  - (d) Hâkim veya eşi, ya da ikisinden biri ile bir akrabalık bağı olan bir kişi, ya da bu kişinin eşi;
    - (i) duruşmaya taraftır, veya bir tarafın yetkilisi, yöneticisi veya mütevellisidir;
    - (ii) duruşmalarda bir hukukçu olarak görev almaktadır;
    - (iii) Hâkim, mahkemenin sonucuyla olumsuz yönde etkilenebilecek bir çıkarının olduğunu bilincindedir.
    - (iv) Hâkim önemli bir tanık ile tanışıklığa sahiptir.
2. Hâkim, kişisel ve mutemet mali çıkarları ile ilgili bilgilendirme yapabilmelidir.
3. Bu kısmın amacına uygun olarak-
- (a) “mutemet”; tenfiz memuru, idareci, vekil gibi ilişkileri kapsar;
  - (b) “mali çıkar”, uygun bir şekilde hukuki veya yasal çıkarlara sahip olmak veya aşağıdaki istisnalar haricinde bir tarafın ilişkilerinde idareci, danışman veya diğer bir aktif katılımcı olarak bulunmak anlamına gelir;
    - (i) Hâkim fonun yönetimine katılmadıkça, bir ortak yatırım fonunda sahiplik mali bir çıkar değildir.
    - (ii) Bir eğitim, din, hayır veya sivil toplum kuruluşunda görev, kuruluşun menkul kıymetlerinde “mali çıkar” değildir;
    - (iii) Bir poliçe sahibinin tasarruf ortaklığında mülkiyet çıkarı veya benzer bir çıkarı, yalnızca mahkeme kararı çıkarın değerini olumsuz yönde etkilediğinde “mali çıkar” olarak kabul edilir;
    - (iv) Devlet tahvilleri sahipliği, yalnızca mahkeme kararı tahvillerin değerini olumsuz yönde etkilediğinde “mali çıkar” olarak kabul edilir.

D - Hâkim reddi muafiyeti

2C (1) (c) veya 2C (1)(d) no.lu kurallar dahilindeki şartlar uyarınca reddi gereken bir hâkim, davadan çekilmek yerine, hakimin reddi gerekçesinin kayıtlara düşülmesini sağlayabilir.

Bu açıklamanın yapılması sonucunda tarafların, temsilcilerinin ve/veya avukatlarının, hâkimin katılımı olmadan hâkimin ilişkisinin önemsiz veya mali çıkarla-

rının yetersiz olduğunu kabul etmeleri halinde, hâkim davadan çekilmeyerek duruşmaya katılabilir. Taraflar, temsilcileri ve/veya avukatlarının onayı kayıt altına alınır ve mahkeme dosyasına konur.

KURAL 3

Hâkim, yargısal görevleriyle çıkar çatışması riskini en aza indirmek için dış faaliyetlerini düzenlemelidir.

A - Mesleki Faaliyet

Hâkim, yapılan faaliyetlerin makamının doğruluğunu olumsuz olarak etkilemesi veya yasal görevlerini yerine getirmesini olumsuz etkilememesi halinde sanat, spor faaliyetleri ve diğer sosyal ve rekreasyonel faaliyetlerde bulunabilir.

B - Sivil Toplum ve Hayır Faaliyetleri

- (i) Bir hâkim, tarafsızlığını olumsuz olarak etkilemeyen veya yasal görevlerini yerine getirmesini engellemeyen sicil toplum ve hayır faaliyetlerinde bulunabilir. Dolayısıyla hâkim, huzuruna gelen davalara dahil olması veya herhangi bir mahkemede bir davaya dahil olması halinde katılım göstermemesi şartına tabi olarak üyelerinin mali veya siyasi çıkarları için yürütülmeyen bir eğitimsel, dini, hayır veya sivil toplum organizasyonunun görevlisi, idarecisi, vekili olarak görev yapabilir.
- (ii) Anayasa’da güvence altına alınan temel haklar kapsamında ifade ve örgütlenme özgürlüğü söz konusu olduğunda, bir hâkim de, bu hakların kullanımında her zaman makamının doğruluğunu, yargının tarafsızlığını ve bağımsızlığını koruyarak hareket ettiği sürece diğer tüm vatandaşlar gibi ifade, din, örgütlenme ve toplantı özgürlüklerini kullanabilir.
- (iii) Hâkimler; çıkarlarını temsil etmek, profesyonel eğitimi teşvik etmek ve yargı bağımsızlıklarını korumak için hakim birlikleri ve diğer organizasyonlar oluşturabilir ve bunlara katılım gösterebilir.

C - Başkanlık Unvanları

Bir hâkim, görevde bulunduğu sürece herhangi bir geleneksel başkanlık unvanlarından birini alamaz veya kabul edemez.

D - Mutemet Faaliyetleri

Bir hâkim; emlak, kredi veya ailesinin bir üyesi haricindeki durumlarda tenfiz memuru, idareci, müteveli, vekil veya diğer bir mutemet pozisyonunda bulunamaz ve bu istisna durumlarında da yargısal görevlerinin yerine getirilmesini olumsuz olarak etkileyecek bir faaliyette bulunamaz. “Aile üyesi”, eş, çocuk, to-

run, ebeveyn, büyük ebeveyn veya diğer akraba veya kişiyi veya yakın akrabalık ilişkisi olan kişileri kapsar. Bu durumda bir hâkim aşağıdaki şartlara tabidir:

- (i) Önüne gelecek davalarda mutemet olarak dahil olması veya baktığı ya da temyiz yargısı kapsamında olan mahkemelerdeki davalarda emlak, emanet veya vasilığın dahil olduğu uyuşmazlıklarda mutemet olarak görev almamalıdır;
- (ii) Mutemet olarak görev yaparken, hâkim, kişisel hakları açısından geçerli olan mali faaliyetlere ilişkin sınırlandırmaların aynılarına tabidir.

E - İş ve Finans Faaliyetleri

1. Bir hâkim, yatırımlarının yönetiminde görevli, idareci, yönetici, genel ortak, danışman veya herhangi bir kurumun çalışanı olarak bulunmaması şartıyla yatırım ve gayrimenkul sahibi olabilir.
2. İzin verilen diğer yatırım ve iş faaliyetleri aşağıdaki hallerde yasaktır:
  - (a) Hakimin tarafsızlığını olumsuz olarak etkileme ihtimali olan,
  - (b) Yargısal görevlerin yerine getirilmesini engelleyen,
  - (c) Yargısal pozisyonu istismar eden veya
  - (d) Hâkimi, hukukçularla veya mahkeme huzuruna çıkma ihtimali olan kişilerle sıklıkla, hukuki ilişki içine sokan.

F - Hediyelerin Kabulü

1. Bir hâkim ve ailesinin üyeleri, hâkimin görevleri kapsamında yapılan, yapılması ihmal edilen veya yapılacak şeyler karşılığında bir hediye, bağış, iyilik, veya kredi talep edemez veya kabul edemez.
2. Ancak bir hâkim:
  - (i) Geleneklere uygun olarak akrabalarından veya arkadaşlardan gelen hediyeler ve iyilikleri,
  - (ii) Karşılıksız olarak yayımcılar tarafından verilen kitapları,
  - (iii) Hâkim olmayan kişiler için aynı şartlarda genel iş şartları dahilinde sağlanan bir kredi kuruluşu tarafından verilen krediyi,
  - (iv) Diğer başvuran kişilerle aynı şartlar altında verilen bursları kabul edebilir.

G - Hukuk Pratigi

Bir hâkim hukuk danışmanlığı veya hakemlik yapmamalıdır.

(KANADA)
HÂKİMLER İÇİN ETİK İLKELER

©Kanada Yargıtayı
Katalog No.JU11-4/2004E-PDF ISBN0-662-38118-1
Basım Yeri: Kanada Yargıtayı Ottawa,Ontario
K1A0W8
(613)998-5182
(613)998-8889(faks)
www.cjc-ccm.gc.ca

ÖNSÖZ

Kanada'nın yargı sisteminin etkin olarak işlev gösterme ve Kanadalılar'ın ihtiyaç duydukları ve hak ettikleri türden adaleti sunma kabiliyeti büyük oranda hâkimlerimizin etik standartlarına dayanmaktadır.

Kanada Yargıtayı bu konuda ayrıca hassastır. Yaygın olarak kabul gören bir etik referans sisteminin benimsenmesi, Yargıtay'ın sorumluluklarını yerine getirmesine ve hâkimler ile halkın, hâkimlerin kişisel ve özel hayatlarında izlemeleri gereken kuralların farkında olmasına yardımcı olmaktadır.

1971'deki kuruluşundan beri, Yargıtay, yargıyı bu ülkede adaleti arttırmaya yardımcı olacak araçlarla desteklemiştir. 1998 yılında Hâkimler için Etik İlkeler'in yayınlanması, bu bağlamda değerli bir başarıyı işaret etmektedir.

Bu ülkede adaletin sağlanması için Kanadalı hâkimlere çok önemli bir araç sağlamak amacıyla Yargıtay'ın 1994 yılında oluşturduğu çalışma komitesine ve bir araya gelen birçok uzmana çok şey borçluyuz. Kanada Yargıtayı, bu ilkelere belirtilen yüksek davranış standartlarını yenilemekten onur duymaktadır.

Saygıdeğer **Beverley McLachlin**
Kanada Baş Hâkimi

1. AMAÇ

Önerme: *İşbu belgenin amacı, federal olarak atanan hâkimler için etik kurallar sağlamaktır.*

İlkeler:

1. Önermeler, ilkeler ve açıklamalar, hâkimlerin ulaşmaya çalıştıkları çok yüksek standartları tanımlamaktadır. Bunlar, ilgili tüm koşulların ışığında ve yargı bağımsızlığı ve hukuk gereksinimleriyle uygun olarak uygulanacak mantık ilkeleridirler. Bu önermelerde, ilkelerde ve açıklamalarda en iyisinin sağlanması, uygulanmaları konusunda makul karşıtlıkları imkânsız kılmaz veya bunlara aykırı davranılmasının yanlış davranışları garantiyeceğini ima eder.
2. Önermeler, ilkeler ve açıklamalar doğaları gereği tavsiye niteliğindedirler. Amaçları, hâkimlere karşılarına çıkan zorlu etik ve profesyonel sorunlarda destek olmak ve halka hâkimlerin hukuki rollerini daha iyi anlamada yardımcı olmaktır. Yasa veya yasak davranışlar listesi değildir ve olmayacaktır. Hukukun kötüye kullanımını tanımlayan standartları düzenlememektedir.
3. Bağımsız bir yargı her Kanadalı'nın hakkıdır. Bir hâkim, dış baskı veya etki olmadan ve kimsenin müdahalesinden korkmadan yasa ve kanıtlara dayanarak dürüstçe ve tarafsızca karar verme konusunda özgür olmalı ve özgür görünmelidir. İşbu önermeler, ilkeler ve açıklamalar dahilindeki hiçbir unsur, hiçbir şekilde yargı bağımsızlığını kısıtlayamaz veya kısıtlamayı amaçlayamaz. Bunun gerçekleştirilmesi, herkesin adil ve bağımsız hâkimler tarafından idare edilen eşit ve tarafsız adalet hakkını inkar etmek olur. Yargı bağımsızlığı hakkındaki bölümde belirtildiği üzere, hâkimlerin, yargı bağımsızlığını, hâkimlik makamının bir ayrıcalığı olarak değil, herkesin itirazlarının duyulması ve kararın tarafsız hâkimlerce alınmasına dair anayasal yoldan garanti alınan hakkı olarak muhafaza etme ve savunma görevi vardır.

Açıklama:

1. Bu önermeler, ilkeler ve açıklamalar, hâkimlere etik ve profesyonel sorular nazarında kılavuzluk sağlama ve hâkimlerin benimsedikleri ve ulaşmaya çabaladıkları yüksek idealler hakkında halkı daha iyi bilgilendirmek adına Kanada'nın göstermiş olduğu en son çabalar dizisidir. 1980 yılında yayımlanan *A Book for Judges* (Hâkimlik Kitabı) isimli kitap içerisindeki J.O. Wilson'un önceki çalışmaları, yine 1980 yılında yayınlanan *Le Livre du Magistrate* isimli kitaptaki Saygıdeğer Gerald Fauteux'nün kısımları, 1991 yılında Kanada Yargıtayı tarafından yayınlanan *Hukuk Etiği* hakkında Açıklamalar ve Prof. Beverley Smith'in yazısı, Hâkim ve Yargıçlar için Profesyonel Davranışlar (1998) üzerine kurulmuştur. Bu oldukça kıymetli

kaynaklardan fazlasıyla yararlanırken, bu yayın, Kanada’da bugüne kadar konu hakkında yayınlanmış en kapsamlı eserdir. Fakat yine de uygulamada ortaya çıkan sayısız meseleler hakkında kapsamlı bilgi vermesi mümkün değildir. Buraya kadar bahsedilen ve bir sonraki açıklamada da değinilen kaynaklar, Kanadalı hâkimlere destek olmaya devam edeceklerdir.

2. Metin boyunca referansların belirttiği üzere, bu belgenin hazırlanma sürecinde birçok farklı kaynağa başvurulmuştur. Bunlar arasında yalnızca Kanada kaynakları değil, aynı zamanda ABD yargı sisteminde geçerli Davranış Kuralları, Amerikan Barosu’nun Yargı Davranış Model Kuralları (1990) ve Kanada, İngiltere, Avustralya ve ABD’deki yargı sistemlerinde davranışlara ilişkin bilimsel makaleler ve hükümler de bulunmaktadır. Bunların arasında en önemlileri J.B.Thomas, Avustralya Yargı Etiği (2d, 1997), J. Shaman ve ark., Yargıda Davranışlar ve Etik (2d, 1995) ve S. Shetreet, Duruşmada Hâkimler’dir (1976). Bu kaynakların tamamı faydalıyken, bu belge Kanadalı hâkimlerin eşsiz bir eseridir. Buradaki Önermeler, İlkeler ve Açıklamalar ile sonuçlanan süreç, Kanada Yargıtayı ve Kanada Hâkimler Konferansı Çalışma Komitesi temsilcisi tarafından ileriye taşınmıştır. Yargı sistemi dahilindeki kapsamlı danışma süreci, bu önermelerin, ilkelerin ve açıklamaların itinalı inceleme ve etkili tartışmalara tabi olmasını sağlamıştır. Bunun amacı, Kanada hâkimlerinin bu önermeleri, ilkeleri ve açıklamaları kendi yüksek etik ideallerinin bir yansıması olarak kabul etmeleri ve burada atıfta bulunulan meselelerle karşılaştıklarında bunları saygıyı hak eden ve dikkatlice gözden geçirilmeyi hak eden yönlendirmeler olarak görmeleridir.
3. Doğası böyle olan bir belge, böylesine önemli ve karmaşık bir konu hakkındaki “son söz” olarak görülemez. Bu önermelerin, ilkelerin ve açıklamaların yayınlanması, hâkimlerin belirli soruları sorabilecekleri ve tavsiye niteliğindeki kararlar ile yanıt verecek Hâkim Danışma Kurulu’nun kuruluşu ile rastlaşmaktadır. Bu süreç, İlkeler’e ilişkin ele alınan konuların inceleme ve değerlendirmesine katkıda bulunacak ve aynı zamanda atıfta bulunmadıkları yeni konular hakkında bilgi sağlamaktadır. Daha da önemlisi, Danışma Kurulu, yönlendirmeye ihtiyacı olan hâkimler için yardımın mevcut olmasını sağlayacaktır.

2. YARGI BAĞIMSIZLIĞI

Önerme: *Bağımsız bir yargı, hukuk kapsamında tarafsız adalet için zorunludur. Bu nedenle hâkim, hem bireysel hem de kurumsal yönleriyle yargı bağımsızlığını korumalı ve bu konuda örnek teşkil etmelidir.*

İlkeler:

1. Hâkimler yargısal fonksiyonlarını bağımsız ve dış etkilerden muaf şekilde ifa etmelidir.

2. Hâkimler, mahkeme huzurundaki konularda, mahkeme'nin uygun süreci haricinde kararlarını etkilemeye yönelik tüm girişimleri kararlı bir şekilde reddetmelidir.
3. Hâkimler, yargının kurumsal ve işlevsel bağımsızlığını sürdürecektir ve arttıracak düzenleme ve teminatları teşvik etmeli ve korumalıdır.
4. Hâkimler, yargı bağımsızlığının temeli olan halkın güvenini arttıracak yüksek davranış standartları gözetmeli ve teşvik etmelidir.

Açıklama:

1. Yargı bağımsızlığı hâkimlerin özel hakkı değil, yargı tarafsızlığının temeli ve tüm Kanadalılar'ın anayasal hakkıdır. Yargının bağımsızlığı, tarafsız kararlar ve karar alımı için gerekli bireysel ve ortak ya da kurumsal bağımsızlık anlamına gelir.² Dolayısıyla, yargı bağımsızlığı hem akli ve ruhsal durumu, hem de kurumsal ve işlevsel düzenlemeleri karakterize eder. İlki tabii ki hâkimin tarafsızlığına ilişkindir; ikincisi ise, hem gerçekten hem de bağımsızlık ve tarafsızlığın görünümünden emin olmak için özellikle hükümetin diğer kuvvetleri olmak üzere yargı ve diğerleri arasındaki ilişkiyi tanımlamaya ilişkindir. Önerme ve İlkeler, bireysel ve ortak bağımsızlıklarına ilişkin olarak hâkimlerin etik yükümlülüklerini ele alır. Yargı bağımsızlığına ilişkin hukuki meselelerin birçoğunu ele almaz.
2. Valente ile Kraliçe'de, LeDain, J. "...yargı bağımsızlığı hem bireysel, hem de kurumsal ilişkileri kapsar: teminat gibi konularda yansıtılan hâkimin bireysel bağımsızlığı ve hükümetin yasama ve yürütme kuvvetleriyle kurumsal ve idari ilişkilerinde yansıdığı gibi başkanlık ettiği mahkemenin kurumsal bağımsızlığı."³ şeklinde düşüncelerini dile getirmiştir. Sözlerini, "...yargı bağımsızlığı, objektif şartlar ve teminatlar ile yargı fonksiyonlarının asıl ifasında gösterilen akli ve ruhsal durum veya tavra dayalı bir durum veya ilişkidir"⁴ şeklinde sonlandırmıştır. Objektif şartlar ve teminatlar arasında, örneğin, teminat, maaş güvencesi ve adli muameleler için hukuki sorumluluktan muafiyet gösterilebilir.
3. Bir hâkimin ilk niteliği, bağımsız ve tarafsız kararlar alabilme yetisidir. Yargı tarafsızlığı konusu 6. Bölüm'de ayrıntılı olarak ele alınmaktadır. Ancak, yargı bağımsızlığı yalnızca bir uygun dış ve operasyonel düzenleme meselesi değildir. Aynı zamanda her hâkimin bağımsız ve tarafsız karar almasına ilişkindir. Hâkimin görevi, korkusuzca, yanlı olmadan, kararın çoğunluğun fikri ile uyumlu olup olmadığına bakmadan anladığı şekilde yasaları uygulamaktır. Bu hukukun üstünlüğünün temelidir. Hâkimler bireysel ve kolektif olarak yargı bağımsızlığını korumalı, teşvik etmeli ve savunmalıdır.

²S. Shetreet, Mahkemede Hâkimler, (1976) (bundan böyle, "Shetreet"), 17.

³[1985] 2 S.C.R. 673, 687.

⁴Aynı kaynak., 689

4. Hâkimlerin doğal olarak davacılar, siyasetçiler, memurlar veya diğerlerinden kararlarını değiştirmeye yönelik teklifleri reddetmeleri gerekir. Aynı zamanda bu kişilerle sahip olabilecekleri iletişimlerin bağımsızlıklarına yönelik şüpheler oluşturmamasını sağlamalıdır. Saygıdeğer J.O.Wilson'ın Hâkimler Kitabı'nda belirttiği üzere:

“Her hâkimin bir mahkemeyi etkileme girişimlerinin yalnızca avukatlar veya davacılar tarafından yapılması gerektiğini bildiği varsayılabilir. Fakat deneyimler, diğer kişilerin bunun farkında olmadığı veya bilinçli olarak bu temel kuralı görmezden geldiklerini ve tüm hâkimlerin zaman içerisinde huzurundaki dava konuları hakkındaki kararlarını etkilemek için davacıların veya diğer kişilerin tek taraflı çabasına tabi olacağını göstermiştir.

Kaynağa bakılmaksızın, bakanlık, gazeteciler veya diğerleri yapılan bunun gibi tüm etkileme çabaları doğrudan reddedilmelidir. Bu, temel bir kuraldır ve daha fazla açıklama gerektirmez.⁵”

5. Hâkimlere verilen bağımsızlık dikkate alındığında, yüksek davranış standartlarını teşvik etmeye dair bir ortak sorumluluğu paylaşırlar. Hukukun üstünlüğü ve yargının bağımsızlığı temelde halkın güvenine dayanır. Hâkimlerin yanlış uygulamaları ve şaibeli davranışları bu güveni azaltır. Profesör Nolan'ın belirttiği üzere, yargı bağımsızlığı ve yargı etiğinin ortak payda sağlayan bir ilişkisi mevcuttur.⁶ Mahkeme kararlarının halk tarafından kabulü ve halk tarafından desteklenmesi, kürsünün doğruluğu ve bağımsızlığına bağlıdır. Dolayısıyla bu, yargının yüksek davranış standartlarını muhafaza etmesine bağlıdır.

Yargı, yalnızca yüksek davranış standartlarını muhafaza ederek (1) yargı kararlarına saygının bağlı olduğu halk güvenini devam ettirir ve (2) hükümleri ve kararlarında bağımsızlığını ifa edebilir.⁷

Kısaca, hâkimlerin, yargının bağımsızlığını kesinleştirmenin bir unsuru olarak yüksek davranış standartlarını sunması ve teşvik etmesi gerekir.

6. Hâkimler, kurumsal veya operasyonel bağımsızlıklarını bastırmaya yönelik çabalar karşısında tetikte olmalıdırlar. Yargıyı olumsuz etkileyen ya da yargı bağımsızlığını tehlikeye atan her türlü kurumsal düzenlemelere karşı kendi bağımsızlıklarını herhangi bir ayırım gözetmeksizin savunurlar. Savunmanın şeklinin ve doğasının dikkatle değerlendirilmesi gerekmesine rağmen, bu savunmanın prensipte doğruluğu sorgulanamaz.⁸

⁵J.O.Wilson, Hâkimler Kitabı (1980) (bundan böyle Wilson olarak anılacaktır),syf.54-55.

⁶B. Nolan,“Federal Hâkimlerin Disipline Edilmesi ve Görevden Alınmasında Yargı Etiğinin Rolü,” Yargı Disiplini ve Görevden Alma hakkında Ulusal Komisyon Araştırma Makaleleri, 1. Cilt (1993), syf. 867-912, 874.

⁷Aynı kaynak., syf. 875

⁸Bu kararlardan detaylı olarak 6. bölümde söz edilmektedir.

7. Hâkimlerin aynı zamanda herkesin bu kavramlar ve hukuki sorumluluklar üzerindeki etkiler hakkında bilgi sahibi olmadığı gerçeğini bilmeleri gerekir. Yargı ve yargı bağımsızlığına ilişkin halk eğitiminin, yanlış anlaşımaların halkın yargıya olan güvenini azaltabileceğinden ötürü önemli bir işlevi vardır. Örneğin, özellikle Başsavcı'nın adaletin idaresinden sorumlu bakan ve hükümetin avukatı şeklindeki iki rolü ele alındığında, yargı ve yürütme arasındaki ilişkinin doğası hakkında bir yanlış algı tehlikesi mevcuttur. Halk, yargının medyadan bağımsızlığına dair görüşü tam olarak anlayamayabilir ve bu da hâkimlerin hareketlerini değerlendirirken ve toplumsal tartışmaya karşı korunurken, yanlış algılanmaya neden olabilir. Dolayısıyla hâkimler, halkın yargı bağımsızlığını halkın kendi çıkarları doğrultusunda anlamasına yardımcı olacak uygun fırsatları değerlendirmelidirler.⁹

8. Hâkimlerden sıklıkla tahkikat sorumluları olarak görev almaları istenir. Böyle bir talebin değerlendirilmesinde, bir hâkimin görevi kabul etmenin yargı bağımsızlığı açısından etkilerini dikkatlice düşünmesi gerekir. Hâkimlerin toplumsal tartışmalara karıştığı ve onları atayan hükümetler tarafından eleştirildikleri ve küçük düşürüldükleri örnekler mevcuttur. Görev talimatları ve zaman ve kaynaklar gibi diğer koşullar, yargısal fonksiyon ile uygunluklarının değerlendirilmesi açısından dikkatlice incelenmelidir.¹⁰1998 yılı Mart ayında onaylanan Kanada Yargıtayı'nın Federal Olarak Atanan Hâkimlerin Araştırma Komisyonları'nda Görevlendirilmesi konusunda pozisyonu, bu alanda faydalı bilgiler sağlamaktadır.

3. DOĞRULUK

Önerme: *Hâkimler, halkın yargı sistemine olan güvenini sürdürmek ve artırmak için doğru bir şekilde davranmaya çaba göstermelidirler.*

⁹“Uygun fırsatlar” ifadesi, hâkimlere hukuki rolün sınırlandırmaları göz önünde bulundurularak bu tür müdahalelerin dikkatlice değerlendirilmesi gerektiğini hatırlatmalıdır. İlgili durumlardan bazıları “Tarafsızlık” hakkındaki 6. bölümde daha detaylı olarak tartışılmaktadır; aynı zamanda J.B.Thomas, Avustralya’da Yargı Etiği (2d, 1997) (bundan böyle “Thomas” olarak anılacaktır), 106-111’e de bkz.

¹⁰ Avustralya Yargıtayı'nın, güçler ayrılığı gerekçesiyle, hâkimlerin atanabilecekleri komisyonların doğası hakkında yasada kesin sınırların olmasına karar vermesi ilginçtir: Wilson ile Aborjin ve Torres Boğazı Adalılar İlişkileri Bakanı (1996) 70 A.L.J.R. 743; Kable v. D.P.P. (1996) 70 A.L.J.R. 814; aynı zamanda R. MacGregor Dawson, Kanada Hükümeti (3d), syf. 482’ye de bkz.:“Hâkimi siyasetten ayırmak için özenli bir çalışma yapılmasında ve yürütme organından uzaklaştırmada, sonrasında da tarafsızlığı açısından saldırıya uğrayabileceği ve ne kadar doğru olursa olsun bulgularının diğerinin aleyhinde bir tarafından lehine kullanılması olarak yorumlanabileceği Kraliyet Komisyonu Üyesi görevine atamada belirli bir amaç mevcuttur. Birçok araştırma ve kurul hâkimi karşıt görüşlerden kaçamayacağı pozisyonlara koyduğundan dolayı: ...Bu davaların birçoğunda hâkimin onur ve ününü kaybettiği ve geleceğinin önemli ölçüde olumsuz yönde etkilendiği tekrar tekrar kanıtlanmıştır. Buna ek olarak, hâkimin uzun süreler boyunca sürekli görevlerinden uzak kalması halinde, denge ve yansızlık yeteneğini kaybetme eğilimi gösterir; ve normale dönmek ve görünüşünü ve alışkanlıklarını tamamen hukuki görevlere adapte etmek hiç de kolay değildir

İlkeler:

1. Hâkimler; makul, adil ve bilgili kişiler ışığında davranışlarının dürüst olmasını sağlamak için gerekli tüm çabayı göstermelidirler.
2. Bireysel olarak bu yüksek standardı gözetmeye ek olarak, hâkimler meslektaşları tarafından bunun gözetilmesini de teşvik etmeli ve desteklemelidirler.

Açıklama:

1. Halkın yargıya güveni ve saygısı, etkin bir yargı sistemi açısından ve daha da önemlisi, hukukun üstünlüğü temelli demokrasi açısından çok önemlidir. Adil olmayan veya bilgisiz eleştiri veya yargının rolünün basit bir şekilde yanlış anlaşılması dahil olmak üzere birçok faktör halkın yargıya olan güvenini ve saygısını olumsuz yönde etkileyebilir. Halkın saygısını ve güvenini zedeleyebilecek diğer bir faktör, mahkeme içinde ve dışında, hâkimlerin doğruluktan yoksun davranışlarıdır. Dolayısıyla hakimler, halkın hakimlerin doğruluğuna, tarafsızlığına ve iyi kararlarına ilişkin saygı ve güvenlerini devam ettirmek ve desteklemek için çaba göstermelidir. Kanada yargı sisteminin uygun hukuki davranışlar için sağlam bir temel olarak görev gören onurlu gelenekleri mevcuttur.
2. Doğruluk ideali genel kavramlar dahilinde açıklanabilirken daha detaylı bir açıklama yapmak çok daha zor ve hatta belki de mantıksızdır. Davranışların toplumun algısı üzerindeki etkisi zaman ve yere göre değişiklik gösterebilen toplum standartlarına bağlı olduğundan, birkaç adet mutlak mevcut olabilir.
3. Bir yorumcuya göre, bir hâkimin davranışı hakkındaki temel mesele, “hâkimin işini yapma kabiliyetinin temel unsurlarına nasıl yansıtıldığıdır.”¹¹ Bu ilk olarak, belirli bir davranışın toplumun makul, adil ve bilgilendirilen üyeleri tarafından nasıl algılandığı ve ikinci olarak, bu algının hâkim veya yargıya olan saygıyı azaltıp azaltmadığının düşünülmesini gerektirir. Davranışın bu kişilerin saygısını azaltması olası ise, davranıştan kaçınılmalıdır. Shaman’ın da söylediği gibi, “...hukuki davranışların en önemli standardı, hâkimlik makamının önemli sorumluluklarına uygunluğu sürekli olarak onaylayan davranışlar olmalıdır.”¹² Hâkim hukuka saygı göstermeli, özel meselelerinde doğru olmalı ve genelde uygunsuz görünen davranışlardan kaçınılmalıdır.
4. Tabii ki hâkimlerin özel hayatları vardır ve diğer vatandaşlarla aynı haklar ve özgürlüklere mümkün olduğunca sahip olmaları gerekir. Buna ek olarak, bilgisiz bir hâkimin etkili olması daha az olasıdır. Ne hâkimin kişisel

¹¹ J. Shaman et al., *Judicial Conduct and Ethics* (2d, 1995) (hereafter “Shaman”) at 33

¹² Aynı kaynak, syf 312.

gelişimi, ne de halkın ilgisi, hâkimlerin hizmet ettikleri toplumlardan soyutlanmaları halinde sağlanamaz. Hukuki standartlar genellikle makul kişi testinin uygulanmasını gerektirir. Hâkimin işinin önemli bir parçası olan hukuki kanıt toplama, kanıtların sağduyu ve deneyim ışığında değerlendirilmesini gerektirir. Dolayısıyla, hâkimlerin, özel rollerine uygun olan ölçüde halk ile yakın temasta olması gerekir. Bu meseleler “Tarafsızlık” bölümünde, özellikle C kısmında daha detaylı olarak tartışılmaktadır.

5. Bir hâkimin mahkeme içi ve dışındaki davranışı, halkın incelemesi ve yorumlamasına bağlıdır. Dolayısıyla hâkimler, toplumun diğer üyeleri tarafından gerçekleştirilmesi halinde olumsuz algılanmayacak faaliyetlerde bile bazı sınırlandırmaları kabul etmelidirler. Hâkimlerin, hâkimlik makamının şartları ve hâkimin bireysel hayatı, gelişimi ve ailesine ilişkin meşru talepler arasında hassas bir denge kurmaları gerekir.
6. Bir hâkimin şaibeli davranışları tüm yargı sistemini etkileyeceğinden dolayı, hâkimin bireysel olarak yüksek davranış standartlarını gözetmelerine ek olarak, meslektaşlarını da aynı şekilde davranmaya teşvik etmeleri ve desteklemeleri gerekir.
7. Hâkimler meslektaşlarının davranışlarının farkında olma fırsatına sahiptirler. Bir hâkimin, kendi görüşüne göre güvenilir ve başka bir hâkimin profesyonel olmayan davranışlarına dair güçlü olasılıklar sunan kanıtın farkında olması halinde, adaletin doğru idaresine yönelik halkın çıkarına ilişkin uygun adımların atıldığından nasıl emin olunacağı düşünülmelidir. Bu; istişare etmeyi, meslektaşlarla soruşturma yapma veya başhâkim veya yardımcısını bilgilendirmeyi kapsayabilir.

4. LİYAKAT

Önerme: *Hâkimler yargısal görevlerinin ifasında özenli olmalıdırlar.*

İlkeler:

1. Hâkimler profesyonel faaliyetlerini geniş kapsamlı olarak tanımlanan, yalnızca mahkemeye başkanlık etmek ve karar almayı değil, mahkemenin işleyişi için önemli olan diğer hukuki görevleri de kapsayan görevlerine adanmışlardır.
2. Hâkimlerin, hâkimlik makamı için gerekli bilgi birikimi, beceri ve bireysel özellikleri sürdürmek ve geliştirmek için makul adımları atmaları gerekir.
3. Hâkimlerin, kararların uygunluk çerçevesi içinde verilmesi dahil olmak üzere tüm hukuki görevlerini ifa etmeye çabalamaları gerekir.
4. Hâkimlerin hukuki görevlerin özenli bir şekilde ifasına uygun olmayan davranışlarda bulunmamaları veya meslektaşlarının bu davranışlarda bulunmalarına göz yummamaları gerekir.

Açıklamalar:

1. Sokrates, hâkimlere ağırbaşlılıkla dinlemelerini, bilgece yanıt vermelerini, akli başında olarak gözden geçirmelerini ve tarafsız olarak karar vermelerini önermiştir. Bu hukuki erdemler, yargıda özenin unsurlarıdır. Sokrates'in listesine hızlı bir şekilde hareket etme erdemi de eklenebilir, fakat özen doğrudan sürat ile ilişkili değildir. Geniş kapsamda özen, hukuki görevlerin beceri, ilgi, dikkat ve makul sürat ile yerine getirilmesi ile ilişkilidir.
2. Hâkimler Yasası madde 55 (federal olarak atanan yargıçlar için geçerli olan), hâkimlerin kendilerini hukuki görevlere adanmaları gerektiğini belirtmektedir.¹³ Hâkimler Yasası ve hâkimlik rolünden kaynaklanan sınırlandırmalara tabi olarak, hâkimler, hukuki görevlerin ifasını etkilemeyen diğer faaliyetlere katılım göstermekte serbesttir. Kısaca, hâkimin mahkemesine dair işler önceliklidir.
3. Hâkimlerin hukuki görevlerin ifasında özen göstermesi gerekirken, bunu yapabilme kabiliyetleri iş yüküne; ekip, teknik destek dahil olmak üzere kaynak yeterliliğine ve araştırma, karar alma, yazma ve mahkemede bulunma haricindeki diğer hukuki görevler için süreye bağlıdır. Hâkimin ailesine karşı olan sorumluluğunun önemi de göz önünde bulundurulur. Hâkimlerin fiziksel ve zihinsel sağlıklarını korumalarına olanak sağlamak için yeterli tatil ve boş zamanı ile etkin yargılama için gerekli bilgi ve becerileri geliştirmeleri için makul fırsatlara sahip olmaları gerekir.
4. “Yargı Bağımsızlığı” bölümünün 8 No.lu Açıklama kısmında belirtildiği üzere, hâkimler bazı durumlarda mahkemelerinin düzenli işlerinden uzaklaştıran görevlerin ifası için hükümetler tarafından göreve çağırılırlar. Kraliyet araştırma komisyonlarında hizmet örnek olarak verilebilir. Bir hâkimin, görevin kabulünün mahkemenin etkin işleyişini sekteye uğratmayacağından ve diğer üyelerine haksız ve aşırı yük yüklemeyeceğinden emin olmak için baş hâkimine danışmadan bu tür görevleri kabul etmemesi gerekir. 1998 yılı Mart ayı yıl ortası toplantısında kabul edilen Kanada Yargıtayı'nın pozisyonu, bu alanda faydalı bilgiler sağlamaktadır.
5. *Magna Carta* kadar uzun süre önce, hâkimlerin hukuk hakkında yeterli bilgi sahibi olmaları talep edilmekteydi.¹⁴ Bu bilgi birikimi yalnızca maddi hukuk ve usul hukukuna değil, aynı zamanda hukukun gerçek hayata etkisine genişler. Bir araştırmacı tarafından belirtildiği üzere, hukuk yalnızca

¹³ Hâkimler Yasası, R.S.C. 1985, c.J-1, s.55.Madde aşağıdaki gibidir:

“55. Hiçbir hâkim, doğrudan veya dolay olarak hukuki görevleri haricinde kendisi veya başkası için bir meslek veya iş yapamaz, her hâkim kendisini münhasır olarak hukuki görevlerine adar.”

¹⁴ D.K. Carrol, Hâkim El Kitabı (1961) syf. 29'da alıntıldığı üzere, *Magna Carta* Madde 45'e yapılmaktadır:“Krallığın yasalarını bilmeyen ve bu yasalara tümüyle uyacağına kanaat getirmediğimiz kişileri hâkim, vali, şerif ya da sınırlı yetkili hâkim olarak atamayacağız”.

söylediklerinden ibaret değildir, aynı zamanda yaptıklarıdır.¹⁵ Etkin yargılama için gerekli olan bilgi, beceri ve tavırların sürdürülmesi ve geliştirilmesine yönelik çabalar, yargıda özenin önemli unsurlarıdır. Bu, devam eden eğitim programlarına katılımı ve özel çalışmaları kapsar.¹⁶

6. Yargıda özen konusunu üç başlık altında incelemek faydalı olacaktır: Yargı Görevleri, İdari Görevler ve Mahkeme Dışındaki Görevler ve Adalet Sisteminin Yönetimine Katkılar.

Yargı Görevleri

7. Yargı görevlerinin ifasında özen; hukukun tarafsız ve adilce uygulanması, bütünlük, kararlılık, çabukluk ve sürecin suistimalinin ve tanıklara uygun-suz davranışların önlenmesini kapsar. Bunların tamamının bir hâkimin ihtiyaç duyduğu özellikler ve beceriler olmasına rağmen, dava çeşitliliği ve avukat ve tarafların belirli idaresi, mahkeme idare eden bir hâkimin bazen diğerlerinin pahasına birini veya daha fazlasını uygun dengeyi sağlayabilmek için vurgulamasını gerektirir. Bu dengeyi sağlamak, taraflardan biri bir avukat tarafından temsil edilirken ve diğer edilmezken daha da zorlu olabilir. Temsil edilmeyen tarafın adil olmayan dezavantajını ortadan kaldırmak için mümkün olan her şeyi yaparken, hâkimin tarafsızlığını korumaya dikkat etmesi gerekir.
8. Sabırlı olma ve mahkeme huzurundaki herkese ağırbaşlılıkla davranma yükümlülüğü, hâkimi adaletin sağlanmasında kararlı ve çabuk olmaya dair eşit oranda önemli görevinden kurtarmaz. Hâkimin bu bileşenleri mahkeme huzurundaki meseleye ilişkin başarılı bir şekilde bir araya getirip getirmediğini anlamının en iyi yolu, meselenin yalnızca adil bir şekilde değil, aynı zamanda adil görünen bir şekilde ele alınıp alınmadığının belirlenmesidir.¹⁷ Bu konulara “Tarafsızlık” bölümü, B kısmında değinilmektedir.
9. Genel anlamda, bir hâkimin uygun şekilde verilen tüm hukuki görevleri ifa etmesi, diğer görevlerini engellememesi halinde dakik olması ve verilen tüm görevleri ifa edecek boşluğa sahip olması gerekir.
10. Kararların uygun şekilde hazırlanması genellikle zor ve zaman alıcıdır. Ancak, konunun aciliyetine ve diğer özel koşullara bağlı olarak karar ve

¹⁵ R.A. Samek, “Bir Sosyal Hukuk Reformu Davası” (1977), 55 Can. Bar Rev. 409, syf 411.

¹⁶ Örneğin, Kanada Barosu Vakfı, Kanada’da Bağımsızlık hakkında Kanada Barolar Birliği Raporu (1985), 36’daki: “hukuki görevlerin ifasında ehliyet halkın bağımsız bir yargıya desteği açısından önemli bir faktördür.” açıklamasına bakınız; aynı zamanda M.L. Friedland, *Ayrı Bir Yer: Kanada’da Yargı Bağımsızlığı ve Güvenilirliği* (1995), 167’ye bkz.; aynı zamanda 5. bölüm, “Eşitlik”e bkz.; Ulusal Yargı Enstitüsü tarafından önerilen hedef, iş yükünün her zaman bu hedefin gerçekleştirilmesine izin vermemesine rağmen her hâkim için yılda en az 10 günlük sürekli eğitimidir.

¹⁷ 48’deki mahkeme için Brouillard v.Kraliçe’ye, [1985] 1 S.C.R. 39 per Lamer, J. (o zamanki isim) bkz.:“... hâkimin adaletin sağlanması için müdahale edebilmesi ve etmek zorunda olmasına rağmen, bunun adaletin sağlandığının görüldüğü bir şekilde ifası gerekir.” (orijinalde vurgu).Mahkeme aynı zamanda onay üzerine bu konunun G. Fauteux, *Le livre du magistrat*’ta (1980) tartışmasını da alıntılarını.

gerekçeler mümkün olduğunca çabuk sürede hâkim tarafından hazırlanmalıdır. Özel koşullar, hastalık, davanın uzunluğu ve karmaşıklığı, alışılmadık oranda ağır iş yükü veya kararın yakın zamanda alınmasını imkansız hale getiren diğer faktörleri içerir. 1985 yılında, Kanada Yargı Konseyi, özel koşullar haricinde beklemede olan kararların altı ay içerisinde verilebileceğine karar verdi.¹⁸

11. Tabii ki, genellikle hâkimlerin güvenilir bulgulara ulaşmaları ve diğerlerin davranışlarının uygunluğu üzerine karar vermeleri gerekir. Ancak, hâkimler, davanın uygun tasarrufu için gerekli olmadıkça mahkeme önünde olmayan kişiler hakkında yorum yapmaktan kaçınılmalıdır. Örneğin, bir kişinin davranışları veya sebepleri hakkında kararda ilgisi olmayan veya gereksiz yorumlardan kaçınılmalıdır.¹⁹

İdari veya Mahkeme Dışındaki Görevler

12. Günümüzde, hâkimlik görevleri idari ve mahkeme dışı faaliyetleri de kapsar. Hâkimlerin, örneğin, dava içi yönetim ve duruşma öncesi konferanslar ve mahkeme komiteleri gibi önemli sorumlulukları bulunur. Bunların tamamı adli görevlerdir ve özenle ifa edilmeleri gerekir.

Adalet Sisteminin Yönetimine Katkılar

13. Hâkimler, adaletin işleyişine çeşitli katkılarda bulunmaları için özellikle atanırlar. Zaman el verdiğince ve hâkimlik makamı izin verdikçe, avukatlar ve hâkimler için sürekli hukuk eğitimi ve hukuk ve hukuki süreci halk için daha anlaşılır ve erişilebilir hale getirmeyi amaçlayan faaliyetlere katılım gösterebilir. Bu faaliyetler “Tarafsızlık” bölümünde, özellikle B ve C kısımlarında tartışılmaktadır.
14. Bir hâkimin hangi koşullarda bir avukatı meslekleri yöneten kurumlara raporlaması veya raporlanmasına neden olması gerektiği hassas bir konudur. Böyle bir şeyin yapılması ile, hâkimin, avukatın bulunduğu hukuki işlemlere devam etme yetisi, hâkimin avukatın davranışına ilişkin düşüncesi hâkim veya hâkimin müvekkiline karşı yanlılık düşüncesine neden olabileceğinden dolayı olumsuz etkilenebilir. Diğer yandan, bir hâkim avukatın davranışını mahkeme öncesinde gözlemleyebileceği özel bir konumdadır. Mahkemeye itaatsizlik durumu bir kenara bırakıldığında, genellikle bir hâkimin, avukatın ciddi suistimali veya ehliyetsizliğine dair açık ve güvenilir kanıt olduğunda uygun adımı atmalı veya atılmasına neden olmalıdır.

¹⁸ Kanada Yargıtayı Kararı, Eylül 1985; Mevzuat ve Mahkeme Kuralları, kararın verileceği süreleri belirleyebilir; örneğin Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu, madde 465’e bkz.; zamanında karar vermenin birden fazla kez mümkün olmaması, Kanada Yargıtayı’na yapılan çeşitli şikayetlerin temelini oluşturmuştur: Kanada Yargıtayı, Yıllık Raporu 1992-93, syf. 14’e bkz.

¹⁹ Yargı İdaresi Açıklamaları’na bkz. (1991) (bundan böyle “Açıklamalar” olarak açılacaktır) syf. 82-83; Shetreet syf. 294-5.

Hâkimin, adaletin çıkarları uyarınca dava sonuna kadar bekleyip bekleme-
mesi gerektiğini veya hâkimin davayı yönetmeye devam etmesine rağmen
koşulların daha önce bir adım atılmasını gerektirip gerektirmediğini iyice
ölçüp tartması gerekir.

5. EŞİTLİK

Önerme: *Hâkimlerin, hukuka göre eşitliği garanti altına alacakları bir şe-
kilde kendilerini ve hukuki işlemleri idare etmeleri gerekir.*

İlkeler:

1. Hâkimlerin görevlerini ayırım yapmaksızın tüm kişilere karşı (örneğin ta-
raflar, tanıklar, mahkeme personeli ve meslektaşlar) eşit şekilde davran-
arak ifa etmeleri gerekir.
2. Hâkimlerin cinsiyet, ırk, din, kültür, etnik köken, cinsel eğilim veya en-
gellilik gibi durumlardan doğan farklılıkların farkında olmaları ve bunlara
anlayışla yaklaşmaları gerekir.
3. Hâkimlerin yasaları ihlal edecek şekilde ayrımcılık yapan herhangi bir or-
ganizasyona üye olmaktan kaçınmaları gerekir.
4. Huzurlarına çıkan davanın görülmesi sırasında, hâkimlerin cinsiyetçi, ırkçı
olan veya yasaların izin vermediği şekilde ayrımcılık durumu ortaya çıka-
ran ilgisiz yorumlardan veya hâkimin idaresine tabi mahkeme personeli,
avukat veya diğer kişilerden kaçınmaları gerekir.

Açıklama:

1. Anayasa ve çeşitli kanunlar, kanun önünde ve kapsamında eşitliğe ve ka-
nun önünde ayrımcılık olmaksızın eşit koruma ve hukuktan faydalanmaya
büyük önem verir. Bu herkese aynı şekilde davranışa bağlılık değil, fakat
“...eşit değer ve tüm insanların onuruna” ve “...toplumumuzda sosyal, siya-
si ve hukuki dezavantajlardan muzdarip olan belirli gruplara karşı ayrım-
cılığı ortadan kaldırma ve önleme isteğine” bağlılıktır.²⁰ Buna ek olarak,
Kanada hukuku ayrımcılığın yalnızca eğilim ile değil, etkileri ile de iliş-
kili olduğunu tanımaktadır.²¹ Açık anayasal ve kanuni teminatlardan ayrı
olarak, adil ve eşit muamele uzun süre adaletin önemli bir unsuru olarak
görülmüştür. Belirli durumlardaki talepleri aşıkarmaktan uzak olsa da,
hukukun güçlü bir şekilde topluma bağlılığı, yasalara göre adaletin merke-
zindeki eşitlik için bazı endişeler oluşturmaktadır.
2. Yasalara göre eşitlik yalnızca adaletin temeli değil, aynı zamanda yargı

²⁰ Eldridge v. British Columbia (Başsavcı), [1997] 3 S.C.R. 624 per LaForest, J. 667'deki duruşma için bkz.

²¹ Aynı kaynak, syf. 670-671.

tarafsızlığıyla da güçlü bir şekilde ilişkilidir. Örneğin doğru bir sonuca ulaşan fakat tektipleştirme yapan bir hâkim, tarafsızlığı bir kenara bırakmış olur.

3. Hâkimlerin basmakalıp yargı, söylenti veya önyargıya dayanan tavırlardan etkilenmemeleri gerekir. Dolayısıyla, hâkimlerin bu tarz tavırlara karşı hassas olmak ve bunları düzeltmek için tüm çabaları göstermeleri gerekir.
4. “Tarafsızlık” bölümünde daha detaylı olarak tartışıldığı üzere, hâkimlerin davranışlarının toplumdaki herhangi bir makul, adil ve bilgili bireyin hâkimin tarafsızlığına güveni olmasını sağlamaları gerekir. Hâkimlerin herhangi biri için duyarsızlık veya saygısızlık gösterdiğinin düşünülmesine yol açacak yorumlar, ifadeler, jestler veya davranışlardan kaçınmaları gerekir. Örnek olarak ırkçı, kültürel, cinsel veya diğer basmakalıp yargıya dayanan alakasız yorumlar ve mahkeme huzurundaki kişilerin eşit muamele görmeyeceklerini ima eden diğer davranışlar gösterilebilir.

Uygunsuz davranış, bir hâkimin kültürel, ırksal ve diğer geleneklere aşına olmamasından veya belirli davranışların belirli bireyler için kırıcı olduğunun farkına varamamasından kaynaklanabilir. Dolayısıyla hâkimlerin değişen tavırlar ve değerler hakkında bilgi sahibi olmak ve tarafsız olmalarını ve görünmelerini sağlayacak uygun eğitim fırsatlarından (makul koşullar dahilinde mevcut olacaktır) faydalanmak için gerekli çabayı göstermeleri gerekir. Ancak bunu yaparken, bu çabaların hâkimin algılanan tarafsızlığını artırdığından ve bu tarafsızlığından uzaklaşmadığından emin olması gerekir. Tüm eğitim şekilleri ve yolları, bağımsızlık ve tarafsızlık talepleri düşünüldüğünde hâkimler için uygun değildir. Bu konudaki abartılı ve asılsız endişelerin doğru kararları artırma çabalarını engellememesine dikkat edilmelidir.

4. ilke, başkanlık eden hâkimin, huzurundaki duruşmalarda cinsiyetçi veya ırkçı ve açıkça alakasız olan yorumlar veya başka şekilde uygun olmayan davranışlara atıfta bulunmaya dair rolünü ele alır.

Bu, örneğin, cinsiyet veya ırk meselelerinin mahkeme huzurunda olması durumunda uygun savunma veya kabul edilebilir bir ifadenin engellemesini gerektirmez. Bu tavsiye hâkimin adil bir şekilde dinleme, fakat gerektiğinde, dava üzerinde gerekli kontrolü sağlama ve mahkeme salonunda itibar, eşitlik ve düzeni sağlamak için gerekli kararlılık ile hareket etme göreviyle ilişkilidir. 4. ilke kesinlikle mükemmeliyet aramamaktadır. Dahası, bunun uygulanması bazı durumlarda hâkim açısından yeterince zorlu hale gelebilir. Vakaların ve bunları ispat eden delillerin taraflarca getirilmesi ilkesi, taraflar ve avukatlarının önemli miktarda zaman kaybı yaşamalarına neden olur ve delilin ilgisi ve önemi sunulduğunda değerlendirmesi zor olabilir. Hâkimin her zaman doğru dengeyi sağlamak için elinden gelenin en iyisini yapması gerekir. Daha sonra gözden kaçırılan noktala-

rın yeniden değerlendirilmesi için tekrar incelendiğinde durumun farklı şekilde ilerleyebileceği gerçeği, hâkimin duruşma sırasında uygunsuz davranış ile başa çıkmada başarısız olduğu anlamına gelmez.

6. TARAFSIZLIK

Önerme: *Hâkimler; kararları ve karar alma süreçlerine ilişkin olarak tarafsız olmalı ve öyle görünmelidir.*

İlkeler:

A. Genel

1. Hâkimlerin mahkeme içi ve dışındaki davranışlarının tarafsızlıklarına ve yargı sistemine güveni sürdürdüğünden ve artırdığından emin olmaları gerekir.
2. Hâkimlerin davalardan alınmalarının gerekeceği durumları en aza indirmek için bireysel ve iş ilişkilerini mümkün olan en makul şekilde idare etmeleri gerekir.
3. Tarafsızlık görünümü; makul, adil ve bilgili bir kişinin algısına göre değerlendirilir.

B. Yargısal Davranışlar

1. Kararlı bir şekilde hareket ederken, sürecin sıkı kontrolünü sürdürürken ve süratli bir şekilde karar verilmesini sağlarken, hâkimlerin mahkeme huzurundaki herkese uygun nezaket kuralları çerçevesinde davranmaları gerekir.

C. Sivil Toplum ve Hayır Faaliyetleri

1. Hâkimler, aşağıdaki şartları sağlamaları halinde; sivil toplum, hayır ve dini faaliyetlere katılmakta özgürdüler:
  - (a) Hâkimlerin tarafsızlıklarını olumsuz şekilde etkileyebilecek veya hukuki görevlerinin ifasına müdahale edecek faaliyet veya birlikteliklerden kaçınmaları gerekir.
  - (b) Hâkimlerin fon talep etmemeleri (uygun hukuki amaçlar dahilinde meslektaşlardan talep edilenler haricinde) veya makamlarının prestijini bu talepler için suistimal etmemeleri gerekir.
  - (c) Hâkimlerin mahkemelik olması olası gaye ve organizasyonlara dahil olmaktan kaçınmaları gerekir.
  - (d) Hâkimlerin yatırım ve hukuki tavsiye vermemeleri gerekir.

D. Siyasi Faaliyet

1. Hâkimlerin; makul, adil ve bilgili bir kişinin algısına göre mahkeme huzuruna çıkabilecek konulara ilişkin olarak hâkimin tarafsızlığının güveni azaltmasına neden olan gruplarda veya organizasyonlarda üyelikten veya halka açık tartışmalara katılmaktan kaçınmaları gerekir.
2. Hâkimler atanmaları halinde tüm siyasi faaliyetlerine son verilmelidir. Hâkimlerin, hâkimin siyasi faaliyetlere katıldığına dair bir algı yaratacak durumlardan kaçınmaları gerekir.
3. Hâkimler;
  - (a) siyasi partilerde üyelikten ve siyasi fon toplama faaliyetlerinden;
  - (b) siyasi toplantıları ve siyasi fon toplama etkinliklerine katılmadan;
  - (c) siyasi partilere veya kampanyalara katkı sağlamaktan;
  - (d) doğrudan mahkemelerin işleyişini, yargı sisteminin bağımsızlığını veya yargı idaresinin temel unsurlarını olumsuz yönde etkileyen konular haricindeki ihtilafli siyasi tartışmalara halkın önünde katılmaktan;
  - (e) siyasi bir kararı etkileyecek dilekçelere imza atmaktan kaçınmaları gerekir.
4. Bir hâkimin ailesinin üyelerinin siyasi olarak faal olmak hakları bulunmasına rağmen, hâkimlerin yakın aile üyelerinin bu faaliyetlerinin istemsizce olsa da bir hâkimin tarafsızlığına dair toplum algısını olumsuz yönde etkileyebileceğinin farkında olmaları gerekir. Mahkeme huzurundaki herhangi bir davada böyle bir algının oluşması ihtimali var ise hâkim davadan çekilmelidir.

E. Çıkar Çatışmaları

1. Hâkimlerin tarafsız olarak hüküm verebileceklerine inanmadıkları davalardan çekilmeleri gerekir.
2. Hâkimlerin kişisel çıkarlarının (veya hâkimin ailesinden birinin veya yakın bir arkadaşının çıkarlarının) hâkimin görevleri ile çatışacağına inanılmasının olası olduğu davaların varlığında, hâkimlerin davadan çekilmeleri gerekir.
3. Şu durumlarda redd-i hâkim uygun değildir:
  - (a) Çıkar olasılığı algısına yol açan konu ehemmiyetsizdir veya redd-i hâkim lehine makul bir argümanı desteklememektedir, veya
  - (b) Davaya bakabilecek başka bir hâkim mevcut değildir veya acil durumlardan dolayı, davaya bakılmaması adaletin gecikmesine veya engellenmesine yol açabilir.

A. Genel

A.1 On yedinci yüzyılın sonlarında yaşayan John Locke'dan beri, hukuk davalarının tarafsız ve bağımsız hâkimler tarafından yönetilmesi, toplumumuzun önemli unsurlarından biri olarak kabul edilmiştir.²² Tarafsızlık bir hâkimin temel özelliklerinden biridir ve yargı sisteminin temel değerlerindedir. Önerme ve İlkeler'in amacı, hukuki redd-i hâkim veya hâkimin reddi konularına ilişkin yasaları ele almak değildir.

A.2 Hukuki tarafsızlık ve bağımsızlık farklı kavramlar iken, yine de yakından ilgilidirler. Bu ilişki yakın zamanda Ruffo v. Conseil de la Magistrature sırasında Kanada Yargıtayı'nı temsil eden J. Gonthier tarafından keşfedilmiştir.²³ Mahkeme, bağımsız ve tarafsız bir mahkeme tarafından yargılanma hakkının, Kanada Sözleşmesi'nin²⁴ 7. maddesi tarafından korunan temel adalet ilkelerinin ayrılmaz bir parçası olduğunu fark etmiş ve R. v. Valente sırasında J. Le Dain'in aşağıdaki ifadesini yeniden dile getirmiştir:

Bağımsızlık ve tarafsızlık arasında yakın bir ilişki olmasına rağmen, hiçbir zaman ayrı ve birbirinden uzak değerler ve gereksinimler olmamışlardır. Tarafsızlık, belirli bir davadaki meseleler ve taraflara ilişkin olarak mahkemenin akli haleti ve tavrına karşılık gelir. "Tarafsız" kelimesi yanlılığın olmaması anlamına gelir...

Yalnızca belirli bir davada adalet sağlama açısından değil, aynı zamanda adaletin idaresine bireysel ve toplum güveni açısından, bağımsızlık da, tarafsızlık da temeldir. Bu güven olmadan, sistem etkin işleyişi için çok büyük önem taşıyan saygı ve kabul edilebilirliği kontrol edemez. Dolayısıyla, bir mahkemenin bağımsız ve tarafsız olarak algılanması çok önemlidir...²⁵

Lamer C.J.C., R. v. Lippé'de şu ifadeleri kullanmıştır:

Yargı bağımsızlığını temin etmedeki temel amaç, makul bir tarafsızlık algısını oluşturabilmektir; yargının bağımsızlığı dolayısıyla bu "yolda" bir "araçtır". Hâkimler hukuki "bağımsızlık" olmadan "tarafsız" olarak algılanabilirdi, "bağımsızlık" şartı gereksiz olacaktı. Ancak, yargı bağımsızlığı halkın tarafsızlık algısı açısından kritik öneme sahiptir. Bağımsızlık, yargının tarafsızlığı için bir temel taş, gerekli bir ön şarttır.²⁶

A.3 Tarafsızlık yalnızca algıyla değil, aynı zamanda yanlılık ve önyargının eksikliği ile de temelden ilişkilidir. Tarafsızlığın bu çift unsuru, adaletin

²² Peter H. Russell, Kanada Yargı Sistemi:Hükümetin Üçüncü Kuvveti (1987) (bundan böyle "Russell" olarak anılacaktır).

²³ [1995] 4 S.C.R. 267, syf 296-299.

²⁴ Aynı kaynak

²⁵ [1985] 2 S.C.R. 673, 685 ve 689.

²⁶ [1991] 2 S.C.R. 114, 139.

yalnızca sağlanmaması, aynı zamanda sağlandığının görülmesi gerektiği sözlerinde de görülmektedir. J. de Grandpre'nin Adalet ve Özgürlük Komitesi ile Ulusal Enerji Kurulu'nda belirttiği üzere,²⁷ önemli olan “konuyu gerçekçi ve pratik olarak ele alan ve konuyu etraflıca düşünmüş, bilgilendirilmiş bir kişinin—”, karar alıcının tarafsızlığını kavrayıp kavrayamadığıdır. Önemli olan, makul, adil ve bilgilendirilmiş bir kişinin bakış açısından yanlılığın makul bir şekilde kavranıp kavranmadığıdır.

- A.4** “Gerçek tarafsızlık hâkimin anlayış veya fikri olmamasını değil, hâkimin ne olursa olsun açık fikirlilikle farklı bakış açılarını özgürce değerlendirebilmesini gerektirir.”²⁸ Hâkimin temel yükümlülüğü, mümkün olduğunca tarafsız olmaya ve görünmeye çalışmaktır. Bu bir mükemmellik önerisi değildir. Bunun yerine, tüm yanlılık algılarını en aza indirmeye karşılık gelen tarafsızlık yükümlülüğünün temel doğasını vurgulamaktadır.
- A.5** Makul algı, tarafsız olmayan bir hâkimin hem kendine, hem yargı sistemine, hem de adaletin iyi idaresine zarar verdiğidir. Dolayısıyla, hâkimlerin mahkeme içinde ve dışında tarafsızlığın olmadığına dair algı oluşturacak kelimeleri kullanmaktan ve davranışlardan kaçınması gerekmektedir.²⁹ İlişkilerinden veya iş çıkarlarından, hâkimin “zararsız şaka” olarak değerlendirilebileceği açıklamalara kadar her şey, hâkimin algılanan tarafsızlığını azaltabilir.³⁰
- A.6** Davacıların beklentileri çok yüksek olabilir. Bazıları kararlar kendi lehlerine olmadığında adil olmayan bir şekilde taraflılığı algılama konusunda çabuk olacaklardır. Dolayısıyla, böyle bir algının önlenmesi veya en aza indirilmesi için tüm çabaların gösterildiğinden emin olunması gerekir. Diğer yandan, hâkimlerin tüm taraflara eşit şekilde davranma yükümlülükleri mevcuttur; makul, bilgi sahibi ve adil kişilerin yanlılık görmeyeceği durumlarda yanlılık algısı bulunan taraflar bu nedenle farklı ve özel muameleye tabi olmayacaklardır. Buna ek olarak, aşağıda tartışıldığı üzere, hâkimin duruşmaların düzen içinde ve etkin bir şekilde idare edildiğinden emin olma yükümlülüğü mevcuttur. Bu da uygun seviyede sert bir tavır gerektirebilir.

Tarafsızlık konusunu daha belirgin başlıklar altında ele almak faydalı olacaktır.

B. Yargısal Davranışlar

- B.1** Davacılar ve diğerleri hâkimleri herhangi bir adaletsizlik belirtisi için çok yakından takip ederler. Avukatın haksız yere kınanması, hakaret etme, ve

²⁷ [1978] 1 S.C.R. 369, R.D.S. v.The Queen davasında onaylanmıştır, [1997] 3 S.C.R. 484 per Cory, J. at 530 ve per L'Heureux-Dubé and McLachlin, JJ. , 502

²⁸ In R.D.S. v.The Queen, dava, not 26, at 504, L'Heureux-Dubé ve McLachlin, JJ. (Gonthier and LaForest, JJ., concurring) bu kısmı onay ile Açıklamalar'ın 12. sayfasından alıntılanmıştır.

²⁹ Amerikan Barolar Birliği, Yargı İdaresi Model Yasası (1990) (bundan böyle “ABB Model Yasası (1990)” olarak anılacaktır), 3B Kriteri Açıklaması.

³⁰ Kanada Yargıtayı 1992-93 Yıllık Raporu, 16.

davacılar ile tanıklar hakkında uygunsuz beyanlar, önyargı içeren beyanlar ve aşırı ve sabırsız davranışlar tarafsızlık algısına zarar verebilir. Diğer yandan, hâkimler duruşmaların düzen içinde ve etkin bir şekilde idare edildiğinden ve mahkeme sürecinin istismar edilmediğinden emin olmakla yükümlüdürler. Bu hedefe ulaşmak için uygun bir sert tavır önlemi gereklidir. Süreci etkin bir şekilde idare etmeleri ve makul, adil ve bilgili kişilerin gözünde tarafsızlığın olmadığına dair bir algı oluşturmaktan kaçınılması beklenen hâkimlerin iyi bir denge oluşturmaları gerekir. Bu konular “Li-yakat” ve “Eşitlik” başlıklarına sahip 4. ve 5. bölümlerde daha detaylı olarak tartışılmıştır. Tekrar barındırmasına rağmen; makul, adil ve bilgili bir kişinin gözünde tarafsızlığın olmadığına dair makul bir şüphe oluşturacak tüm hareketlerden kaçınılmalıdır. Bu algı oluştuğunda, yalnızca mahkeme huzurundaki davacıları değil, aynı zamanda halkın yargı sistemine olan genel güveni de olumsuz etkiler.³¹

C. Sivil Toplum ve Hayır Faaliyetleri

C.1 Bir hâkimin görevi halka hizmet etmektir. Bu makama atanan birçok kişi, toplum hizmetinin diğer şekilleri kapsamında aktif olmuş ve aktif olmaya devam etmek istemişlerdir. Bu toplum ve hâkim için iyi olsa da, belirli riskler taşımaktadır. Bu nedenle, hâkimlik görevinin hâkimin faaliyetleri kapsamında getirdiği sınırlandırmalar konusuna atıfta bulunmak önemlidir.

C.2 Hâkim hukuku toplum adına idare eder ve dolayısıyla toplumdaki gereksiz izolasyon mantıklı ve adil kararları desteklemez. Saygıdeğer Gerald Fauteux, konuyu, *Le livre du magistrat*'da³² kısa, öz ve ikna edici bir şekilde açıklamıştır (çeviridir):

Yargı sistemini bir fildişi kuleye kapatma ve topluma hizmet eden tüm kurumlarla bulunan ilişkileri sonlandırma gereksinimi gibi bir amaç söz konusu değildir. Hâkimlerin, önemli bir parçası oldukları toplumun dışında yaşamaları beklenmez. Bu şekilde davranılması, tam tersi yaklaşımı gerektiren yargı kuvvetinin etkin ifasına aykırı olur.

C.3 Hâkimlerin sivil toplum ve hayır faaliyetlerine ilişkin olarak davranışlarını düzenleyen sınırlandırmalar yargı sistemi içinde ve dışında tartışmalıdır. Meselenin çatışan görüşleri dengelemeyi içerdiği düşünüldüğünde, bu çok da şaşırtıcı değildir. Bir yanda, hem toplum, hem de yargı sistemi için hâkimin toplum hizmetinin diğer kollarında aktif olmasının faydalı yanları mevcuttur. Bunun belirli toplumun beklentileri ve koşulları ışığında değerlendirilmesi gerekir. Diğer yandan, hâkimin dahil olması, bazı durumlarda tarafsızlık algısını tehlikeye atabilir veya gereksiz sayıda redd-i hâkim durumlarına neden olabilir. Durum böyle olduğunda, hâkim (madde E.17'de tartışılan gereklilik ilkesi söz konusu değilse) bu faaliyetten kaçınılmalıdır.

³¹ 4. Bölüm, “Özen” ve 5. bölüm, “Eşitlik”e bkz.

³² Livre, 17

C.4 ABD’de federal olarak atanan hâkimler için geçerli olan ABD Hâkimleri için Davranış Kuralları Kanada’da uygulamaya tam uygun olmasa da, faydalı bir başlangıç noktası sunar:

Sivil Toplum ve Hayır Faaliyetleri. Bir hâkim, hâkimin tarafsızlığını olumsuz yönde etkilemeyen veya hukuki görevlerin ifasına müdahale etmeyen sivil toplum ve hayır faaliyetlerine katılım gösterebilir. Bir hâkim, üyelerinin ekonomik veya siyasi çıkarları için yürütülmeyen bir eğitim, din, hayır, kardeşlik, veya sivil toplum organizasyonunda, aşağıdaki sınırlandırmalara tabi olmak suretiyle görevli, yönetici, müteveli veya hukuk dışındaki konularda danışman olarak görev alabilir:

- (1) Bir hâkim, organizasyonun hâkim huzuruna gelmesi veya herhangi bir mahkemede düzenli olarak iki taraflı takip işlemlerine dahil olması olası ise, bu organizasyonda görev almamalıdır.
- (2) Bir hâkim, herhangi bir eğitim, hayır, kardeşlik veya sivil toplum organizasyonu için fon talep etmemeli ya da bu amaçla hâkimlik makamının prestijinin kullanılmasına izin vermemelidir, fakat hâkim böyle bir organizasyonda görevli, idareci ya da müteveli olarak görev yapabilir. Bir hâkimin, talebin cebri olarak algılanması veya temelde fon toplama mekanizması olması halinde üyelik talebinde bireysel olarak katılım göstermemesi gerekir.
- (3) Bir hâkim böyle bir organizasyona yatırım tavsiyesinde bulunmamalıdır, fakat yatırım kararlarını onaylama sorumluluğu bulursa bile yönetim kurulu veya müteveli heyetinde görev yapabilir.

C.5 Bu hükümlerin amacı toplumsal katılım ve yargı tarafsızlığının korunması arasında makul bir denge oluşturmaktır ve bu İlkeler dahilinde benimsenmemesine rağmen, fayda sağlayabilir.

C.6 Aşağıdaki tartışmaya tabi olarak, hâkimlerin sivil toplum ve hayır kurumlarında üye ve yönetici olma özgürlükleri vardır ve tabii ki din özgürlüklerini de kullanabilirler. Ancak genelde, bir hâkimin, belirli nedenlerle, ne kadarlık olursa olsun herhangi bir fon toplama faaliyetinde hâkimlik makamının prestijinin kullanımına veya suistimaline izin vermemesi gerekir. Bu ilke, hâkimlerin (adliyedeki meslektaşları hariç olmak üzere) bireysel olarak fon talep etmemelerini veya mali kampanyalarda adlarını kullanmalarını talep etmektedir. Yargı İdaresi hakkında Açıklamalar, bir hâkim doğrudan bir fon toplama kampanyasına dahil olduğunda, bu durumun kampanyaya katkıda bulunarak hâkimden iyilik isteyebilecek avukat veya davacıların ilgisini çektiğini belirtmektedir. Buna ek olarak, bu talepler, hâkimin adını organizasyonun hedefleri doğrultusunda kullanmaktadır.³³ Ancak, hâkimin adının bir organizasyonun antetli kağıdında yönetici (veya benzer pozisyonda) olarak görünmesi uygunsuz değildir.

³³ Açıklamalar, 18-19.

C.7 Hâkimlerin profesyonel veya eğitimsel gereksinimleri haricindeki organizasyonların Yönetim Kurulları'nda görev yapıp yapmamayı dikkatle değerlendirmeleri gerekir. Bir hâkimin ticari bir girişimin Yönetim Kurulu'nda görev yapması uygunsuzdur (ve yasaktır).³⁴

C.8 Toplumsal, hayır, dini ve eğitim kurumlarındaki gönüllülük hizmetine ilişkin pozisyon nedir? Birçok kurum hükümetten fon talep etmekte ve/veya almaktadır. Adaletin iyi bir şekilde idaresi için gerekli fonlar haricinde, hâkimin hükümetten doğrudan fon talep etme işlemine dahil olması uygun değildir. Yönetim Kurulları organizasyonun idaresinden sorumludurlar. Organizasyon, ekibi veya diğer kişilerle ihtilafa düşebilir, dava edebilir veya edilebilir, her türden düzenlemeyi ihlal edebilir veya halk ile oluşan ihtilaf konularında belirtilebilir.

Bu durumlardan herhangi biri hâkim veya meslektaşları için küçük düşürücü olabilir ve yargı hükmü için ortaya çıkabilecek belirli konulara ilişkin olarak tarafsızlığın yoksunluğu açısından makul bir kaygıya yol açabilir. Diğer idareciler hukuki konularda hâkimden tavsiye isteyebilir veya onun tavsiyelerine güvenebilirler. Fakat hâkimin böyle bir tavsiye vermesi uygun değildir. Görev yapma kararı belirli durumlardaki bu risklerin dikkatlice düşünülmesi sonrasında alınmalıdır.

C.9 Bazı Kanada hâkimleri üniversite veya psikoposluk şansölyeleri olarak görev yapmışlardır. Diğerleri okul, hastane veya hayır kurumlarının kurullarında görev yapmışlardır. Bu katılım, eskiden ortada olmayan riskler taşımaktadır. Bu riskler dikkatli bir şekilde ölçülüp tartılmalıdır. Üniversiteler, kiliseler ve hizmet organizasyonları günümüzde yakın zamanda bile duyulmayan şekillerde davalarda ve kamuoyu ile ihtilaf oluşturacak konularda taraf olabilmektedirler. Bir üniversitenin veya psikoposluğun şansölyesi veya kurul üyesi olarak görev yapan bir hâkim, organizasyonun davalarda ve kamuoyu ile ihtilaf oluşturacak konularda taraf olması halinde garip bir pozisyonda kalabilir.

C.10 Referans mektubu talepleri bir hâkimi zora sokabilir. Hâkimin böyle bir mektup vermeden önce kesinlikle gözden geçirmesini gerektiren faktörler mevcuttur. Bunlardan biri, hâkimin bir kişinin özel çıkarlarını desteklemek için hâkimlik makamının prestijini suistimal etmemesi gerektiğidir. Hâkim aynı zamanda bazı kişilerin hâkimin çıkarı için veya hâkimi etkileyebilecek şekilde pozisyonlarının bulunduğu izlenimini vermemelidir. Bu faktörler, hâkimin yalnızca mektubun hâkimin makamı için olmadığından ve hâkimin mektubu yazmaması halinde, kişiyi iyi tanımlayabilecek kadar yakından tanınması nedeniyle kişiye haksızlık olabileceği durumlarda hâkimin mektup vermesini önermektedir.

³⁴ Hâkimler Yasası, R.S.C. 1985, c.J-1, s.55. (Not 12'ye bkz.

Açıklamalar'a göre, bu metnin oluşturulması ile sonuçlanan anketlere yanıt veren hâkimlerin çoğu, karakter referansı vermiştir. Açıklamalar aynı zamanda hâkimlerin uygulamalarının değişiklik gösterdiğini ve yanıt veren kişilerden bazılarının isteksiz olduğunu belirtmiştir.³⁵ Bu konu hâkimlerin değişiklik gösterdikleri bir konu olmasına rağmen, sonraki paragrafta belirtilen iki kısımlı test, hâkimin görüşlerinden fayda elde etmek ile hâkimin tarafsızlığının hakir görülmesine dair risklerin en aza indirilmesi arasındaki kabul edilebilir dengeyi sağlayan bir yaklaşım sunmaktadır.

Açıklamalar'a göre, hâkimler, kesinlikle gizli olmak şartıyla hukuki tavsiye görevlerinde bulunabilmektedirler. Daha genel olmak üzere, ABB Model Yasası (1990) hakkındaki açıklama, konuyu aşağıdaki şekilde ele almaktadır:

Hâkimin makamının prestijinin suistimali konusunda hassas olması gerekmesine rağmen, bir hâkim, hâkimin bireysel bilgileri dahilinde referans mektubu verebilir. Bir hâkim aynı zamanda adının referans olarak kullanımına izin verebilir ve gelecek işveren, Yargı Seçim Komitesi veya Hukuk Fakültesi Kabul Ofisi gibi seçim makamları tarafından talep edildiğinde bir kişisel referans talebine yanıt verebilir.³⁶

Yine, referans mektupları için önerilen iki kısımlı testin, sonuç ABB Model Yasası (1990) ile karşılaştırıldığında daha sınırlayıcı olmasına rağmen, genellikle belirli hukuki görevlendirmeler bağlamında doğru dengeyi sağladığı belirtilmektedir.

D. Siyasi faaliyet

D.1 Bu kısım, hâkimlerin mahkeme dışındaki faaliyetlerini ele almaktadır. Özellikle, siyasi faaliyet ve gruplar veya organizasyonlarda üyelik gibi diğer faaliyetleri ve makul, adil ve bilgilendirilmiş bir kişinin bakış açısından mahkeme huzuruna çıkabilecek konulara ilişkin olarak hâkimin tarafsızlığına zarar verebilecek kamu tartışmaları ve yorumlara katılımı ele almaktadır.

D.2 Yorumcular, "tüm partizan siyasi faaliyetlerin ve birliklerin, hâkimlik makamının kabul edilmesi ile birlikte kesinlikle sona erdirilmesi gerektiği" konusunda fikir birliğine varmışlardır.³⁷ İki unsur bu kuralı desteklemektedir. Algılanan ve asıl tarafsızlık, yargısal fonksiyonların ifası açısından çok büyük öneme sahiptir. Partizan siyasi faaliyet veya mahkeme dışındaki halk ile ihtilaf yaratabilecek beyanlar tarafsızlığa zarar vermektedir. Bunların aynı zamanda bir yanda yargı sistemi ve diğer yanda yasama ve yürütme organları arasındaki ilişkinin doğası hakkında kafa karışıklığı

³⁵ Açıklamalar, 33-35.

³⁶ ABB Model Yasası (1990), 2B Kriteri'ne ilişkin Açıklamalar

³⁷ Açıklamalar, 9; 28'deki Livre'ye de bkz.; 360'daki Shaman; 7'deki Wilson; Kanada'daki Hâkimler (ABD ve İngiltere'de olduğu gibi), oy verme yetkisine sahiptir ve bunun yapılmasında etik olmayan hiçbir şey söz konusu değildir.

yaratması da olasıdır. Partizan faaliyetler ve beyanlar, tanım itibariyle bir tartışmada bir taraf karşısında diğerini seçerek bir hâkimi zaten olaya dahil etmektedir. Tarafılık algısı, hâkimin faaliyetlerinin eleştiri ve/veya ret alması halinde güçlenecektir. Bu da geri dönüş olarak yargı bağımsızlığına zarar verecektir.³⁸ Kısaca, siyasi arenaya girmek için hâkimlik makamının ayrıcalıklı platformunu kullanan bir hâkim, halkın yargının tarafsızlığı ve bağımsızlığına güvenini azaltır.

D.3 D.3(a) ve (b) ilkeleri, hâkimlerin atanma sonrasında dahil olmamaları gereken aleni siyasi faaliyetin yaygın kabul gören örnekleridir.³⁹ Hâkimlerin aynı zamanda belirli toplantıların devam eden siyasi katılım ve mahkeme huzuruna gelebilecek bir konuda hâkimin tarafsızlığının etkilendiği algısına yol açıp açmayacağını düşünmelidirler.

D.4 D.3(c) ilkesi, siyasi partilere katkıda bulunmama tavsiyesinde bulunmaktadır. Bu tavsiyenin gerekçesi, hâkimin siyasi süreçlerle veya D.3(d) ilkesine tabi olarak siyasi ihtilaf konularında belirli pozisyonlarla ilişkilendirilmesinin gerekmesinden dolayıdır. Nova Scotia Yargı Konseyi, hâkimin arkadaşı ve sınıf arkadaşı olan bir organizasyonun önceki liderinin mali sıkıntısını azaltmak için bir siyasi partinin fonuna katkıda bulunduğu şikayetiyle karşı karşıya kalmıştır. Hâkim aynı zamanda yakın akrabalarının siyasi kampanyalarına katılmış ve aynı siyasi partiye üç kez daha katkıda bulunmuştur. Nova Scotia Konseyi, aşağıdaki nedenlerle hâkimi uyarmıştır:

Genel algı, bize göre, bu hâkimin hediyelerinden faydalanan üç kişi gibi, böylesine yüksek konumlu siyasi kişilere bir mali katkının yapıldığı durumlarda, bu hâkimlerin parçası oldukları siyasi organizasyonlardan ayırmanın imkansız olduğudur... Bizim fikrimizce para bağışları siyasi organizasyonlara katılım göstermenin yollarından biri olduğundan dolayı hâkimin dahil olmaması gereken bir siyasi faaliyet olarak kabul edilir.⁴⁰

D.5 İhtilafli siyasi tartışmalarda genel katılımdan kaçınılmasını tavsiye eden D.3(d) ilkesinin uygulanması, bu kısımdaki diğer ilkelere göre tartışmaya daha açıktır. Görevli hâkimler, Kanada'daki herkesin faydalandığı ifade özgürlüğü haklarından vazgeçmek zorunda değillerdir. Fakat, hâkimlik makamı, yargının tarafsızlığı ve bağımsızlığına olan halk güveninin sürdürülmesi için bazı sınırlamalar getirir. Hâkimlerin genel tartışmalara katılım gösterebilme seviyesinin tanımlanmasında iki temel faktör mevcuttur. İlki hâkimin katılımının, halkın hâkimin tarafsızlığına olan güvenini azaltıp azaltmayacağını önemi. İkincisi ise bu katılımın hâkimi siyasi saldırıya maruz bırakıp bırakmayacağı veya hâkimlik makamının onuruyla uygun

³⁸ Russell, 87-88.

³⁹ 7-9'da Wilson'a; 156'da Thomas'a bkz.

⁴⁰ Nova Scotia Yargı Konseyi, Saygıdeğer Paul S. Niedermeyer'in Faaliyetine İlişkin Rapor, 17 Haziran, 1991. (Bundan böyle "Niedermeyer Kararı" olarak anılacaktır)

düşüp düşmeyeceğidir. iki faktörün de mevcut bulunması halinde, hâkim bu katılımdan kaçınmalıdır.

- D.6** D.3(d) İlkesi, sınırlandırma düstur olduğunda, bir hâkimin siyasi olarak tartışılmalı olan konularda, diğer bir deyişle, konu doğrudan mahkemelerin işleyişini, yargının bağımsızlığını (maaşları ve sosyal yardımları içerebilir), adli idarenin temel unsurlarını veya hâkimin kişisel onurunu doğrudan olumsuz etkilediğinde yorum yapabildiği sınırlı durumları tanır. Ancak bu konulara ilişkin olarak bir hâkimin sınırlar dahilinde hareket etmesi gerekir. Hâkimler, halk huzurundaki yorumlarının yargı sisteminin bir yansıması olarak kabul edilebileceğini unutmamalıdır; bir hâkim için tamamen kişisel alınacak ve yargı sistemiyle ilişkilendirilemeyecek bir yorumda bulunmak oldukça zordur. Bunun yerine alternatifler mevcuttur. Örneğin, başhâkim konuyu resmi olarak uygun makam sahibi veya sahipleriyle tartışabilir. Mahkemelerin işleyişini veya adaletin iyi idaresini olumsuz etkileyen yasal ve anayasal görevler ve konular haricinde, başhâkimler meslektaşlarından farklı bir konuma sahip değildirlir.

İlke, Kanada Yargı Konseyi'nin Berger konusu hakkındaki 1982 tarihli yorumlarında açıklanan alanlardan daha büyük bir alan sunmaktadır. O şikâyetin ele alınmasında, Yargıtay hâkimlerin mahkemelerin işleyişini doğrudan olumsuz yönde etkileyen siyasi konularda konuşmamları gerektiğini belirtmiştir. Buradaki öneri ise, hâkimlerin yargının idaresi ve yargı bağımsızlığının korunmasına dair yükümlülüklerine ilişkin özel bilgi birikimi ve deneyimleri göz önünde bulundurularak, mahkeme dışı müdahalelerinin uygun durumlarda biraz daha geniş kapsamlı olabileceğidir. İş tanımının gerektirdiği durumlarda, Araştırma Komisyonları'nda görev yapan hâkimler araştırmaya ilişkin konularda yorum yapmaları söz konusu olduğunda daha rahat olabilirler. Ancak, bu şekilde görev yapan hâkimlerin halihazırda komisyon üyesi olarak görev yapmalarına rağmen hâkim olduklarını unutmamları gerekmektedir.

- D.7** Bu İlkeler kapsamındaki hiçbir unsur, hukukun ve yargı idaresinin geliştirilmesine yönelik, doğası gereği partizan olmayan hukuk reformları ve diğer akademik veya eğitimsel faaliyetlerde hukuki katılımı engellemez. Hukuk reform komisyonlarına atanan hâkimler, Komisyon değerlendirmesi kapsamındaki konulara ilişkin olarak daha rahat bir şekilde yorumda bulunabilirler. ABB Model Yasası (1990) hakkında Açıklamalar'a göre "... hukuk alanında yetiştirilmiş bir hukukçu olarak, bir hâkim hukuk, yargı sistemi ve yargı idaresinin gelişimine katkıda bulunma konusunda eşsiz bir konuma sahiptir... Hâkimler yargının adil idaresi, yargının bağımsızlığı ve hukuk mesleğinin dürüstlüğünü teşvik etme çalışmalarına katkıda bulunabilirler."⁴¹ Ancak, bu faaliyetlere katılım gösterirken, hâkimin hükümet "lobiciliği" yapıyor gibi veya mahkeme huzurunda belirli durumların ortaya

⁴¹ ABBModelYasası(1990),Kriter 4B'ye dair Açıklama

çıkması halinde nasıl idare edecek olduğunu belirtir gibi görünmemesi gerekir. Bu tabii ki hâkimlerin yargının bağımsızlığına ilişkin veya uygun mekanizmalar aracılığıyla maaşlara veya sosyal yardımlara ilişkin temsillerde bulunmalarını engellemez.

Eğitim amaçlı hukuk tartışmaları veya uygun koşullarda hukukun zayıf noktalarının gösterilmesi kesinlikle engellenmez. Örneğin, belirli koşullar altında, taslak mevzuat hakkında hukuksal yorumlar, hâkim anayasallık hakkında gayri resmi yorumlar veya fikirler belirtmedikçe faydalı ve uygun olabilir.⁴² Normalde, teklif edilen mevzuat veya hükümet politikaları kapsamındaki diğer meseleler hakkında hukuki yorumlar uygulamalara veya mevzuat taslağı hazırlamaya ilişkindir ve siyasi ihtilaf konularından kaçınılmalıdır. Genelde, bu gibi hukuki yorumlar yargı sisteminin kolektif veya kurumsallaştırılmış çabalarının bir parçası olarak yapılmalı ve hâkimin bireysel girişimi olmamalıdır.

- D.8** D.3(e) İlkesi, hâkimlerin siyasi kararları etkileyecek dilekçeleri imzalamalarını önerir. Dilekçeler, bir hâkimin belirli bir görüşü destekliyormuş veya lobicilik yapıyormuş gibi algılanmasının olası olduğu, ama değişikliğin pasif bir şekilde gerçekleştirildiği bir duruma örnektir. Nova Scotia Konseyi'nin belirttiği üzere, tüm siyasi faaliyetlerle ilişkisini tamamen kesme şartı, "bir hâkimin siyasetçileri veya siyasi meseleleri etkilemeye çalışmayacağı" anlamına gelir.⁴³ Dilekçelerin amacı tam olarak budur.
- D.9** Başhâkimlerin ve bazı durumlarda idari görevlerde bulunan diğer hâkimlerin görevleri, özellikle cumhuriyet başsavcıları, savcı vekilleri ve mahkeme hizmeti görevlileri olmak üzere hükümet görevlileri ile irtibat ve temasa yol açacaktır. Bu durum, bu gibi etkileşimlerin doğası gereği partizan olmaması ve tartışılan konuların hukuk ve mahkeme idaresine ilişkin olması ve bireysel konuları hedef almamasından dolayı gerekli ve uygundur. Başhâkimler dahil olmak üzere hâkimler, siyasi makama sahip kişiler veya yürütme organının üyelerine tavsiyede bulunuyor gibi algılanmadıklarından emin olmalıdırlar.

E. Çıkar Çatışmaları

E.1 Hâkimlerin hukuki görevleri ile çatışma potansiyelini en aza indirmek için kişisel ve iş ilişkilerini düzenlemeleri gerekmektedir. Hâkim elinden gelenin en iyisini yapmasına rağmen, dışarıdan algıların hâkimin reddini gerektireceği durumlar olacaktır. Bu maddede ele alınacak meseleler şunlardır:

- (1) bir çıkar çatışması nasıl oluşur? (2) bir hâkim hangi şartlarda çıkar çatışması oluşturabilecek durumları ifşa eder? (3) tarafların onayı

⁴² Örneğin, Kanada Yargıtayı, Ceza Kanunu'nun yeni Genel Kısmı için önerileri değerlendiren ve üst düzey hükümet yetkilileri ile hâkimler arasındaki çocuk desteği esasları görüşmelerini kolaylaştıran bir komite kurmuştur.

⁴³ Niedermeyer Kararı,12

hangi durumlarda hâkimin reddini gerektirir? ve (4) hangi koşullarda bir hâkimin çıkar çatışması olmasına rağmen mahkemeyi yönetmesi gerekir? Her biri sırayla ele alınır.

E.2 Çıkar Çatışması Nasıl Oluşur?

Perell'in söylediği gibi, "Çeşitli çıkar çatışması sınıflarına dair ortak veya birleştirici tema, dağıtılan görevler ve bağlılıklar temasıdır."⁴⁴ Çıkar çatışması potansiyeli, hâkimin kişisel çıkarı (veya ona yakın olanların), hâkimin tarafsız olma göreviyle çatıştığına ortaya çıkar. Yargı tarafsızlığı, hem asil tarafsızlık, hem de mantıklı, adil ve bilgi sahibi bir kişinin algısına göre tarafsızlığa ilişkindir. Hukuki konularda, çıkar çatışması testi, hem hâkimin asil çıkarı ile tarafsız olma görevi arasındaki çatışmaları, hem de mantıklı, adil ve bilgi sahibi bir kişinin çatışmayı algıladığı durumları kapsar.

E.3 Bu konuda bilgi veren çeşitli metinler ve yorumlar mevcuttur. Örneğin, Saygıdeğer J.O.Wilson, Hâkimler için Kitap'ta, bir hâkimin reddinin sonuç; bir davacı, avukat veya tanık ile yakın aile, kişisel veya profesyonel ilişki kapsamındaki maddi çıkar ya da hâkimin bir davacıya ilişkin yanlılığını kanıtlayan görüşlerini açıklamaları ile meşrulaştırılabileceğini belirtmektedir.⁴⁵

E.4 Quebec Hukuk Muhakemeleri Kanunu, otoriter yönlendirme sağlamada Kanada'da eşsizdir. Redd-i hâkim konusu, 234 ve 235 makalelerde bilhassa ele alınmıştır. Hâkim reddi için gerekçeler arasında, hâkimin taraflardan birine birinci dereceden aile bağıyla bağlı olması, taraflardan birini kayırması, sonuç üzerinde çıkarının olması vb. sayılabilir.⁴⁶

E.5 Başka yerlerde olduğu gibi, bu alanda da endişe konusu makul algı ve asil çıkar çatışmasıdır. Genellikle, bir hâkimin mali veya mülki çıkarını olumsuz yönde etkileyecek ya da hâkimin tarafsız olarak davranmayacağına dair şüphelerin olduğu davaları yönetmemelidir.⁴⁷ Bu genel kural, çıkar ihtilafın konusu olduğunda veya davanın sonucunun hâkim, hâkimin ailesi veya yakın dostlarının çıkar ya da mülkünün değerini olumsuz etkilediğinde geçerlidir. Hâkimin çıkarının , vatandaşlar tarafından genel olarak paylaşılan bir çıkar ile sınırlı olması halinde geçerli değildir.

E.6 Ayrıntılı olarak formüle edilen bu kural katı bir biçimde uygulanamaz. Bir sigorta poliçesine, banka hesabına sahip olmak, kredi kartı kullanmak veya ortak bir fon aracılığıyla bir firmada hisse sahibi olmak, hâkim huzurundaki davanın sonucunun bu mülkiyetleri olumsuz olarak etkilemedikçe, normal şartlarda çatışmaya veya görünürde çatışmaya yol açmaz. ABB Model Yasası'nın (1990) minimalist hükümleri tarafından belirtilenler gibi küçük

⁴⁴ PaulM.Perell, Hukuk Mesleğinde Çıkar Çatışmaları(1995), 5.

⁴⁵ Wilson, 23.

⁴⁶ Hukuk Muhakemeleri Kanunu, madde 234-235.

⁴⁷ Shaman, 136;dil, Rand, J. in Szilard v. Szasz, [1965] S.C.R. 3 at 4'te modellenmiştir.

holdingler de hâkimin tarafsızlığına ilişkin makul sorular oluşturur.⁴⁸ Ancak, holdingin daha varlıklı olması halinde, hâkim, madde E.17 kapsamında tartışılan şartlara tabi olarak davaya bakmamalıdır.

- E.7** Hâkimin aile üyelerinin, yakın arkadaşlarının veya meslektaşlarının çıkarları, çıkar çatışmasına neden olan bir unsur olarak kabul edilir mi? Kapsamlı genel bir ilke olarak, biri, hâkimin ailesinin, yakın arkadaşlarının veya meslektaşlarının çıkarlarının mahkeme huzuruna çıkan konularda makul bir çatışan çıkarlar ve görev algısına neden olacak durumların neler olduğunu tahmin edebilir. Bu konuları daha geniş kapsamlı olarak tanımlamak ise, başka bir meseledir. HMK madde 234(1) ve (9), hâkim reddi gerektirecek şekilde taraflar veya avukat ile aile ilişkileri derecesini detaylı şekilde tanımlamaktadır. Madde 235 redd-i hâkimi meşrulaştıracak şekilde hâkimin veya “eşinin” kişisel çıkarını ele alır. ABB Model Yasası (1990), hâkimin davadan alınmasına neden olacak aile ilişkisi derecesini tanımlar.⁴⁹
- E.8** Bu yaklaşımlar daha fazla açıklamaya ihtiyaç duymasına rağmen, bir hâkimin (aşağıdaki E.17 maddesindeki tartışmaya tabi) mantıklı/makul, adil ve bilgi sahibi bir kişi tarafından tarafsız olmayacağı düşünüldüğü hallerde davadan çekilmesi gerektiği ilkesine dikkat çekilmesi gerekebilir. Kanada yargı etiği ulusal ilkelerinin amaçlarına uygun olarak, bundan daha fazla detay vermekten kaçınılması gerekmektedir.
- E.9** Kişisel acizlik ve iflas hâkimler için çeşitli potansiyel zorluklara neden olur. Bu zorlukların hâkimin davadan alınması için gerekçe sağlayıp sağlamayacağı ve hangi koşullarda sağlayacağı, bu İlkeler’in ele aldığı soru yelpazesine dahil değildir. İflas Yasası, madde 175’e göre, iflas talihsizlik nedeniyle uygunsuz hareket olmadan meydana gelebilir. Örneğin, bir hâkim, eski eşin kusuru ya da eşi veya çocuğu tarafından kullanılan hâkimin arabasının dahil olduğu bir kaza için sorumlu tutulabilir. Bunu göz önüne alarak, hiçbir genel kural oluşturulamaz veya oluşturulmamalıdır.
- E.10** Mali sıkıntısı olan hâkim, hem gerçek, hem de algılanan çıkar çatışmaları açısından özellikle tetikte olmalıdır. Hâkimin alacaklılarından birinin dahil olduğu meseleler veya belki de benzer sorunlar oluşturan diğer meselelere

⁴⁸ Not 28’e bkz.; önemsiz, “hâkimin tarafsızlığına ilişkin olarak mantıklı bir soruya neden olamayacak önemsiz bir çıkar” anlamına gelmektedir.

d) hâkim veya eşi, ya da herhangi biri ile üçüncü dereceye kadar akrabalık bağı bulunan bir kişi, veya bu kişinin eşi:

(i) davaya tarafıt, veya bir tarafın çalışanı, idarecisi veya mütevellisidir; (ii) davada avukat olarak görev almaktadır;

(iii) hâkim tarafından davanın sonucu tarafından sonuç olarak olumsuz yönde etkilenebilecek, önemsiz çıkardan daha büyük olan bir çıkarı olduğu bilinmektedir;

(iv) davada önemli bir tanıktır ve hâkim tarafından bilinmektedir.

“Üçüncü dereceden akrabalık.” Bu kişiler üçüncü dereceye kadar akrabalık bağının olduğu kişilerdir: büyük dede-anneanne/babaanne, dede-anneanne/babaanne, ebeveyn, amca/dayı, hala/teyze, erkek kardeş, kız kardeş, çocuk, torun, torunun çocuğu, erkek veya kız yeğen.

⁴⁹ Örneğin, Kriter 3E(d)’ye bkz.

ilişkin davalara bakmasında zorluklar ortaya çıkar. Hâkimin mali sıkıntılarının herhangi bir unsurunun nizalı hale gelmesi halinde, ciddi sorunlar ortaya çıkacaktır. Bu durumda, hâkimin bir taraf veya tanık olarak meslektaşının huzuruna çıkma olasılığı ortaya çıkar. Mali sıkıntıların hâkimin işini ifa etme kabiliyeti üzerindeki günlük etkisi, şartlara ve davanın büyüklüğüne bağlı olarak değişiklik gösterir. Büyük bir mahkemeye küçük sorunlar yaratabilecek durumların daha küçük mahkemeler üzerinde daha büyük etkileri mevcuttur. Ancak yine de, bu kadar olasılıkla başa çıkmak neredeyse imkansız ve mantıksız olacağından dolayı; mantıklı, adil ve bilgi sahibi bir kişinin hâkimin tarafsız olmayacağına dair gerekçeli bir şüphesinin olması halinde, hâkimin davaya bakmamasını gerektiren genel ilkenin uygulanması daha doğru olacaktır. Belirli durumlarda, özene dair ilkeler de hâkimin çatışmalarının görevlerini ifa etmesini engelleyecek kadar kapsamlı olması halinde konuyla ilişkili hale gelebilir. Bir hâkimin iflası bu meselelerden birçoğunu şiddetli şekilde ortaya çıkarabilir. Hâkimlerin tarafsızlıklarına dair genel algıyı olumsuz yönde etkilemesi olası mali veya diğer benzer durumların farkına vardıkları anda başhâkimlerini bilgilendirmeleri gerekmektedir.

E.11 İfşa

Kanada’da mal beyanına ilişkin genel yasal bir şartın olmaması, bir hâkimin potansiyel çıkar çatışmasına neden olacağı düşünülen bir konuyu taraflara ne zaman belirtmesi gerektiğine dair etik soruna yanıt getirmez. İngiltere ve Avustralya’daki durum, hâkimin, kendisinin davadan alınmasına neden olabilecek tüm çıkar veya faktörleri ifşa ettiği yönünde görünmektedir.⁵⁰ Ancak bu yaklaşım, hâkimin davaya bakabilmesi için tarafların onayını isteyen bir görüş üzerine kuruludur.

E.12 Tarafların onayının hâkimin davaya bakabilmesi için önemli olduğu durumların olup olmadığı, bir sonraki maddenin konusudur. Ancak, ifşa ve onay konuları tam olarak birbirine bağlı iki unsur değildir. Şimdilik, bir hâkimin hâkim reddi lehine bir argümanı destekleyecek her şeyi kayıtlar dahilinde ifşa etmesi gerektiği belirtilerek bu madde sonlandırılabilir.

E.13 Tarafların Onayı

Yargı Davranışı Açıklamaları, taraflara ifşa ve tarafların onayı ile hâkim reddi hakkındaki endişeleri ortadan kaldırmaya çabalamanın mevcut zorluğunun farkındadır. Buradaki temel sorun, böyle bir yaklaşımın avukatı diğer taraf onayladığında ya onaylamak, ya da sorun çıkaran kişi olmak gibi adil olmayan bir duruma sokmasıdır.⁵¹

E.14 Tarafların onayının, bir hâkimin, hâkim reddinin doğru yol olduğunu düşündüğü bir durumda davaya bakmaya devam etmesini meşrulaştırması önerilmektedir. Dolayısıyla, onay meselesi, yalnızca hâkimin hâkim reddi hakkında

⁵⁰ Örneğin, Shetreet, 305’e; Thomas, 53-55’e; 72’deki Açıklamalar’a; Wilson, 30-31’e bkz..

⁵¹ 74’deki Açıklamalar.

savunabileceği bir noktanın olduğuna inandığı fakat günün sonunda, mantıklı bir kişinin tarafsızlık yoksunluğunu kavrayamadığı durumlarda ortaya çıkar. Konunun bu şekilde açıklanması belki de avukatın içinde kaldığı zorlu durumu daha iyi açıklayabilir. Konuyu ifşa ederek ve devam etmek için onay isteyerek, hâkim temelde hiçbir mantıklı kimsenin tarafsızlık yoksunluğunu kavramaması gerektiğini ima etmektedir. Dolayısıyla, avukatın onaylamaması halinde, avukat (veya müvekkilleri) mantıksız bir pozisyon alıyormuş gibi görünebilirler. Bu sorun açısından kısmi bir çözüm, hangi tarafın itiraz ettiği açıklanmadan hâkime taraflardan birinin itiraz ettiğinin söylendiği İngiltere'deki uygulamanın benimsenmesi olabilir.⁵²

E.15 En iyi yaklaşım, hâkimin onay istemeksizin, belki de başhâkime veya başka bir meslektaşına danışmak suretiyle karar vermesidir. Hâkimin, konuyu değerlendiren hiçbir mantıklı, adil ve bilgi sahibi kişinin tarafsızlık yokluğuna ilişkin haklı bir şüphesinin olmaması halinde, hâkim davaya bakmaya devam eder. Eğer sonuç tam tersi ise, hâkim davadan çekilmelidir.

E.16 Hâkim kayıtlar dahilinde beyan etmeli ve taraflardan itirazları iki durumda kabul etmelidir. İlki, hâkimin redd-i hâkim için herhangi bir sebebin olup olmadığından şüphelenmesi halinde ortaya çıkar. İkincisi ise, bir duruşma öncesinde veya sırasında beklenmeyen bir durumun ortaya çıkması halinde meydana gelir. Hâkimin itirazlar için talebi, arananın avukatın onayı değil, hâkim reddi için tartışmalı bir gerekçenin olup olmadığı ve koşullar dahilinde gereklilik doktrininin geçerli olup olmadığı sorusu kapsamında destektir.

E.17 Gereklilik

Olağanüstü durumlar, yukarıda tartışılan yaklaşımlardan uzaklaşmayı gerektirebilir. Gereklilik ilkesi, aksi halde davadan alınacak bir hâkimin, davaya bakılmamasının bir adaletsizlik ile sonuçlanacağı durumlarda davaya bakabilir ve hüküm verebilir. Bu, bir erteleme veya yanlış yargılamanın gereksiz zorluklara neden olması veya benzer şekilde davadan alınmayacak, meşgul olmayan başka bir hâkimin olmaması halinde ortaya çıkar.⁵³

E.18 Tenfiz Memuru Olarak Görev alma

Bir hâkimin tenfiz memuru olarak görev yapıp, yapmamasına ilişkin birçok fikir mevcuttur. Shetreet, hâkimlerin arkadaş veya ailelerinin mülkleri için, hâkime ek herhangi bir ödeme yapılmaması, hâkimin mülkün günlük idaresine dahil olmaması ve gereken işin hâkimin hukuki görevlerine müdahale etmemesi şartıyla tenfiz memurları olarak görev alabildikleri İngiltere'deki uygulamayı açıklamaktadır.⁵⁴ ABD'de, ABB Model Yasası (1990), bu konuyu aşağıdaki şekilde ele alır:

⁵² 305'de Shetreet'ebkz..

⁵³ 29'da Wilson'a; 99-101'deShaman'ave 304'de Shetreet'e bkz.

⁵⁴ 331'de Shetreet.

4E. Mutemet Faaliyetleri

- (1) Bir hâkim; emlak, kredi veya hâkimin ailesinden bir kişi için olmasının dışında, yalnızca bu hizmetlerin yargısal görevlerin iyi bir şekilde ifasını olumsuz yönde etkilememesi halinde tenfiz memuru, idareci veya diğer kişisel temsilci, müteveli, vasi, avukat veya diğer bir mutemet olarak görev alabilir.
- (2) Bir hâkim, mutemet olarak hâkimin, hâkimin huzuruna gelebilecek davalarla ilgili olması ihtimali varsa, ya da mülk, kredi veya vasiliğin, hâkimin görev yaptığı ya da temyiz yargısı dahilindeki bir mahkeme-deki davalarla ilişkili olabilmesi halinde, hâkim davaya bakmaz.
- (3) Bir hâkim için kişisel olarak geçerli olan benzer mali faaliyetler aynı zamanda hâkim mutemet görevinde bulunurken de geçerlidir.⁵⁵

Kanada'da, Hâkimler için Kitap, Le livre du magistrat⁵⁶ ve Yargısal Davranış Üzerine Açıklamalar⁵⁷, genel bir kural olarak, hâkimin bu görevi almaması fakat emlakın bir akrabasının veya yakın arkadaşının olması ve basit ve çekişmesiz görünmesi halinde mutemetlik yapabileceği konusunda fikir birliğine varmışlardır.

Bu tahminlerin yanlış olması halinde, bu otoriteler hâkimin tenfiz memurluğunu bırakmasını tavsiye edeceklerdir.

Özet olarak, soruya en iyi yaklaşım aşağıdaki gibidir:

1. Genel bir kural olarak, hâkim bir tenfiz memuru olarak görev almamalıdır.
2. Bir hâkimin bu görevi gerçekleştirmesi aşağıdaki durumlar halinde uygunsuz değildir:
  - (a) görevi ücret almadan ifa etmektedir;
  - (b) emlak yakın bir arkadaş veya akrabaya bağlıdır;
  - (c) çekişmeli olması olası değildir; ve
  - (d) yükümlülüklerin yerine getirilmesi yargısal görevleri olumsuz yönde etkilemez.
3. Tenfiz memurluğu sırasında, emlakın çekişmeli hale gelmesi veya tenfiz memurluğunun yargısal görevlerin ifasını engellemesi halinde, hâkim bu görevi bırakmalıdır.

E.19 Eski Müvekkiller

Hâkimler; eski müvekkilleri, hâkimin eskiden çalıştığı hukuk firmasının çalışanları veya hâkimin daha önce görev yaptığı bir devlet kurumu veya

⁵⁵ ABB Model YAsası (1990), Kriter 4E.

⁵⁶ 24' de Livre.

⁵⁷ 35-6' da Açıklamalar.

yasal yardım ofisinden avukatların dahil olduğu davalara bakıp bakmama meselesiyle karşılaşabilir. Göz önünde bulundurulması gereken üç temel faktör mevcuttur. İlk olarak, hâkim, dava kapsamında, görev öncesinde konuya ilişkin gizli bilgi sahibi olmanın bir sonucu olarak çıkar çatışmasına sahip olduğu davalara bakmamalıdır. İkinci olarak; mantıklı, adil ve bilgi sahibi bir kişinin hâkimin tarafsız olmadığı şüphesine sahip olduğu durumlardan kaçınılmalıdır. Üçüncü olarak, hâkimin, çekilmesinin meslektaşlarına yük oluşturduğu ve mahkemede gecikmeye yol açtığı durumlarda gereksiz şekilde davadan çekilmemelidir.

Aşağıda faydalı olabilecek bazı talimatlar mevcuttur:

- (a) Hâkim, hâkimin veya daha önce çalıştığı firmanın doğrudan hâkimin huzurundaki avukat veya başka bir görevde olduğu davalara bakmamalıdır.
- (b) Hâkimin hükümet veya adli yardım için çalışmış olduğu durumlarda talimat (a) tam olarak uygulanamaz. Yapılabilecek şey, belirli bölgesel yerde hâkimin huzuruna çıkan davalara bakmamaktır.
- (c) Hâkimin önceki eşlerine, meslektaşları ve eski müvekkillerine ilişkin olarak, geleneksel yaklaşım, genellikle 2, 3, 5 yıllık olmak üzere ve firma ile firma arasında yukarıdaki eski müvekkillere ilişkin talimat (a) tabi borçluluk olmaması halinde düşünülebilecek “soğutma süresi”ni kullanmaktır.
- (d) Avukat olan arkadaş ve akrabalara ilişkin olarak, çıkar çatışmalarıyla ilgili ilk kural geçerli olur, diğer bir deyişle; mantıklı, adil ve bilgi sahibi bir kişinin hâkimin tarafsız olmayacağına dair bir şüphesi olması halinde, hâkim davadan çekilmelidir.

Benzer yaklaşımlar gerektiren ilgili konular, hâkime yapılan tekliflere ilişkin olarak ortaya çıkabilir. Bu teklifler hukuk firmaları veya gelecekteki olası işverenlerden gelebilir. Hâkimin kişisel çıkarı ve görevinin, konuyu gözden geçiren mantıklı, adil ve bilgi sahibi bir kişi tarafından çatışma olarak görülmesi mümkün olabilir. Bir hâkim teklifleri bunun ışığında değerlendirmelidir. Aynı zamanda önceki hâkimlerin davranışlarının yargı sistemine dair genel algıyı olumsuz etkileyebileceği de unutulmamalıdır.

